Rıfat Ilgaz

Nerde O Eski Usturalar

MİZAH ÖYKÜLERİ

Çınar

Rıfat Ilgaz

Nerde O Eski Usturalar

Rıfat Ilgaz

Nerde O Eski Usturalar

Rıfat Ilgaz / Bütün Eserleri / Mizah Öyküleri
Nerde O Eski Usturalar

ISBN 975 - 348 - 030 - X

7. Basım İstanbul, Şubat 2006

Kapak Tasarım: *İdris Hacıoğulları*
Kapak Resmi: *Emre Ulaş*

Baskı ve Cilt: Doğan Ofset Yay. ve Matb. A.Ş.
Tel: 0212 622 19 00

Yayıncının izni olmadan kısmen de olsa fotokopi,
film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz
ve internet yoluyla yayınlanamaz.

©Çınar Yayınları, 1998
Tüm yayın hakları saklıdır.

Çınar Yayınları
Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi
Çatalçeşme Sok. 50/4
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 528 71 40 pbx
Fax: 0212 528 71 43
www.cinaryayincilik.com.tr
www.hababamsinifi.org
www.cinaryayincilik.com.tr/rifatilgaz
www.cinaryayincilik.com.tr/markopasa
www.sunayakin.info
www.istanbuloyuncakmuzesi.com
Düş Hekimi - Yalçın Ergir
www.ergir.com
cinar@cinaryayincilik.com.tr

Dağıtım
Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.
Hürriyet Medya Towers 34212 Güneşli - İstanbul
Tel: 0212 677 00 00

Rıfat Ilgaz

BÜTÜN ESERLERİ

Nerde O Eski Usturalar

MİZAH ÖYKÜLERİ

Çınar

NERDE O ESKİ USTURALAR

Yüzümü, tüyü dökülmüş bir fırçayla sabunlarken:

«Nerde o eski tıraş fırçaları Bey'im!» dedi. «Ne fırçalardı onlar, kıl değil, samurdandı sanki... Sonra Bey'im, o tıraş sabunları...»

«Şimdi elektrikli tıraş makineleri çıktı.» dedim, «Ne fırçaya minnet, ne sabuna!»

«Sen boş ver sabunlamadan tıraşa. Diri diri tavuk yolmaya benzer. Sabunladın mı, hem deri beslenir, hem kıllar yumuşar, hem de usturaya iş düşmez!»

Sabunlama işi, yetkililerin kasıla kasıla verdikleri böyle ipe sapa gelmez nutuklar gibi sona erdi. Sıra geldi usturanın kayışa tutulmasına:

«Nerde Bey'im, o eski kayışlar...» dedi, «Usturayı iki kere çektim mi zehir gibi olurdu ustura! Bel kemeri gibi kayışlar, sürttükçe ekmek bıçağına dönüyor. Değil sakal, nerdeyse peyniri, ekmeği değil, suyu zor kesecek!»

Usturayı başparmağının tırnağında denerken:

«Nerde Bey'im o eski usturalar!» dedi. «Benim bir çifte cambaz usturam vardı. Yüzü kıl gibi kalıncaya kadar kullandım. Alman malı. Ustura dedim de Bey'im... Geçenlerde bir ustura aldım. Bilerken düşmez mi elimden. Sırça mısın mübarek! Sapı tuzlan buz oldu. Usturanın demiri kaldı dımdızlak elimde. Tam otuz iki sene kullandığım Çiftecambaz'ın sapını aldım, doğru Tahtakale'ye... Göstermediğim dükkân kalmadı. Biri çıkıp da, ben yaparım, diyemedi. Döndüm eve, aldım çekici elime. Nalın çivisini koydum usturanın perçin deliğine... Tık... Tık... Tık... Perçinledim taş gibi. Nah! Tanıyabilecek misin, işte şu elimdeki ustura!»

Usturayı tam burnumun ucuna dayadı:

«Bu sapa, başka usturanın nasıl diyebilirsin!»

«Nasıl derim! Usturayı dayadın burnuma!» dedim.

«Her iş gelir elimden!» dedi, keyifli keyifli güldü. «Geçen gün, söylemesi ayıp, yemekten kalktım. Tam elimi yıkayacağım. Musluğu bir çevirdim olduğu gibi boşanıvermez mi! Nerde eski musluklar!... Bey'im, bir haftada yepyeni musluk yalama olur mu? Tam akşam üzeri musluk tamircisini nerde bulacaksın? Sıvadım kolları... Dayan, dedim, Berber İsmail! Musluk tamiri deyip de geçme Bey'im! Aşağıdan suyu kesmeden köseleyi kim değiştirebilir? Sen olsan musluğu söktün mü, göle çevirirsin mutfağı. Bir havlu attın mı musluğun üstüne, tamamdır. Elinin üstü bile ıslanmaz! Beş dakikada taktım köseleyi. Karı şaştı kaldı! Ya, Bey'im, her iş gelir elimden!»

Usturayı bir kere daha kayışa tuttu. Sonra kulağının memesinden kezliyerek yapıştırdı yüzüme. Tam saç bitimi çizgisinden çekti aşağı doğru. Kırmızı bir çizgi de, cetvelle çizilmiş gibi usturanın peşinden çekiliverdi. Usturayı öfkeyle kapattıktan sonra:

«Hay aksi şeytan!» dedi.

Çekmeceyi çekti, tebeşir gibi bir şey çıkardı. Kanlı çizgiye sürüştürmeye başladı. Kan, sürttükçe artıyordu:

«Nerde Bey'im, o eski kantaşları!» dedi. «Bir sürdün mü bıçak gibi keserdi!»

«Yani ustura gibi!» diye düzelttim. O hiç bozmadı:

«Evet, bir sürdüm mü ustura gibi keserdi, nerde o eski kantaşları!»

«Sakın taşlar değil de, kanlar bozulmuş olmasın!» dedim. «Et yok, peynir yok, yani protein dedikleri... Kanlar sulanmasın da ne yapsın! Nerdeyse beyinler sulanacak!»

Bu görüş, çok hoşuna gitmişti:

«Kan da süt gibi bir maddedir. Sütler sulanır da kanlar neden sulanmasın!» diye beni doğruladı. Kapağı kırık bir kavanozdan bir tutam pamuk çekti, yapıştırdı kanlı çizginin üzerine. Sonra usturayı açtı, yeniden kayışa tuttu:

«Eski kayışlar da kalmadı Bey'im!» dedi. «Usturanın ağzındaki kılağıyı bile almıyor!»

«Yoo!» dedim. «Şimdiki kayışlara bir şey diyemezsin. Eskilere taş çıkartıyorlar.»

Yaptığım ucuz espriye boş verdi:

«Herif radyoda skeç dinlemiş!» dedim içimden.

«Nerde o eski kayışlar» diye sözünü tazeledi. «Çarka tutacağına kayışa tut usturayı. Tükürüp de iki kere sürdün mü, adamı değil, domuzu tıraş et!»

Hafiften tırnağına bastırıp denedikten sonra besmeleyi çekti; pamuk bölgesinin altından dayadı usturayı. Bastırdı. Sakalla beraber, deriyi aldı götürdü. Olan olmuştu, ben kılımı bile kıpırdatmadım:

«Fazla biledin usturayı!» dedim, «Sakalı değil, deriyi bile alıp götürüyor!»

Sanki onun yüzü kesilmiş gibi ters ters baktı bana:

«Eski sabunlar da yok ki... » dedi, »Pamuk gibi ederdi sakalı. Eskiden bu sabunu, değil tıraşta, bulaşıkta bile kullanmazdık!»

Önce kan taşını sürdü, sonra bir tutam da pamuk yapıştırdı. Tıraşa yeni başlarmış gibi, besmeleyi çekti, asıldı usturaya. Çenenin ucuna kadar kaydırdı. Bu kez bir kaza olmamıştı. Ama o, bu başarısına inanamadı, bir usturanın ağzına baktı, bir de suratımın derisine. Hayır, kan taşına iş düşmemişti. Daha yüreklenerek başladı suratımı kazımaya... Bu, tam tabakhane işi bir kazımaydı.

Ben yüzümü usturadan kaçırdıkça, öbür eliyle sıkıca yakalıyor, işini zor kullanarak sürdürüyordu. Biraz da dikkatimi dağıtmak için başladı bıraktığı yerden konuşmaya:

«Dedim ya Bey'im, her iş gelir elimden. Geçen gün yengeniz küpten su alırken bakır maşrapayı vurmuş küpün kenarına... Küp ikiye bölünmez mi?»

«Bölünmez!» diye kestim, «Hiç koskoca küp bir maşrapa dokunmasıyla ikiye ayrılır mı?»

«Ayrılmış işte!» diye diretmeye başladı.

«Ayrılmaz!» dedim, «Mutlaka çarpıp devirmiştir Hanım!»

Aklı yatar gibi olmuştu:

«Diyelim ki, karı devirdi, sonunda küp ikiye bölündü ya! Benim anlatacağım şey, küpün yapıştırılması meselesi...»

«Yapıştırdın demek!»

Sigara sarısı uzun dişlerini göstere göstere güldü:

«Hem de nasıl! Aldım çimentoyu. Nerden buldun çimentoyu böyle günde, diyeceksin...»

«Demem, demem, anlat sen!...»

«Aldım bir avuç çimentoyu... Temiiiz bir sulandırdım. Üstten sıvaya sıvaya, yedire yedire... Sürte sürte...»

Sanki küp, benim suratımdı. Sıvazlayıp duruyordu. Küpü yeniden yapsa bu kadar uzun sürmezdi.

«Kayınpeder gördü de şaştı kaldı, sen olsan Bey'im, atardın küpü, işe yaramaz diye... Bu devirde her şeye para verirsen başa mı çıkar? Her iş gelir bereket versin elimden!»

Ustura tam çenemin kıvrımına gelmiş, dayanmıştı. Kolaylık olsun diye dilimle kabartayım dedim. O, bu yardımımdan alındı. Zanaatına bir dil uzatma saydı bunu:

«Çek dilini!» dedi.

Usturayı çene çizgisinden ters bir çekişle kaydırdı. Kaydırmasıyla canımın yanması bir oldu:

«Hay aksi şeytan! Ustura değil, tırnak çakısı... Bununla hıyar bile soyulmaz be! Ah, nerde o eski usturalar!»

«Neden soyulmasın!» dedim. «Bal gibi soyuluyor işte!»

Herifin, benim esprilerime hiç kulak astığı yoktu.

«Bey'im, seninki de çene değil ki... Çene dediğin...»

«Doğru...» dedim, «Çene dediğin, seninki gibi olmalı!»

Gene kantaşı çıktı, pamuk ekildi. Olanı biteni unutturmak için başladı hünerlerini ortaya dökmeye:

«Geçen gün asma saat zınk diye durdu. Hemen aldım elime tornavidayı. Saatçıya götürsem anasının nikâhını isteyecek... Saat tamirine de mi para vereceğiz. Her iş gelir elimden. Saat tamiri, radyo tamiri, ütü tamiri...»

Kilit tamirinde tıraş bitmişti. Doğrulduğumu görünce:

«Perdah?» diye sordu:

«Yaptın ya!» dedim.

Kesilmedik yerlerime kolonya sürdü. Kolonyasının alkolü düşük olduğu halde yüzüm şaplanmış gibi yanıyordu. Kafamı bir güzel ıslattı. Aldı tarağı eline:

«Nerde o eski taraklar!» dedi. «İki kat olur gene kırılmazdı. Bak şu tarağa. Ağzımın içine döndü, dişleri döküle döküle!... Nerde o fildişi taraklar...»

Beni idam mahkûmuna benzeten beyaz örtüyü boynumdan çözdü.

«Serbestsin!» der gibilerden:

«Sıhhatler olsun Bey'im!» dedi.

«Sağol!»

Dört yanına bakındı, birini arar gibi:

«Ah Bey'im,» dedi, «Nerde o eski çıraklar. Buluyorum mahalleden bir çocuk, bir gün duruyor, pırrr! Gözleri oyunda. Meslek ölüyor Bey'im. Geriden çırak yetişmezse... Kalfa yetişmezse, usta nasıl yetişir!»

«Bak!» dedim, «Bunda yerden göğe kadar haklısın!»

Biraz dalına basmak için:

«Ahhh!» dedim, «Nerde o eski berberler... Yenileri musluk tamir etmekten, kırık küpleri yapıştırmaktan, bozuk saatleri onarmaktan berberlik etmeye zaman bulamıyor ki... Şimdikiler usturanın yarığına jilet takıp da tıraşa geçiyor. Öldü berberlik! Nerde o eski berberler!...

MAKAM MİNDERİ

Belediye Saymanı Naci Düzel, anahtarı trink trink çevirdi. İtti kapıyı saygıyla;

«Buyrun sayın Başbakan'ım!» dedi, «İşte odanız! İşte koltuğunuz! Güle güle oturun! Memleket için hayırlı olsun!»

Bu buyur etmede birazcık da küçümseme vardı. Gösterdiği, mil üzerinde fırıl fırıl dönen bir makam koltuğuydu. Üstünde de kabaca bir kuştüyü minder...

Yeni Belediye Başkanı Terzioğlu, kuşkulu kuşkulu baktı Düzel'in yüzüne. Böyle fırıl fırıl dönen şeylerden hoşlanmazdı hiç. Hayır gelmezdi oturana, sipsivri bir mil üzerinde dönen bir koltuktan. Koltuk dediğin kale gibi olmalıydı. Top atsan yıkılmamalıydı. Terzioğlu:

«İlk işimiz bu koltuğu değiştirmek olsun!» dedi, «Koltuktan da önemlisi bu minderi hemen tutup fırlatmak... En kısa zamanda...»

«Efendim, bu minder Hilmi Bey'in minderi... Seçimlerden sonra gelir gene otururum sanıyordu, çok güveniyordu partisine. Geçen sefer bağımsızdı... Yanlış ata oynadı bu sefer.»

«Oynayınca doğru ata oynayacaksın, kır ata! Heh, heh, heh!... Al bu minderi gönder kendisine! Havuz başında otursun. Otursun da çöp batmasın!»

«Şimdilik siz istirahat buyursanız... Bu minderi ben yaptırdım, Belediye'den çıktı parası. Göstereyim faturasını isterseniz! Makam minderi, tam yüz seksen altı lira yirmi beş kuruş! Daha da ucuza çıkmaz böyle bir minder! Yüzü mantoluk kumaştan, koskoca Belediye Başkanı oturacak üzerinde... Kırpıntıdan minderde de oturamaz ya!»

«Kes!» diye bağırdı yeni Başkan, «Hemen kaldır diyorum sana! Beni ne sanıyorsun sen!»

Kızmıştı Başkan. Ama Başkan maşkan dinlemezdi Sayman Naci Düzel. Doğma büyüme Karadenizli'ydi çünkü, dokunur dokunmaz fitili alan Karadenizliler'den. Bu sinirliliği yüzünden bütün Karadeniz kasabalarını teker teker dolaşmış, hiçbir yerde dikiş tutturamamıştı:

«Ben mi!» dedi, «Ne sanacağım! İlk defa seçim kazanmış bir... Bir... Bir... Hilmi Bey gibi muhterem bir zatın minderinde oturmaya tenezzül etmeyen bir...»

Gene yol görünmüştü! Biliyordu yeni Başkan'la yapamayacağını. Nasıl olsa kendine uygun bir sayman getirecekti. Ama şaşılacak şey! Terzioğlu hiç de kızmışa benzemiyordu. Az önce biçim vermeye çalıştığı başkanca konuşmayı unutuvermişti birden:

«Kızma Naci Bey kardaşım!» dedi. «Senin kadar ben de bilirim Hilmi Bey'i... Dirayetli adamdır, fakat... Ne çare ki o kaybetti, ben kazandım. Parti işi bu. Bak koltuk, hem de fırdöndü koltuklardan. Oturdun mu fırıl fırıl dönüyor. Amma velâkin benim zorum koltuktan çok, şu üstündeki minderden. Oturamam yabancı kişinin minderine ben. Hele şunu kaldır da geçeyim hayırlısıyla yerime. Geçeyim de anlatayım sana neden oturamayacağımı.»

Hâlâ öfkesi geçmemişti Naci Düzel'in. Burnundan soluyordu. Kendini yatıştırmaya çalışarak sıçan ölüsüne yapışır gibi kuştüyü minderi ucundan yakaladı, bir sandalyenin üstüne fırlattı.

Terzioğlu kuru makam koltuğuna otururken:«Bak Naci Bey kardaşım!» dedi. «Anlatayım da işkillenmekte haklı mıyım, haksız mıyım sen söyle son sözü! Duymuşsundur, babam terzioğlu terziydi. Bu kasabanın başta gelen ustalarından... Genç yaşında ölüverince, babamın işine girmemi istemişti anam. Babamın zanaatına... İlk mektebi bitirip de yalınayak yalı boyunda sürter dururken dayım tuttu kulağımdan, Haşim Usta'nın yanına koydu beni. Hele dikilip durma öyle, otur karşıma! İki kahve söyle de karşılıklı içelim!»

Kahveler gelmiş sigaralar yakılmıştı. Naci Düzel'in çatılan kaşları bir ev sahipliği nazikliğine dönüşüvermişti yeniden. Eski Başkan sigara içmezdi, gitti kendi odasındaki kristal küllüğü getirdi, yeni Başkan'ın masasına koydu.

«Dayımın beni verdiği terzi dükkânında kabaca iki çocuk daha vardı...» diye başladı Terzioğlu, «Nazif'le Necmi... Bir hafta geldim gittim dükkâna. Çeşmeden testiyi doldurdum, çay, kahve söyledim gelene gidene, şunu al, bunu getir ayakçılık yaptım. Bir hafta sonra bir yüksükle bir iğne sahibi oldum, bir de sandalye... Herkesin bir sandalyesi vardı, bir de sandalyesinin üstünde kumaş kırpıntılarından minderi... Bütün gün kıç üstü oturan bir terzi için çok önemliydi böyle bir minder. Meğer daha önemlisi, bu minderin üstünde oturmasını bilmekmiş. Bir gün Usta, bir şayak parçası tutuşturdu elime:

«Haydi bakalım!» dedi, «Dikeceksin bunu!»

İğneme iplik geçirmek için yerimden kalkıp masanın üstündeki makaraya giderken:

«Neee!» diye bağırdı Usta, «Sen iplikle dikiş dikecek kim oluyorsun!»

«Ya neyle dikeceğim?» dedim.

«İpliksiz! Önce iğne tutmasını öğren, deve! Hele otur da şu ayak parçasını dizine bir yapıştır bakayım!»

Ben kös kös sandalyeme geçip minderime oturur oturmaz, sıçradım yukarı! İğne derime saplanmıştı. Can acısıyla çekip çıkarırken, Usta:

«İğnenin yeri minder mi be!» diye yürüdü üzerime, «Yakana takacaksın! Şuraya buraya koymayacaksın bi daha!»

Minderime oturmuştum yeniden; iğnenin battığı yer diken batmış gibi sızlıyordu. Usta kendi eliyle şayak parçasını yerleştirdi dizime.

«Başla!» dedi.

Ben elimdeki ipliksiz iğneyi batırıp batırıp çıkarıyordum boyuna. Bir ara karşımdaki sandalyede oturan Nazif, benden yana eğildi de yavaştan:

«Acıdı mı cicim!» dedi.

Necmi de:

«Baban gibi, terzi olursun artık!» dedi, «Derine iğnenin ucu değdi mi, değmedi mi!»

Bütün gün bakıp bakıp güldüler. Ben, bu işte bir oyun olduğunu, mindere iğneyi onlardan birinin yerleştirdiğini anlamakta gecikmemiştim. Bu iğne, derime değil, sanki yüreğime batmıştı. Acısını çıkarmazsam rahat edemeyecektim.

Öğle üzerleri Usta yemeğe gidince üçümüzden birimiz, dükkânı beklerdik. Bekleme sırası bendeydi. Herkes dışarı çıkınca yağlı ekmeğimi elime almadan önce kalktım. Usta'nın provalarda kullandığı toplu iğnelerden birin aldım. Nazif'in oturduğu minderе yerleştirdim. Yağlı ekmeğimi keyifli keyifli ısırırken: «Ya benim minderime iğneyi yerleştiren Necmi'yseee...» diye düşündüm. Olamaz mıydı? Kalktım, bir iğne de onun minderine yerleştirmiştim ki birden Usta giriverdi dükkâna. Arkasında da her akşam dükkânını kapatır kapatmaz uğradığı Parti Başkanı... Ben, şaşkınlıktan yağlı ekmeğimi olduğu gibi sokuvermiştim ağzıma.

«Ne yapıyorsun?» diye bağırdı.

«Minderleri düzeltiyordum!» diyecektim ama, diyemedim. Lokmam boğazımda tıkanıp kalmıştı. Usta:

«Buyur şöyle,» dedi misafirine.

Ben kendi sandalyemi uzatacak oldum:

«Karışma sen!» dedi, «Git, iki kahve söyle bize! Biri... Nasıl içersin Nurettin Bey?»

Misafir, Necmi'nin iskemlesini çekmiş, oturtmuştu bile. Oturmasıyla ok gibi fırlaması bir olmuştu. Usta hışımla üstüme doğru yürürken:

«Vay pezevengin oğlu!» diye gürledi. Nazif'in sandalyesine yapışıp sürdü misafirin altına:

«Buyur şöyle!»

Geri geri Kapının yanına kadar gitmiş, bekliyordum. Ama beklediğim neydi? Kahvenin şekerini mi, yoksa Nazif'in minderine oturmasını mı? Parti Başkanı, avcunun içiyle minderi yoklamayı bile düşünmeden küt diye oturtmuştu. Minder yaylıydı sanki. Oturur oturmaz da fırlamıştı ayağa. Artık az şekerli mi, çok şekerli mi diye bekleyemezdim, kaldırdığım gibi tabanları... çıkış, o çıkış!»

Terzioğlu soğuyan kahvesini iki çekişte bitirdi:

«Bakma kusura Naci Bey kardaşım!» dedi, «Bana buyur edilen mindere küt diye oturmam ben! Hele benden önce oturup da hayrını görmeden kalkıp gidenlerin minderine, hiç oturmam! Bu yüzden babamın zanaatından oldum. Al götür, bu minderi, kim otururşa otursun!»

TORAMAN'IN YAŞAMA SAVAŞI

Toraman mutfağın ortasında durdu. Bumunu yukarı teldolaptan yana kaldırdı, koklamaya başladı. Ne et kokusu geliyordu dolaptan, ne peynir kokusu... Sonra ocaklıkta bir kenara bırakılmış tencereye uzattı, başını, acı bir bulaşık kokusu genzini yakmıştı.

«Durulmaz bu evde!» diye düşündü. «Sokaklarda sürtmek, bu dört çocuklu memur evinde yaşamaktan daha hayırlıdır.»

Açık pencereden atladı arka bahçeye. Başını alıp gitmek en iyisiydi:

«Serçe tutar gene aç kalmam!» diye geçirdi içinden.

Başını üst katın mutfağına doğru kaldırdı. İç açıcı bir et kokusu geliyordu ocaktan:

«Saime Hanım et pişiriyor!» diye düşündü, «Allah vere de kendisi mutfakta olmasa!»

İncir ağacından helânın penceresine tırmandı. Helânın penceresinden mutfağın penceresine atladı. Bir kokladı, tamam! Ev dediğin böyle olurdu işte! Usulca kaydı içeri. Mutfakta kimsecikler yoktu. Gazocağının üstünde et tenceresi fıkır fıkır kaynıyordu. Gitti tencerenin yanına, doya doya kokladı.

«Ne evler var,» dedi içinden, «her gün böyle et pişiriyorlar. Nereden de düştük bu kâtibin evine! Neredeyse et yerine onlar beni yiyecekler! Bu devirde kedi mi olacaksın, ya Et Balık Kurumuna kapılanacaksın ya da...»

Buraya gelince, sıradan saydı, döktü, karaborsacısından taaa dövizle oynayanlara kadar. Bu saydıklarının içinde kimler yoktu kil

Kafası kızmıştı Toraman'ın: «Ceza Kanunu'nda benim için hiçbir madde olmadığına göre...» diye düşünmüş olmalıydı. Düşünmesiyle tencerenin kapağına pençesini savurması bir oldu. Kapak kaymıştı yavaştan. Bu tıkırtıyı öbür odadan yorgan kaplayan Saime Hanım duydu ama, aldırmadı. Kızı sinemaya gitmişti, oğlu kahveye... Kim açacaktı tencerenin kapağını!

Toraman iki ayağının üstüne kalktı. Uzattı başını tencerenin içine. İki parça et dumanlar içinde pişiyordu. «Sanki pişirmeseler olmaz!» diye geçirdi aklından. «Canına tükürüyorlar etin. Ne aptal şey, şu insan denilen yaratık! Hele dur bakayım, ben sana et pişirmesini gösteririm!»

Sağ elini kaldırdı, tırnaklarını çıkardı zarlarından. Tencerenin aralanan kapağından pençesini içeri sokmasıyla, çekmesi bir oldu. Etin en biçimli parçası tırnaklarına takılmış, çıkmıştı. Kapak hafiften sallandı, sonra kayıverdi taşların üstüne.

Yorganın üstünde iki büklüm olan Saime Hanım, başını kaldırdı. Kim vardı mutfakta acaba? Kocası mı gelmişti yoksa? Acıktı mı hep böyle yapardı İsmail Efendi. Önce mutfağa gider, tencerenin kapağını kaldırırdı.

«Huuuu! İsmail Efendi!» diye seslendi. «Kapat tencerenin kapağını, buğusunu kaçıracaksın!»

Eti ocağa vururken kapağın kenarlarını hamurlamayı bile düşünmüştü. İlik gibi olurdu kapağın kıyısı hamurlanınca. Kuyrukta iki saat beklemişti ama, Kasap Ragıp'tan istediği parçayı da almıştı.

İsmail Efendi'nin, kasaba kilo başına iki lira açıktan ödediğini nerden bilecekti. İçerden ses gelmiyordu. Kalktı yorganın üstünden, terliklerini giydi. İsmail Efendi gelse merdiven başındaki terliklerini giyerdi. Her şey yerli yerindeydi. Yemeğe geç geleceğini birden hatırlayıverdi, Üsküdar'a kira toplamaya gidecekti. Oradan geçecekti Kuzguncuk'a. Mutfağın kapısını korka korka açtı. İlk önce tencereyi gördü, kapaksızdı.

Aklını kaçıracaktı. Pencereye doğru attı kendini. Ayağı bir şeye takıldı. Tencerenin kapağıydı bu. Terliği fırladı bir yana. Kapak iki ayağının arasından kurtuldu, bir yarım daire çizdi. Bir yarım daire de Saime Hanım çizdi. Sırtüstü uzanıverdi. Yattığı yerden yırtınıyordu:

«Hırsız Toraman! Alacağın olsun senin! Kafana bir odun indirmezsem, köpekten aşağı olayım!»

Bir yanına dönmüş, kalçasını ovalayıp duruyordu:

«Kabahat hiç sende değil, hep bizim İsmail Efendi'de, dört bin lira aylıklı bir memuru ne demeğe alırsın evine! Üç aydır kapısından içeri bir dirhem et girmezse ne olur? Eniği, enceğiyle bizim ocaktaki tencereye saldırır, işte böyle! Üstümüze saldırmadıklarına, şükür, komşulaaar!...»

GEÇMİŞ OLSUN

«Getir, şu Fuat İster'in tahliye dosyasını!» dedim. «Nah şu ikinci gözde!»

Tam dosyayı masamın üstüne koyarken, yüzüme doğru bir «Hapşuuu!» çekmez mi? Sinir olduğum bir şey varsa, o da hapşırık... Yüzümü elimle kapamaya çalışırken ikinci «Hapşuuu!» da koptu peşinden. Elinden kaptığım dosyayı, tahta perde gibi gerdim yüzüme. Be mübarek kadın, işte bıraktın dosyayı, daha ne duruyorsun! Çekip gitsene yerine! Üçüncüsü için burnunun keyfini mi bekliyorsun karşımda!

Dosyanın üstünden korka korka bakmaya başladım. Eğilmiş de önümdeki gazeteyi okumuyor mu? Kendim daha başlıklarını bile okumadan uzattım gazeteyi:

«Al götür!» dedim öfkeyle. «Otur da masanda oku!»

Biliyorum bir kadınla böyle konuşmak ayıp ama, kızdığımı belirtmek için başka ne yapabilirdim. Ağzımı da bozamazdım

ya!... Çirkin de olsa, yaşlı da olsa, kadındır karşımdaki... Ama o da kadınlığını bilse de biraz görgülü, biraz düşünceli olsa...Böyle patavatsızlık, saygısızlık etmese.

Başladım dosyayı karıştırmaya... Yarın saat kaçta bu adamın mahkemesi, on buçukta mı? Ne yapacağız bu kez? Bilirkişi raporuna itiraz edeceğiz tabii. Heyette bir de veterinerin bulunmasını isteyeceğiz. Adam evin içini haraya çevirmiş. Çocuklarına dar geldiğini ileri sürdüğü katta, karaca besliyor. «Heyyy! Hadiye Hanım, şu gazeteyi biraz yavaş oku be!... Ne? Otuz cüzamlı mı dedin? Kaçmış haaa?»

Birden duraklar gibi oldu:

«Evet, Vahdi Bey, otuz cüzamlı!»

«Nerden kaçmış bunlar?»

«Elazığ'dan!»

«Kaçabilirler! Bize bir zararı yok. Köylerine dönmüş olacaklar.»

«Hayır, ne köyü!... Otuzu da otobüslerle İstanbul'a gelmişler, iş arıyorlarmış!»

«Felâket!...»

Cahil kadın! Nerden bilecek bunun felâket olduğunu, aptal aptal bakıyor yüzüme!

«Felâket diyorum sana!...»

« Niçin Vahdi Bey'ciğim, neden felâket oluyormuş!...»

«Cüzamlı demedin mi bunlar!»

«Evet cüzamlı dedim!»

«Hem de bir iki tane değil, tam otuz tane!...»

Hâlâ bunun neden felâket olabileceğini anlamıyor.

«Düşün bir kere... Otuz cüzamlı İstanbul sokaklarında dolaşıyor. Otobüste, vapurda , dolmuşta diz dize burun burunasın bu cüzamlılarla... Öksürüyorlar, aksırıyorlar... Hatta... hatta elini ağzına getirmek inceliğini göstermeden insanın yüzüne karşı hapşırıyorlar, hızını alamıyorlar, bir daha!...»

«Felâket!»

Şükür anlayabilmişti sonunda.

«Hem de büyük felâket! Sana şaka geliyor galiba! Cüzam dediğin öyle bir hastalıktır ki, eşyadan bile geçer şıp diye... Oturduğu koltuğa sen otursan, yapıştığı kapının koluna parmağının ucuyla bir dokunsan, kaptın demektir şifayı!»

«Aman, susun!... Felâket!...» diye mırıldandı.

«Hem de nasıl felâket!... İçtiği çay bardağından sen de içsen... Lokantada kullandığı çatal bıçağı sen de kullansan...»

Kapı birden küt diye açıldı. Açılmasıyla evliya kavuğu gibi başı sargılı, uzun boylu bir adamın içeriye dalması bir oldu. Sargının aralığından kırpıştırdığı gözlerle birini arıyordu, odanın içinde... Az önce peşine düşüp kovaladığı bir adamı arar gibi... Kirpikleri bir ara durdu:

«Vahdi Bey siz misiniz! dedi, «Avukat Vahdi Yıldıran!»

Sert sert:

«Benim!» dedim, «Ne olmuş!»

«Kapıda adınızı gördüm de çıktım yukarı, daha çok soyadınızı... Beş gün önce Elazığ'dan geldim ben!...»

«Elazığ'dan mı?»

İkimiz birden sormuştuk bu soruyu, Hadiye Hanım'la birlikte.

Kuşkulu kuşkulu cevap verdi:

«Evet! Elazığ'dan!»

«Mutlaka iş aramaya gelmiş olacaksın!...»

Kızmıştı:

«Gezmeğe gelecek değilim ya!...»

Hadiye Hanım gözlerini dikmişti adama. Kuduz köpeğe bakar gibi bakıyordu. Ben de ondan aşağı kalmıyordum korkuda. Adamın, sargının altında gizlemeye çalıştığı cüzam yarasını görür gibi oluyordum. Kim bilir, kulağının teki de düşmüş olabilirdi.

«Demek iş aramaya geldin, öyle mi?» dedim.

«Evet!»

«Kaç kişisiniz siz!...»

«Ne bileyim... Otobüsün yarısı benim gibi... »

«Kaç kişi alır bu otobüsünüz?...»

«Elli, altmış kişi alır!»

«Hımmm!... Alır demek!... Yarısı otuz eder!»

«İnsaf mı var bu adamlarda?... Korlar da korlar!...»

«Yani demek istiyorum ki, siz otuz arkadaşsınız!»

«Neden arkadaş olacakmışız... Her koyun kendi bacağından asılır... Onlar da baksınlar başlarının çaresine...»

«Sizinle meşgul olan çıkmadı mı hiç?... Yani sizi arayıp soran? Bir hastaneye yatıran?»

«İstanbul burası! Kim arar, kim sorar!»

«Doğru!... Zabıtanın derdi başından aşkın!...»

«Başımı sardırıncaya kadar neler çektim Bey'im! Tam bir haftadır değiştirmedim sargıyı... Hastane hastane dolaşıyorum da yüzüme bakan bile yok!»

«Demek doktorlar geldiğin gün gördüler yaranı ha!...»

«O kadar da mı yapmasınlar!»

«Yani anlamadılar mı bunun şey yarası olduğunu!... Başlarından atmışlar demek... Benim tanıdığım bir doktor var Cerrahpaşa'da... Dur bakayım... Telefon numarası kaçtı?»

Cerrahpaşa dümeniyle bizim Alemdar Karakolu'nu çevirerek, teslim edecektim bu cüzamlıyı... Bir türlü karakolun telefon numarasını bulamıyordum. Habire karıştırıyordum telefon rehberini. Bir ara kaldırdım başımı:

«Hele sen otur biraz!...» dedim.

Dedim ama... Söylememle işin nereye varacağını hesaplamam bir oldu:

«Kalk!...» dedim, «Oturma!...»

Ama hiç kıpırdamıyordu artık:

«Hele biraz oturayım Bey'im!» dedi, «Duramıyorum ayakta! Gözlerim kararıyor. Çok kan kaybettim de!...»

«Kan mı kaybettin? Demek bu hastalıkta kan kaybetmek de var öyle mi?»

«Ne hastalığı!...»

Kırpışan kirpikler gene çevrildi üzerime... Batmağa başladı diken, diken...

«Bey'im!...» dedi, «Hastalık mastalık yok bende! Yolda gelirken oldu bütün bunlar... Otobüs tepe taklak gitti uçurumdan... Bir de gözümü açtım ki, hastanedeyim... Beş ölü, yirmi beş ağır yaralı. Beş günde dehlediler beni hastaneden! Sen gel bu halle, iş bul da çalış bakalım!... Doğru çıktım Sirkeci'deki otobüs yazıhanesine. Beş bin lira ver de davamdan vazgeçeyim, dedim... Çalışacak hale gelene kadar kalmayayım ayak altında... Herif kolumdan tuttuğu gibi attı kapı dışarı... Davacıyım bu adamdan Avukat Bey, zarar ziyan istiyorum!»

Hadiye Hanım birden fırladı yerinden:

«Geçmiş olsun!» dedi, «Hem de büyük geçmiş olsun! Çay mı söyleyeyim, kahve mi?... Üç çay söyleyeyim de içelim hep beraber... Ooooh!... Yapış yapış oldu dudaklarım! Ağzım, dilim kurudu!»

PULLARI YAVAŞ VUR

Üniversiteye yazılmıştık o yıllarda. Liselerde sürttüğüm arkadaşlarla bir kafadarlar grubu çıkıvermişti ortaya. Birlikte dolaşıyor, birlikte sinemaya gidiyor, birlikte geceler düzenliyorduk. Bir eksiğimiz kalmıştı: Temiz bir kahve.

Her üniversiteli gibi bizim de damgamızı basacağımız kahvemiz olmalıydı. Orada buluşmalı, orada buluşup konuşmalı, kız dalgalarımızı orada anlatmalı, maç tartışmalarımızı orada yapmalı, eh ara sıra da tavla, kaptıkaçtı, prafa oynayıp vakit öldürmeliydik. Kırdığımız zaman kitaplarımızı koyacak, buluşmak için haber bırakacak, dara geldiğimiz zaman garsonundan bir beşlik kesebilecek yerimiz, yurdumuz olmalıydı. Şöyle temiz bir kahvecik...

Bir gün Beyazıt'ın arka sokaklarında dolaşırken aradığım kahveyi buluvermiştim. Tek başımaydım o gün... Geçtim ocağa yakın bir yere, incelemeye başladım. Pire gibi bir garsonu vardı, İsmail... Tanışma vesilesi olsun diye çayı getirince:

«Bir de gazete rica edeceğim!» dedim.

Şöyle masalara hızlıca bir göz attı, sanki bu altıncı gelişimmiş gibi:

«Bekleyeceksin!» dedi, «Şu emeklilerden burada gazete okumak biraz zor. Geçirdiler mi ellerine önce ölüm ilânlarından başlarlar, açık arttırmalara kadar... Başyazarları onlar bilir. İngilizci midir, bu başyazarlar, Amerikancı mı... Kimden para alır, kimlere para verir, sanki özel adamları vardır bu emeklilerin...»

Şöyle bir göz gezdirdim masalara... Makamlarında kurulan genel müdürler gibi oturuyorlar, önemli bir meseleyi çözümlüyorlarmış gibi ciddi mi ciddi gazetelerini okuyorlardı. Birbirleriyle ne şakalaştıkları vardı, hatta ne de konuştukları... Odacılarını çağırırlarmış gibi sesleniyorlardı garsona. Resmi bir ödev verirlermiş gibi de çaylarını, kahvelerini söylüyorlardı. Hele bir patronu vardı ki kahvenin, bu emeklilerden de beterdi. Ocağa yakın bir masada oturuyor, fıldır fıldır dikizliyordu gireni çıkanı. Amansız bir kontrol altındaydı İsmail. Birinin yanında fazlaca dikildi mi, sesleniyordu:

«Gel, İsmail, şu çuhayı düzelt!»

«İsmail şu markaları say!»

«Şu sandalyeleri masanın altına sür!»

Kahveyi incelemem iki saat kadar sürdü. Arkadaşlara şu raporu verdim, aşağı yukarı akşamüstü:

«Güzel bir kahve! Yeri, yöresi tam bize göre... Kutu gibi. Bir garson var ki, çok şeker çocuk. Patronu nemrut mu nemrut. Hemen hemen bütün müşterileri emeklilerden. En azdan genel müdürlükten ayrılmaya benziyorlar... Çayı, kahvesi içilir... Kâğıdı, tavlası temiz.»

Bir görelim dediler, arkadaşlar. Gittik gördük, bayıldılar. Emekliler onları da sinirlendirmişti.

Daha ilk günden tavla turnuvalarına başladık. Bizim grup, kâğıttan çok, tavlaya düşkündü. Sekiz, on kişiydik, taşra memurları kadar bilirdik bu oyunu.

«Tamam!» dedik, «Kahvemizi bulduk!...»

Yağmurlu bir gündü... Arkadaşlar tavlaya dalmışlardı. İki kişi oynuyordu ama bütün eller tavlanın içindeydi. Ben gazeteleri boş buldukça bir göz atıyor, bırakıyordum. Bir ara emeklilerden birinin kalkıp patrona sinirli sinirli bir şeyler anlattığını gördüm. İster istemez kulak kabarttım konuşmalarına. Jandarma Komutanlığından emekli olduğunu kısa zamanda öğrendiğim Nahit Ergüder:

«Olmaz!» diyordu, «Bu kadarı da kepazelik... Biz de oynuyoruz bu oyunu ama, pulları böyle çat çat vurmuyoruz. Bir de Üniversiteli olacaklar... Biraz düşünce lâzım, saygı lâzım!»

Patron Şevki Efendi ezilip büzülüyordu:

«Ne yapayım Beyefendi!» diyordu, «Müşteri! Hem de bunlar Üniversiteli... Nasıl söyleyim?... Pulları fazla vurmayın diyemem ki... Ya kızıp ağızlarını bozarlarsa?»

«Yalnız pulları mı canım?... İnsan bağıra bağıra mı konuşur böyle? Bütün gün maç çekişmesi... Ulan Fenerbahçe yense ne olur, yenilse ne olur?...»

Komutan emeklisi sesinin perdesini gittikçe artırıyordu. Şevki Efendi ister istemez:

«Çok rica ederim!» dedi, «Susun Beyefendi, ben söylerim onlara. Siz müsterih olun!»

Emekli komutan, patrondan söz alınca biraz yatışır gibi olmuştu. Geçti masasına.

«Arkadaşlar!»dedim, «Yavaş olun, ne olur! Galiba bizden şikâyetçi olanlar var. Pulları da yavaş vurun biraz!»

Çeki düzen verir gibi oldular kendilerine ama, ne de olsa oyunun heyecanıyla coşuyorlar, «Çatt!» yapıştırıyorlardı pulları! Sonra attıkları zara ağza alınmayacak küfürler... Her küfürde emekliler, gazetelerinden başlarını kaldırıp ters ters bakıyorlardı çocuklara...

Ertesi gün maç vardı, bizimkilerin çoğu stadı boylamıştı. Bu dalgadan fazla çakmazdım, girdim bizim kahveye, bir çay içeyim dedim. Her masada her zamanki gibi bir emekli. Kapının ağzındaki masa bile tutulmuştu şimdiden... Çektim bir sandalye:

«Bir çay!» dedim İsmail'e.

«Batıracaklar bu kahveyi Tuncer Bey!» «Sabahtan beri içtikleri tek çayın hızıyla akşamı ederler... Akşam çayı bile yok bu moruklarda... Ulan hep bizimi buluyor bu canına okuduklarımın herifleri... Bütün gün elli markayı zor buluyorum bu namussuz yerde!»

«Canım!» dedim, «Biz de memnun muyuz bunlardan! Bizi, bir kolumuzdan tutup atmadıkları kalıyor. Boyunduruğa bakar gibi bakıyorlar suratımıza!»

Ertesi gün bizimkiler, tavla oynarken bir emekli fırladı yerinden:

«Ayıp be!» diye bağırdı, «Saygı diye bir şey vardır. Nedir bu bütün güç çat çat!»

En sinirlimiz olan Sedat patlamıştı sonunda:

«Ne yapalım!» dedi, «Tavla bu! İster istemez pulların sesi çıkıyor. Ölelim mi yani?»

Kahve biraz tenhalaşınca patron beni çağırdı masasına:

«Buyur!» dedi, «Şöyle geç! Bak, İsmail, bize iki çay getir, yeni demden!»

«Aman Şevki Efendi!» dedim, «Bütün gün, içtiğimiz çay, mersi!»

«İç canım, bir tane de benden iç! Bak Tuncer, evlâdım. Sen benim oğlum yerindesin. Senden gizlim, kapaklım yok! Bu adamlar sizin tavla oynamanıza ifrit oluyorlar!»

«Ne yapalım?» dedim, «Genç çocuklar... Laftan anlamıyorlar! Ben her gün söylüyorum!»

«Biliyorum, senin sözünden çıkmıyorlar ama...»

«Sen merak etme, gene söylerim onlara!...»

«Onlara söyle ki Tuncer Bey oğlum...»

«Söylerim... Biraz da kâğıt oynamayı denesinler... Kaptıkaçtı falan... Bu tavla çok gürültülü oluyor. Ha! Ne dersin?»

«Yok, onu demek istemiyorum. Siz gene tavla oynayın!»

«Evet, evet... Kâğıtlar çabuk eskiyor. Tavla daha hesaplı değil mi?»

«Sen arkadaşlarına de ki...»

«Derim! Hiç merak etme sen!»

«Bundan sonra pulları...»

«Fazla vurmazlar, peki, peki!... Küfürlü müfürlü, argo margo da konuşmazlar! Söylerim!...»

«Yok, hayır onu demek istemiyorum. Bundan sonra pulları biraz daha hızlı vursunlar!...»

«Hızlı mı vursunlar?»

«Çok rica ederim Tuncer Bey oğlum, daha hızlı vursunlar lütfen...»

«Neden hızlı vursunlar?... Anlayamadım?»

«Sen benim evlâdım yerindesin. Ben altı aydır zarar ediyorum bu kahveden... İsmail de bırakıp gidecek... Bütün gün elli markayı zor buluyor. Biliyorsun İsmail'in gündeliği marka başına... Bu emeklilerden illallah!... Masaya gül cemal vapuru gibi bir demirlediler mi sökebilirsen sök onları yerinden. Senden ricam... Tam sekiz tane yeni tavlam var... Sekizini de açın, oynayın! Çaylar, kahveler de benden! Anladın mı Tuncer Bey oğlum! Vurun pulları kırılırsa kırılsın!... İstediğiniz gibi de konuşun, küfür edin yüksek perdeden! Bu Şark Kahvesi, Benim değil sizin bundan sonra!»

«Haa. Öyle mlil!» dedim, «Sen hiç merak etme... Bizim grup sekiz, on kişilik ama, yarın en azından otuz kişi burdayız! Gerisini sen bize bırak!»

Ertesi sabah tam kadro başladık işe. Emekliler neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Tam sekiz tezgâh şakır şakır çalışıyor, pullar çat çat iniyordu tavlaya! Küfürün bini de bir paraya... Bütün başlar tavlaların içinde. Kimse ilgilenmiyordu emeklilerle... İsmail boyuna servis yapıyor, çifter çifter çayları, kahveleri sürüyordu önümüze!...

Gazetesini fırlatan ihtiyarcıklar zor atıyorlardı kendilerini dışarıya...

Zavallı emekliler bir hafta zor dayanabildiler. Şark Kahvesi'nin sürümü iki ay demeden elli markadan, beş yüz markaya yükseldi.

Bizim İsmail, yanına iki garson daha alarak oldu başgarson!

Üniversiteyi işte bu kahvede bitirdim ben. Şevki Efendi gitti, yerine oğlu geldi ama ne ben Şark Kahvesi'ni bıraktım, ne Şark Kahvesi beni..Param bu kahve de geçmez benim. Ocaktan içerim çayı, kahveyi yolum düştüğü zaman!

VOLTER NE DEMİŞ

O mu? Emeklidir, öğretmen emeklisi... Biz Hoca der, geçeriz. Bir zamanlar Tarih okuturdu, sonra Felsefeye döktü işi. Fizik Kimya'ya da girermiş gençliğinde. Gönüllü Edebiyat hocasıdır benim bildiğim. Malmüdürlerinin Matematiğe girdiği son yıllarda, inat olsun diye son sınıflara Matematiğe de girdiği söylenir. Edebiyat'tan hoşlanır ama, Türkçe'yle başı hoş olmasa gerek!. Öz Türkçe sözcükler bir yana, düz Türkçe'ye bile yatkın değildir dili. Katkısız bir Karadenizli ağzıyla konuşur, vurgusuna, baskısına kadar... Eliyle, koluyla, omuzlarıyla konuşur Türkçe'yi. Yerli ağzıyla bir Fransızca konuşması da vardır Hoca'nın, adamı yerlere yatırır!

İdris Hoca, emekliye ayrıldı ayrılalı, Halk Dershaneleri'ne gider gibi kahvelere, içkili lokantalara dadandı. Öğleye kadar İkbâl'de, öğleden sonra Meserret'te, akşamları da Sirkeci'nin içkili lokantalarında...

Geçenlerde Divanyolu'ndaki bir lokantada çıktı karşıma.

«Oooo, Hoca'm!...» dedim, «Gittikçe çevreni genişletiyorsun!»

Bir Karadenizli gülüşüyle dudakları yayılıverdi:

«Sen kulak asma genişlemeye...» dedi, «Bostan dolabından yeni kurtulduk. Kolay kolay genişleyemeyiz biz! Alışmışız kendi mihverimizde dönüp durmaya. Açılsak açılsak bu kadar açılabiliriz. Sirkeci'den Divanyoluna! Eeee? Ne var ne yok gazetelerde bakalım?»

Hoca'nın özelliklerinden en önemlisi de budur: Gazetelere, gazetecilere boş vermesi...

«Bir şey yok!» diye geçiştirmek istedim.

«Yok ha!» dedi, «Olması lâzım!»

Garsona bakındı, elindeki şemsiyeyi vermek için.

«Ne olursa olsun!...» dedi «Biz Hoca'lar düşünce sınırlarımızı ders programına göre ayarlamışız. Kolay kolay dışına çıkamıyoruz. Kural dışına çıkan biriyle karşılaştık mı, tüylerimiz diken diken oluyor! Korkaklığımızdan değil bu! Kafa yapımızdan. Tabiattaki bütün fiziksel olaylar, ancak Fizik ders kitaplarının yazdığı kadardır bize göre. Daha çoğunu öğrenmeğe kalkışmamız, ilk önce Okulun Müdürünü rahatsız eder. Bundan ne öğrenci hoşlanır, ne öğrencinin anası, babası... Ders kitabına bağlanmakla başımızın dinç kalmasını sağladığımızı sanırız. Memurluk bu!... Basmakalıpçılık! Tarih memurluğu, Coğrafya memurluğu, Fizik, Kimya, Matematik memurluğu... Hele hele politika memurluğu... Emeklilik demek, bostan beygirinin, konuşmalarından kurtulması demektir bir bakıma... İlk günlerde tatlı sarhoşluğunu duysak bile, yavaştan yavaştan bunun da alışkanlığı başlar. İnsan kırk yıl bostan dolabına koşulu kalır da, koşumlardan kurtulunca dikine doğrusuna gidebilir mi kolay kolay?..»

Elindeki şemsiyeyi garsona uzatırken:

«Yalnız şu var ki...» dedi, «Öğretmenin memurdan bir farkı vardır: Bugünlerde kendi durumlarını artık öğrenmiş olmaları!... Ne bostan dolabı kalır bundan sonra, ne koşumlar... Ne ise, geçelim bunları. Sen iyisin ya!...»

Kaşkolünü, şapkasını da verdi garsona. Omuzlarını ileri geri oynatıp lokantanın sıcaklığını ölçtükten sonra sıyırdı paltosunu, garsonun kucağına tutuşturdu. Ben tam buyur edecektim ki, bütün masalardan birer sözcü kalktı ayağa:

«Buyurmaz mısın Hoca'm, şöyle!»

Gösterdiğim gevşeklikten ötürü beni paylar gibi:

«Ya işte böyle!» dedi, «Bana müsaade!»

Öbür masalara çevirdi yüzünü:

«Uğrayacağım çocuklar!» dedi, «Teker teker uğrayacağım masanıza!»

En yakın masalardan birine çöktü.

«Garson! Çabuk bir servis!»

Hoca'nın sağlığı üzerinde ufak bir konuşma geçti, sonra ne oldu ise oldu, hoca birden Osmanlı Tarihi'ne atladı:

«Çocuklar!» diye başladı, «Dördüncü Selim tahta geçtiği zaman hazine tamtakırdı... Yeniçeriler alıştırılmış bir kere... Tahta geçenden, culusiye almazlarsa daha o gün kazana yapışırlar. Medrese culusiye ister, ocak culusiye ister, saray culusiye ister... Ama işin tuhaf tarafı şu ki. Dördüncü Murad'dan hiç kimse culusiye istemez! Biliyorlar ki Murad, savaşçı bir padişah... Nasıl olsa ordu talana çıkacak. Onu daha ilk günden neden sıkıştırsınlar! Osmanlı'da ticaret yok... Osmanlı'da tarım yok ama, Osmanlı'da yağma var! İstemiyoruz diyorlar, senden culusiye istemiyoruz! Yoook diyor Murad, vereceğim, töre bozulmaz!... Saray'da ne kadar altın takımlar varsa, ne kadar altından çatal, kaşık, tabak varsa doooğru Darphane'ye!... Hemen para bastırılıp dağıtılıyor culusiyeler! Vereceksin arkadaş, mutlaka vereceksin! Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla!... Osmanlı İmparatorluğunun en cimri padişahı kimdir biliyor musunuz?»

Herkes sıradan birer isim attı ortaya:

«Yavuz'dur!»

«Yok Yavuz değil, Fatih!»

«Abdülhamit değil mi?»

«Vahdettin!»

Hoca:

«Bırakın sallamayı!» dedi, «Kimin kellesi gitti Osmanlı padişahlarından? Yeniçeriler kimin leşini yerlerde sürüklediler?»

«Genç Osman'ın!» dediler hep bir ağızdan.

«Tamam!» dedi, «İşte bu Padişah! En pintisi, en cimrisi bu! Vermediği için gitti. Vereceksin! Padişahlık, derebeylik, bu demek... Vereceksin ister istemez!»

Hoca'nın masasındakilerden biri direnir gibi oldu:

«Hoca'm!» dedi, «Kimin malını kime veriyorsun?»

«Kimin malını veriyorsan ver! Vereceksin! Bizde hüküm süren hâlâ bu anlayış!... Bu padişahlık, bu derebeylik, bu ağalık anlayışı... Memlekete bir şey getirmek mi istiyorsun, önce bunu yıkacaksın! Demokrasi, demokrasi... Biz hâlâ verecek adam arıyoruz, hâlâ başımızda culusiye dağıtacak bir padişah, hediyeler verecek bir derebeyi, sofrasında kuzu ikram edecek bir ağa arıyoruz. İktisattan, maliyeden anladığımız da hep bu!... Haydi içelim çocuklar!»

Hoca'nın birinci masada işi bitmişti, geçti ikinciye.

«Garson!»

«Bak oğlum!»

«Bir servis getir!»

«Ne balığın var?... Tekir mi? Sen gümüş yap Hoca'ya... Tekir'de iş yok!»

Önce fısıltı halinde hal, hatır sormalar... Sonra Hoca'nın yükselen sesi:

«Öyle sade suya baş çorbası yok! Öyle sade suya hürriyet yok! Köylü toprak istemez, hürriyet ister ha?... Köylü okul istemez, hürriyet ister ha!... Köylü kalkınmak istemez hürriyet ister ha!... Köylü toprak ağasının vergi vermesini istemez hürriyet ister ha!... Yok böyle şey çocuklar, köylü bunları istiyorsa ya aldatılmıştır, ya da bunları söyleyenler köylü değildir. Olmaz böyle şey!... Evsiz, ekmeksiz, donsuz, gömleksiz insanların hürriyet istemesine siz inanıyor musunuz?... Böyle bir insanın hürriyete bir ihtiyacı kalmış mıdır? Bilirsiniz hikâyeyi, değil mi? Teknesinin

başında un eleyen kadının dişi ağrıyormuş. Kocası kurmuş masayı odanın bir köşesine, demleniyormuş ufaktan ufaktan! Karı demiş, bir tek de sen yuvarla, bak nasıl geçer dişinin ağrısı...

O kadar ağrıyormuş ki, kadıncağız, can havliyle yapışmış kadehe... Üçüncü kadehte Şam yolu dümdüz!...

Kocası bir ara, yahu demiş, unu sen nereye eliyorsun, tekneden dışarı mı?..

Kadın tutmuş ya kafayı... Heeey, koca koca demiş, bundan sonra bana her yer tekne... Anladın mı? Donsuz, gömleksiz, evsiz, ekmeksiz adamın ne hürriyeti olur? Böylesi için her yer tekne değil mi?...»

Hoca zurnaya «Zırt!» dedirtecek yeri bilirdi, kalktı masadan:

«Haydi hoşça kalın çocuklar!»

Üçüncü masadan buyur ettiler bu sefer de:

«Geç şöyle Hoca'm köşeye!»

«Garson!»

«Rakı ver bize!»

Hoca artık tam Karadenizli idi gözlerinin bebeğine kadar. İçkinin verdiği alevle, şimşek şimşek çakıyordu bakışları. Hoca yalnız ağzıyla, kaşıyla, gözüyle, yüzünün çizgileriyle değil elleriyle, kulaklarıyla, sağlı sollu omuzlarıyla konuşuyordu artık!

«Hoca'm!» diye sordular, «Ne var ne yok Ankara'da?»

Duymazlıktan geldi, başladı anlatmaya:

«Bizum oralarda domuz avina da çıkar uşaklar pilursinuz domuzu piz eti için teyul muzurluğu için vururuk! Haçan bir mısır tarlasına domuz girer, sen hayrinu göresun tarlanın! Gene ha böle bir gün pizum uşaklar sürek avina çıkayiler. Avcı başı, ula uşaklar deyi, haçan ki karşidan domuzun biri söktü geliyi hakkindan geleceğinize gözünüz keseyse ateş edecesinüz. Paktinüz domuz haşa huzurunuzdan domuzun hâlisi... Piçimina getiremiyisanız sakın haaa! Tetiğe el atmak yoook! Yaralı domuzun önüne durabilene aşkolsun! Pirakalum da domuzi, geçelim Voltere! Ne demiş Volter? pilsenuz kaç para eder, bunu 27 Mayısı yapanlar pileceyidi ki... Eeee... Vakit geç oldu. Hadi, hoşça galun çocuklar, hoşça galun!...

AH BU KULAK

«Alo! Sami! Sami Bey'i arıyorum efendim!»

Bir kadın sesi... Kalınca bir ses... olsa olsa Necla'nın sesi!... Hay Allah! Sırası mı şimdi. Ne diyeyim?... «Alo!» diyorum, «Sami Bey'i mi arıyorsunuz?»

«Evet efendim Sami Bey'i rica ediyorum!»

Mutlaka Necla bu! Ne diyeyim? «Yemeği birlikte yiyebilir miyiz?» diyecek herhalde. İyi ama ben Güner'e söz verdim. Ne yapmalı, nasıl çıkmalı bu işin içinden!

«Sami biraz önce çıktı efendim!»

Ya Necla değilse... Sorayım adını bir biçimine getirip...

«Kim aradı diyeyim gelince?»

«O bilir kimin aradığını! Siz öyle söyleyin ona!»

Kapatması lazım değil mi? Kapatmıyor da... Konuşmayı biraz sürdürmek istiyor:

«Siz nereye gittiğini tahmin ediyorsunuz?» diye soruyor, «Çok uzaklara mı?»

«Yok efendim, zannetmem! O kadar uzak olmasa gerek...» diyorum.

«Yani, dairede falan mı yoksa?»

«Olabilir!»

«Belki de masasının başındadır!»

Ne? Anladı mı yoksa!

«Hayır, hayır! Masasının başında değil! Belki de yemekte!»

«Yani bu saatte? Saat on birde, yemekte ha?»

«Olamaz mı?»

«Olamaz! Bir memur istediği saatte gidemez yemeğe...»

«Sami gider, çok iyi bilirim!»

«Onun dünyanın en aşağılık adamı olduğunu da bilir misiniz?»

Kütt!... Kapattı telefonu! Anladı demek... Herkesin kulağı benimki gibi değil ya! Ah bu kulak! Müzikten boyuna bütünlemeye bırakan Hoca'nın herhalde bir bildiği vardı. Ayıramıyorum, sesleri! Okulda da «do» yu, «re» den ayıramazdım. Bu iş yerlerindeki telefonların, faydadan çok zararı var bir bakıma. Çalışabilirsen, çalış! Defterin yapraklarını çevirip duruyorum ama, boşuna!... Niçin çeviriyorum, ne arıyorum, farkında değilim! Kulağımın ayırabildiği yalnızca, telefondakinin kadın mı, erkek mi olduğu... O kadar! Suç kulaklarımda değil, telefonlarda mı bilmem ama, karşıdan gelen sesin sahibini bulamıyorum, gözümün önüne bir yüz getiremiyorum bir türlü... Bu, belki de kafa düzenimin bozukluğundan ileri geliyor. Neden ileri gelirse gelsin, durum böyle işte! Karımın sesi bile, telefonda yabancı bana!

«Zırrr!..»

Gene telefon! Yapışıyorum alıcıya:

«Burası Özel Saymanlık!» diyorum.

Adımı da söylemem gerekir görgü kurallarına göre ama, nerde bende o yürek!

Telefondaki ses, kim olduğumu sormadan, ben davranıyorum:

«Kimsiniz?»

«Sami Bey'i arıyorum!»

Hay Allah! Gene bir kadın sesi... Ama bu ses herhalde biraz önceki ses değil... Bu, daha kalınca... «Efendim!» diyorum, «Sami mi? Sami bir iş için bankaya kadar gitti!»

«Bırak alayı!» diyor telefondaki ses, «Sami sensin!»

Hayret! Deminki ses bu! Birden nasıl da değişiverdi. Yani Necla'nın sesi. Yediremedi biraz önce kendisini atlattığımı. Verip veriştirecek! Ne yapalım, katlanacağız artık... Yaptık bir eşeklik!... Durakladığımı görünce daha da yüklenmeye başladı:

«Ne var saklayacak! Sen değil misin be!»

Artık inkâr çok anlamsız olur:

«Evet benim Necla'cığım! Bir şaka yapayım demiştim!... Az önce...»

«Ne şakası be, utanmaz herif! Teessüf ederim sana!... Küttt!...»

Bana kızdığı zaman «utanmaz herif!» diyebilecek bir tek kadın var: Sevim! Baltayı öyle bir taşa vurdum ki, bu aptallığım yüzünden!... Sevim!... Benim ceylan gözlü Sevim'im! Sana yüz tane Necla feda olsun! O oltaya vurmuş lüfer vücut... O dalyan boy! Bütün bu salaklık, Güner'i yemeğe çağırmamla başladı. Ulan, sen kim, Güner'i yemeğe çağırmak kim!... Üç buçuk kuruş aylıkla, kalk da şuna buna ziyafet çek! Seni Koçero'lar soymadı. Bu hovardalıktan battın sen!

«Zırrr!...»

«Alo! Kimi arıyorsunuz? Burası Özel Saymanlık!»

«Sami Bey'i arıyorum, lütfen!...» Artık kendimi saklamakta hiç mana yok... Az önce telefon eden kadın, bu! Yani Sevim!... Sesi de öyle bir titriyor ki sinirden! Biliyorum, beni en çok seven, Necla'dan çok, Güner'den çok bu Sevim'dir. Ceylan gözlüm benim! Lüferim, dalyanım benim!

«Alo Sevim'ciğim!... Demin Necla'nın adını söyledimse...»

«Hangi Necla bu!»

Nasıl olsa bir daha Necla beni arayacak değil... İyisi mi temiz bir boyayım da. Sevim'i olsun kaçırmayayım:

«Hemen her gün bir vesileyle açıyor telefonu... Alo Sami! Nasılsın? İyi misin?... Eğer demin onun adını söyledimse, hep o sıyrık Necla'nın yüzünden! Sırf bu yüzden!... Onunla ne ilgim olabilir... O mahalle kızı ile...»

Telefondaki ses birden edepsizleşiverdi:

«Mahalle kızı haaa!... Pis herif!»

Ne? Pis herif mi? Gene mi bir falso oldu! Sevim değil miydi yoksa?... Telefonda soluduğunu işitiyordum. Eğer karşısında olsam, geçirebilir tırnaklarını gırtlağıma... Bu kadar sinirlenecek kadın kim olabilir?...

«Alo! Kimsiniz?»

«Daha soruyorsun ha! Utanmaz herif! Köpek herif!»

Tamam!... Tamaaam!... Necla'nın ta kendisi bu... Küttt!...

Bak kepazeliğe hele! Necla bu ha! Yahu, bu kadınların sesleri neden böyle birbirlerine benziyor! Güzel kız sporcu kız, boylu boslu kız ama... Oturup karşı karşıya danstan, sinemadan başka hiçbir şeyden konuşamazsın! İyi oldu bir bakıma... Onunla bir pavyona gitsem danstan iflâhım kesiliyor, yaş da ilerledi ne kadar olsa... Güle güle Necla'cığım! Yolun da talihin de açık olsun!

«Zırrr!»

Uzatıyorum elimi alıcıya, ne yapayım!... Bütün bu telefonlar bana felâket getirecek değil ya...

«Alo! Burası Özel Saymanlık!»

«Sami! Sensin değil mi?»

«Siz Sami Bey'i mi arıyorsunuz?»

«Bırak numarayı canım! Sami sensin! Biraz önce...»

«Evet Sevim'ciğim, biraz önce sendin telefondaki, anladım!... Bak Sevim'ciğim!.. Senden sonra Necla telefon etti. Ona son sözümü söyledim. Artık onunla selâmı sabahı kesmiş bulunuyorum. Bir daha ne kalimera, ne kalispera!»

«Ne söylüyorsun sen be! Biraz önce elektrik idaresinden geldiler. Elektriği kestiler diyecektim. Sen bana Necla'lardan, Sevim'lerden söz ediyorsun! Utanmaz herif, elektrik parasını yatıracak halim yok, ağzında bir sürü kız dolaşıyor!»

Hemen toparlanıyorum:

«Karıcığım!» diyorum, «Bunlar dairede çalışan kızlar... Öbür servislerden açıyorlar telefonu, beni işletiyorlar. Ben telefondaki sesleri kolay kolay çıkaramıyorum da... Ya işte böyle! Kusuruma bakma! Sen de bilirsin ki senin kocan, o şırfıntılara metelik vermez! Elektrik parası mı?... Sen hiç merak etme, kesemezler. Bir telefon eder, açtırırım!»

«Senin gibi nerde koca varsa Allah tez zamanda canını alsın!... Ben annemlere gidiyorum, ister yatır elektrik parasını, ister kadınlarla ye bitir! Umurumda değil! Küttt!»

Telefonun kapanmasıyla, açılması bir oldu:

«Zırrrr!...»

Açıyorum:

«Burası Saymanlık!»

«Samanlık mı?»

«Hayır efendim, Saymanlık. Özel Saymanlık!»

«İlk işittiğim daha doğru olsa gerek... Sen öyle yerlere yakışırsın çünkü!»

Sevim bu! Başkası olamaz... Yediremedi. Ama hakkı da var hani ceylan gözlümün. Katlanırım onun her çilesine. Benim dalyan Sevim'im söyle!

«Sende zerre kadar erkeklik haysiyeti yok!»

«Yoktur Sevim'ciğim! İşlerden serseme döndüm! Artık Necla diye bir kız yok hayatımda, anladın mı sevgilim!...»

«Kim var hayatında bundan sonra?»

«Sen varsın bir tanem! Sevim'ciğim, yalnız sen varsın, bunu iyi bil!»

«Kim var, kim var?»

«Sen, yalnız sen!»

«Kim yani?»

Gene mi baltayı taşa vurduk?... Telefonda sinirli sinirli nefes almalar... Yandım:

«Sen misin Leyla'cığım! Affet beni! Birden ateşim yükseldi. Başım dönmeye başladı. Doktor çağırttım. Çay, ıhlamur... Ancak kendime bu sabah gelebildim.»

«Yalan yalaaaan!... Bütün söylediklerine, söyleyeceklerine inanmıyorum artık... Küttt!»

Haydi sana da uğurlar olsun Leyla'cığım! Zaten sende gözüm varsa gözüm çıksın! Eğer zerre kadar gözüm olsaydı sözleştiğimiz saatte Sevim'le Bebek Gazinosuna gitmezdim. Uysal kızdın ama, ne yapayım!»

«Zırrr!...»

«Alooo!...»

Ben sesten anlamam ama, telepatiye inanırım... Karşımdaki yüzde yüz Sevim... Bu ses, kulağımda değil, taaa yüreğimin derinliklerinde titreşimlerini yapıyor...

«Sami, sensin değil mi?»

«Evet Sevim'ciğim benim! Başka kim olabilir?... Şu anda Bebek Gazinosunda geçirdiğimiz o unutulmaz geceyi düşünüyordum! Neydi o gece!... Ay ışığı sanki Boğaz'ın sularına değil... Ruhumuza dökülüyordu şıpır şıpır!»

«Neler söylüyorsun sen be?... Ben Güner! Yemeğe gelemeyeceğimi söyleyecektim... Artık şunu da ekleyebilirim sözlerime: Bir daha hiç bir zaman gelmeyeceğim! Sen bayağı bir kadın avcısından başka bir şey değilsin! Gene Sevim'le Bebek Gazinolarında piyasa şarkıları dinlemeye gidebilirsin. Sana zaten öyle bayağı kadınlar yakışır, Küttt!...»

Sana da uğurlar olsun Güner'ciğim. Hani karımın dediği yalan da değil! Üç buçuk kuruş aylıkla ben şuna buna ziyafet çekecek adam değilim. İyi oldu bir bakıma! Hadi güle güle!...

İyi oldu ama ben tek başıma nasıl yaşayacağım bundan sonra?... Canım Sevim'im! Canlı lüferim, dalyan boylum, ceylan gözlüm benim!

Ben aramalıyım Sevim'i bu sefer de. İşte telefon!

«Sevim'ciğim, bir tanem! O sıyrık Necla'nın yüzünden biliyorum çok kızdın bana!»

«Alo! Kimsin sen? Sami mi?... Sami ha!...»

«Evet benim bir tanem! Dur bir dakika... Kapatma canım! Ben Necla'ya ağzının payını verdim. Bir daha Necla diye bir kız yok hayatımda... Rica ederim dinle beni! Yok Necla diye bir kız!»

«Bugüne kadar vardı demek?»

«Biliyorsun... Az önce olanları... Vardı ama...»

«Az önce olanları bilmiyorum ama, şimdi öğrendim!... Senin ne sefil, ne bayağı bir adam olduğunu da öğrenmiş bulunuyorum artık! Necla ile ha?... Benim tanıdığım, konuştuğum, elini sıktığım bir arkadaşımla ha!... Rezil!...»

«Sevim... Sevim'ciğim! Bir tanem! Bırakma beni... Tek başıma yaşayamam ben! Sensiz yaşayamam ben! Sensiz yaşamam!...»

O da gitti, Sevim de gitti. Bu sersemlik, bu küt kulaklık bendeyken nasıl olsa bu felâketler gelecekti başıma! Teker teker beni bırakıp gideceklerdi! Ah bu kulak! Bu tıkanası kulaklar yüzünden değil mi, bütün bunlar!

Sarışınlar, kumrallar, esmerler, beyaz tenliler, bronz tenliler, dalyan boylular, selvi boylular... Talihiniz açık olsun, güle güle!...

Bütün yaşamım karardı... Bütün geleceğim kapkara oldu. Bari bu gece harcayacağım yemek parası ile elektiği açtırayım da içimin karardığı gibi evim, barkım da karanlıklar içinde kalmasın.

SAYGI DİYE BİR ŞEY VARDIR

Telefon kulübesindeki genç kız kapıda kuyruk olmuş sekiz on kişiyi, sanki camdan görmüyormuş gibi uzatıyor da uzatıyordu:

«Ben mi neredeyim? Dur, anlatayım. Ablamın evinde. Evde kimseler yok... Kimse olmadığı, konuşmamdan belli değil mi? Banyodan yeni çıktım, giyinmedim bile... Öfff! Hava da ne kadar sıcak! Sen geldin aklıma, hemen numaranı çevirdim. Böyle zamanlarımda hep seni hatırlıyorum. Divanın üzerinde boylu boyunca yatıyorum. Uykuya, dinlenmeye o kadar ihtiyacım var ki... Gülüyorsun değil mi?

Sen nasılsın canım? Ceketini çıkarmış, kollarını sıvamışsındır... Doğru demek, ben seni bilmez miyim, aklından geçenleri bile bilirim senin! Ne mi geçiyor? Söylersem utanırsın. Hayır, hayır söylemeyeceğim. Hem canım sen tahmin edeceğimi de bilirsin!»

Telefon kulübesinin aralık duran kapısındaki orta yaşlı biri huysuzlaşmaya başladı. Elindeki yirmi beşliği, birkaç kez vurdu cama:

«Haydi Bayan!» dedi. «İşimiz acele! Bak iki saattir bekliyoruz. Bizi de düşün biraz!»

İçerdekinin boş verdiğini anlayınca başını kuyruktakilere çevirdi:

«Düpedüz saygısızlık... Konuştuğu incir çekirdeğini doldursa bari... Telefon kulübesi değil, sanki Bayan'ın yatak odası... Neler neler... Söylemesi ayıp! Düpedüz saygısızlık canım!»

İçerdeki Bayan, hiç oralı değildi. Son gittiği filmde kızın yaptığı dans figürlerini anlatıyordu. Sonra yeni diktirdiği etek cekete geçti. Eteğin kloşundan, volanından uzun uzadıya söz ettikten sonra:

«Canım» dedi, «Uzun lâfa ne hacet... Akşama gel de gör!»

Sonra gıdıklanmış gibi gülüşler, öpücükler... Aldığı yanıt, onu sevindirmediği için Burgaz'ın güzelliğine geçti. Pazara Heybeli için söz birliği ettiler. Sonra yine öpücükler, yine gülüşler!

Genç kız kulübeden kan ter içinde çıktı. Yanakları kıpkırmızı olmuştu. Kulübeden değil, sanki yataktan çıkıyordu.

Yerine işi çok acele olan yaşlıca Bay girdi. Parayı attı. Numarayı çevirdi. Para kutuya düştü ama kimse çıkmadı. Temiz bir küfür savurdu:

«Telefon değil kumbara!» dedi, öfkeyle.

Bir lira daha çıkardı... Bu kez tamam! Aradığını bulmuştu:

«Haa... Sen misin Seyfi?... Telefon numarasını bizim Ferhat'tan aldım. Oh oh... Tebrik ederim! Nasıl çevirdin bu işi yahu? Bir tanıdık buldun demek. Başka türlü olmaz, ben de şaştım... Demek önce Bakırköy için aldın... Çok güzel!... Sonra yazıhaneye naklettirdin ha! Bilirsin işini! Ama telefon çok, çok mühim şey dostum! Bütün İstanbul avcunun içinde demektir. Acayip... Demek öyle... Sen de telefona bir bayan bul. Nasıl diyeyim, şöyle becerikli... Sözünü, sohbetini bilir, genç güzel bir... Haklısın...

Var... Bazı münasebetsizler, var tabii... Bir iş adamının zamanı para demektir. Onlarınki de düşüncesizlik. Ne olursa olsun telefon başkadır. Telefon olmasaydı mı işyerinde... İnsanın eli ayağı bağlanıveriyor... Yok, yok, öyle deme!... Telefonun ne kabahati var... Kabahat o kendini bilmezlerde... O saygısız, o düşüncesizlerde... Öylelerine ne söylesen azdır. Baktın ki zorla uzatıyorlar «küt!» diye kapat yüzlerine!»

İşine geç kaldığını müdüre söyleyip de bir yarım saatçik daha izin alacak olan genç memur, kapıyı biraz aralayacak oldu. Telefondaki bu kez de alacıyı bırakıp genç memura veriştirmeğe başladı:

«Saygı denen bir şey vardır... Kapat rica ederim şu kapıyı!... Telefonla gizli bir şey konuşmaya da gelmeyecek... Kuzum bu kulübeyi niçin yapmışlar. Eğer siz gelip beni dinledikten sonra bu kulübeye bir kapı takarlar mıydı?

Sıkıca kapadıktan sonra konuşmasını sürdürdü:

«Alo... Alo! Seyfi!... Evet Seyfi'ciğim. Saygısız mı ararsın memlekette... Ne diyordum? Seni ayrıca yazıhanede de tebrik etmek isterim. Seninle karşılıklı birer kahve içmek zevktir... Kahve dedim de aklıma geldi. Yahu gene ne oldu bu kahveye böyle... Bu bayram 100 gram kahveyi zor buldum. Şekere gelince... Bilirsin ki ben sade içerim kahveyi... Benim için dert değil. Ama çoluk çocuk... Canım çoluğu da bırak da ille çocuklar. Bizim çocukluğumuzu düşünüyorum da... Şeker yüzü mü görmüştük... Önümüz yaz, bol bol meyve yesinler onlar da... Seyfi, Seyfi'ciğim!... Alo! Evet önümüz yaz diyordum, bol bol meyve yesinler...Bu yaz nereye Allah kısmet ederse... Adalara demek... Telefon olduktan sonra yazıhaneye... Bazı günler inmesen de olur. Telefon başkadır azizim... Sen bakma o densizlere!... Uzattılar mı konuşmayı, küt kesersin!... En iyisi bu! Aldırma! Sen iş adamısın. Senin bir saniyen bin lira... Hele böyle günde... Seyfi'ciğim... Senden bir ricam var... Alo! Seyfi! Seyfi'ciğim! Alo!... Hay Allah kahretsin!... Ne oldu yahu? Alo! Seyfi! Telefon değil, ömür törpü-

sü bunlar... Kapandı mı yoksa! Seyfi! Yapar da! Bey'in kıymetlidir zamanı çünkü... Eli para gördü! Saygısızlık da parayla değil ya! Şimdi at tekliği! Aç telefonu dipten doruğa boya! Hele sen uyma şeytana Apti! Bozma terbiyeni!»

Hırsla telefonu yerine koydu. Hışımla kapıyı açtı:

«Çatladın sanki!... Mühim bir işimiz var dedik. Kime söylüyorsun! Rahatça konuşturmazsınız ki adamı! Siz kim, medeniyet kim! Nerde bizim zamanımızdaki terbiye! Nerde o eski olgunluk!

ÜNLÜ BİR FABRİKATÖR

Levrekten aldığı iri parçayı hemen çiğnemeden yuttu. Ağzını peçeteye şöyle bir sildikten sonra:

«Partimiz öylesine bir partidir ki, memleket sanayiinin dev adımlarla ilerlemesi için elinden gelen her fedakârlığı yapmaktan bir gün geri kalmamaktadır. Sanayi, gün geçtikçe inkişaf etmekte, hepimize nurlu bir istikbal vaat etmektedir. Görülmemiş kalkınma hamleleriyle...»

Boğazına takılan lüferin yan kılçıklarından biri varlığını göstermeye başlamıştı:

«Hıh! Hıhh! Hıhhh!»

Sakağıya tutulmuş beygir gibi öksürüyordu.

Sabırla dinleyen Nermin Temizel, patladı en sonunda:

«Nail, şekerim!» dedi. «Nerden de başladınız bu kalkınma nutkuna, iyi gelmedi işte!»

Sonra hiçbir şey olmamış gibi levreğin kılçığını çatalın ucuyla iyice ayırdı, elini peçeteye sildi:

«Hadi, nurlu ufukların şerefine!» diye kadehe yapıştı. Yeni tanıdığı bu önemli kişinin gözlerinin içine baka baka son damlasına kadar yuvarlardı rakıyı. Sonra filitreli Amerikan sigarasını dudaklarının arasına yerleştirdi. Nail İşbilir için güzel bir fırsattı bu. Hemen çakmağına davrandı. Nal gibi bir şövalye yüzük, Nermin'in sigarasına doğru uzandı. Çakmak bir çakışta yanmıştı. Yılışık yılışık güldü. Çakmağın bir çakışta yanması, övünülecek şeydi onun için. «Bu çakmağı ben...» diye bir öyküye başladı. İçinde Amerikan bahriyelileri geçiyordu. Bu çakmak rüzgârda değil, yağmurda bile yanardı. Hem de böyle bir çakışta...

Nail İşbilir asıl konuyu unutmuştu. «Ha, ne söylüyordum ben?» diye bir toparlandı, «Bizim parti, iman partisi, kalkınma, yükselme partisidir. Bak benim üç yıl önce bir dikili çöpüm bile yoktu. Bugüne bugün bir fabrikatörüm ben!»

Nermin, bu yeni tanıdığı önemli adamın fabrikatörlüğünden çok hoşlanmıştı.

«Demek fabrikatörsünüz...» dedi, «Bana da iş verir misiniz fabrikanızda; şey iş... Meselâ... Hani her daktilonun yaptığı işlerden... Yazı işleri falan.»

En cilveli gülüşlerle alt üst ediyordu lokantayı. Birden ciddileşti:

«Fabrikanızda kaç kız çalışıyor!»

«Bir tane bile çalışmıyor.»

«Doğru söyleyin. Valla kıskanmam!»

«Doğru söylüyorum; kız değil, erkek bile çalışmıyor. Gel, gör... Kendi işini kendin gör! Kimseyi almam yanıma... Neme lâzım. Ben her işimi kendim yaparım!»

«Şaka yapıyorsunuz. Hayır, vazgeçtim, iş istemiyorum sizden. Kimi çalıştırırsanız çalıştırın. İstanbul'un en güzel kızlarını çalıştırın isterseniz!»

Aklına yeni bir şey gelmişti:

«Ne fabrikasıydı sizin fabrikanız?»

«Ne fabrikası olacak, fabrika işte! Günde tam iki bin paket mal çıkarıyorum.»

«Tam iki bin paket ha? Fabrika nerde?»

«Gelip beni kontrol edeceksin değil mi? Gelebilirsin, al işte kartım!»

Cüzdanından bir kart çıkarıp uzattı: Fabrikatör Nail İşbilir... Altında da adres...

«Yarın bekliyorum... Akşama gel de birlikte çıkarız.»

Ertesi akşam Nermin Temizel, Yağhane sokağından Çivici çıkmazına döndü. Fabrika bu sokakta olmalıydı. Karta baktı, tamam... Duvarda bir tabelâ... Beyaz üzerine kırmızı yazıların altında bir ok: «Fabrikaya gider.» Yürüdü. Köşede bir tabelâ daha: «Fabrikaya gider.» Bir tabelâ da karşı duvarda: «Fabrika karşıda.» Fabrikanın bulunması gereken yöne doğru yürüdü. Başını yukarı kaldırdı, nurlu ufuklara doğru baktı. Sıra sıra bacalar arıyordu. Onarılan bir minareden başka bir şey göremedi. Bir usta, salıncağa yerleşmiş tahta minareye külah geçiriyordu. Karşıdan, biri sökün etti. Tam Sait Faik'in hikâyelerindeki yol sorulacak kişilerden biri.

«Buralarda bir fabrika varmış...»

«Ne fabrikası bu?»

«Şey fabrikası... Paket fabrikası olacak... Günde tam iki bin paket yapıyormuş!»

«Ne paketi Bayan?»

«Paket işte...»

«Paket fabrikası ha? Yok öyle bir şey!»

Kümes kapısını andıran bir delikten kirli bir baş uzandı:

«Ooo... Nermin sen misin? Hiç sanmıyordum geleceğini. Gel canım, gel şekerim!»

Nermin şaşırmıştı:

«Nerden gireyim?» diye sordu.

«Dur canım! Ben çıkayım da, gel sen gir!»

«Hayır, Üstüm başım kirlenir.»

Aklını kurcalayan bir şey vardı:

«Hani yaptığın paketleri, göreyim.»

Nail İşbilir, karamelâ şekeri gibi sarılı mavi kâğıtlı paketçikleri avuçladı:

«Nah!» dedi, «İşte!»

«Ne paketi bunlar?»

«Çivit!»

«Çivit mi, ne çiviti?»

«Danabaş çivitleri. Tozunu Avrupa'dan getirtiyorum. Presten geçirip böyle paket yapıyorum.»

«Nerde kaldı senin fabrikatörlüğün. Tozunu Avrupa'dan getirdikten sonra?»

«Herkesin yaptığı bu... İlâç fabrikaları, plâstikçiler hep böyle çalışıyor...»

«İki bin paket ha!»

«Beğenemedin mi? Şeker fabrikalarından daha çok iş çıkarıyorum. Kampanyam da yok benim onlar gibi...»

«Çok güzel!»

«Gel canım, g[illegible]direyim fabrikamı. Bu fabrika Türkiye çapında, en modern usullerle, hiç el sürmeden saatte tam iki yüz paket çivit imal etmektedir. Bu fabrika, tozunu Avrupa'dan alır, toprağını bizden... İmal ettiğimiz Danabaş emsalinden üstündür. Bu yüksek kaliteli çivitler, karanlık ufukları çivit mavisine boyayacak kudrettedir. Görülmemiş kalkınmaların çivit mavisi ufuklarını müjdeleyecek olan bu Danabaş çivitleri...»

Nermin Temizel'in tepesi atmıştı:

«Çivitlerinin de, çivit mavisi ufuklarının!...» Duvarlardaki ok işaretlerinin tam tersine basıp gitti.

SUS
TERBİYESİZ!

Süheyla Çokbilir, Anasütü, Çocuk Derneği, Düşkün Kadınları Kurtarma Yurdu'nun başkanı, aynı zamanda da tüzüğünü hazırlamakta olduğu Aydın Kadınlar Birliği'nin başkan adayıydı. Okul ve Aile Birliği'ne girebilmesi için çocuğunu ilkokula yazdırmak zorundaydı. Böylece büyük bir yük, hem üzerinden kalkmış olacak, hem de kendisi için yeni olanaklar ortaya çıkacaktı.

Çocukla sokağa çıkmaktan hiç hoşlanmazdı. Sevimer'i oyundan çağırttı. Çişini ettirdi. Hizmetçiye beş dakikada hazırlamasını buyurdu. Hizmetçi kız ıslak bezle bağırta bağırta burnunu kulağını sildi. Sokak elbisesini giydirdi.

Kayıtların başladığını gazetede okumuştu. Yakın okul istemiyordu. Çocuk, kişiliğini kazanabilmek için annesinden elverdiği kadar uzakta büyümeliydi. Kişiliğin oluşmasında çok önemliydi bu durum. Verdiği son iki konferansta bu iki sözcüğü bol bol kullanmıştı... Evet karakterin teşekkülünde (Şahsiyet demiyordu.

Her ne kadar iktidar bu çeşit kelimelerden hoşlanmasa da... Ne çare ki Dil Sevenler Kurumu'nda üyeydi...) kişiliğin büyük bir önemi, çok büyük bir yeri vardı.

«Evden uzakta» ilkesine uyarak tek ürününü otobüse sürükledi. Büyük bir şans eseri olarak oturacak yer bulmuş. Sevimer'i bile oturtmuştu. Biletçi çok geçmeden dikildi karşısına:

«Bilet!»

Ah, bu biletçiye bilet parası vermek... Ölümdü, ölüm... Verdiği bildiriler kaç kez çıkmıştı gazetede ama, yine de basından sayılmıyordu. «Ah, bir Sarı Kart!» diye içini çekti. Her bakımdan yararlı olacaktı... Şu biletçi parçalarının çalımını bozmak için ne yapıp yapıp bir tane uydurmalıydı.

Çantasını açtı. İçinden bir çanta daha çıkardı. Onu da açtı, bir ufaklık çantası daha... İçinden bir liralık buldu. Biletçi:

«Çocuğa almıyor musunuz, Hanımefendi?» dedi.

«Hayır!» dedi. «Almıyorum!»

«Almanız lâzım.»

«Neden lâzımmış?»

«Koskocaman çocuk!»

Kızmıştı:

«Fazla konuşuyorsun!»dedi, «Bizi rahat bırak rica ederim!»

«Hanımefendi, beş yaşından yukarısına bilet kesiyoruz!»

«Bu mu beş yaşından yukarı?»

«Siz daha iyi bilirsiniz!»

«Beş yaşında!»

«Fazla gösteriyor. İyi bakmışsınız doğrusu!»

«Senden sorulmaz!»

«Haklısınız hanımefendi. Ben yalnız bilet keserim!»

«Sesini kesersen daha iyi edersin!»

«Bilet!»

«Alamam!»

«Buyurun öyleyse! Size de kesmiyorum!»

Biletçi zile bastı. O basmasa zaten bayan rica edecekti, gelmişlerdi çünkü... İndiler.

Başöğretmen aşı kâğıdını, fotoğrafları bir kenara itti. Nüfus cüzdanını eline aldı. Çocuğu şöyle bir süzdükten sonra:

«Kaç yaşında bu?» dedi.

«Yedisinde!»

Sevimer şaşırmıştı:

«Anne!» dedi, «Hani beş yaşındaydım... Otobüste...»

«Sen sus! Ne bilirsin sen!»

Başöğretmen güldü:

«Hanımefendi» dedi. «Galiba çocuk daha iyi biliyor!»

Nüfus cüzdanını açtı:«Evet, beşi bitirmiş tam altı yaşında...»

«Altıyı da bitirdi...»

«Henüz bitirmemiş! Hem bitirse bile...»

«Nasıl olur! Ana Sütünü, yeni kurmuştum doğduğunda... Bizim Düşkün Kadınları Kurtarma Yurdu'ndan bir kadın bulmuştum, emzirmek için. Çocuk Esirgeme Kurumu'nda büyük bir balo hazırlıyordum o günlerde... Hiç hatırlamaz olur muyum. Altı yaşını çoktan bitirdi!»

«Hayır Hanımefendi, nüfusta altı yaşında görünüyor, alamayız!»

«Ben aynı zamanda Aydın Kadınlar Birliği'nin...»

«Efendim Aydınlı Kadınlar mı dediniz... Buyurmaz mısınız şöyle...»

«Yanlış anlaşıldı efendim, Aydın Kadınlar demiştim...»

«Hayır Bayan, alamayız!»

Kişiliği ile ilgili bütün kozları sürmüştü. Şimdi de kocasının kesesinden harcayacaktı.

«Efendim!» dedi. «Ben Avukat Hayri Bey'in eşi...»

«Alamayız Bayan!»

«İnsan Haklarında Başkan.»

«Hayır Hanımefendi!»

«Hayvanları Koruma...»

«Olmaz Efendim!»

«Bahçeleri şenlendirme...»

«Hayır Bayan!...»

«Kaloriferleri yakma...»

«İmkânsız...»

«İstanbul'u Güzelleştirme...»

«Hayır, olmaz, alamayız!»

Silahların en etkilisini, en geriye bırakmıştı:

«Hani o partinin il başkanı... Belediye Meclisi... Aynı zamanda da...»

«Efendim, biliyorsunuz ki... Bu sene sadece yedi yaşındakileri almamız için emir var... Buyurun oturun şöyle... Eğer yedi yaşındakiler kâfi gelmezse... Altı yaşındakilerin seçkin olanlarından... Yetişmiş... Üstü başı temizcelerinden...»

«Teşekkür ederim efendim...»

«Bu sene bir şube daha açacağız. Kayıtların sonunda mevcudumuz belli olunca... İlk önce sizin yavruyu... Maşallah çok zeki bir şeye benziyor... İnşallah okur adam olur da çok sayın babası... Çok değerli anneleri gibi...»

«Teveccühünüz Beyefendi.»

«Şimdilik aday olarak yazalım da...»

«Aday olarak mı?»

«Şimdilik diyorum, Hanımefendi...»

«Aman bırakın şu adaylığı...»

«Bizimki senatör adayı oldu da bir türlü giremedi Meclise. Aman şu kelimeyi söylemeyin bana. Çok sinirlenirim. Hele bizim Bey...»

Kayıt uzun sürmedi. Okulun önünden otobüse bindiler. Önce şunu bırakmalıydı eve... Şu ayak bağını... Sevimer, çok sevinçliydi!

«Anneciğim!» dedi, «Artık yedi yaşına girdim. Bana da bilet al!»

Sinirleri bozuktu annesinin. Daha beş derneğin başkanı olsa bir başöğretmen parçasına sözü geçmeyecekti:

«Sus, terbiyesiz!» dedi, «Sen büyüklerin işine karışma!» Sağlı sollu iki çimdik attı.

Sevimer, büyüklerin işine bir türlü akıl erdiremiyordu ki... Pek küçüktü daha!... Ya beş yaşındaydı, ya da yedi... Altı da olabilirdi. Hele bir sekiz olsun!

BABAM
SANDALCI HAMİT

Padişah, madişah değildi ama, namuslu adamdı Baba'm Sandalcı Hamit. Ellisine kadar evlenmediği, sultanlığı bekârlıkta bulduğu için o zamanlar, adının başına bir de «Sultan» eklemişler, olmuş Sultan Hamit. Münasebetsiz mi ararsın memlekette! Birçoklarının Sandalcı Hamit demelerinin nedeni , yalnız uzun süren bekârlığına takılmaktan gelmiyordu. Daha önemli neden, Abdülhamit'i Babamın kişiliğinde tefe almalarıydı!

Ben, Baba'mın tek oğluyum. Ellisinde evlenen adamın bir düzüne oğlu olacak değildi ya... İttihat'çıiar iş başına geçince, biri çıkmış, sırf dostluk olsun diye «değiştir şu adını artık... İş açma başına!» demiş. Hamit tahttan indi ise hafiyelik de yürürlükten kalkmadı ya. Baba'm korkmuş, zaten gölgesinden korkan bir adamdı. O sıralarda, bir şair mi, ne varmış, Hamit adında. Baba'm Hamit'in hâsını dört elif miktarı uzatarak Haaaaamit diye uzatarak konuştukça, «O kadar uzun boylu değil, kısa kes!» diye alay ederlermiş.

O sıralarda adını kendine yakıştırmak için kitaba gazeteye de özenmişti rahmetli. Bütün gün sağ cebinde gezdirdiği gazeteyi okuma bilmediği için bana okutturdu. Yatağına girer, beni başucuna oturtur «Oku!» derdi.

Ben o zamanlar sütun nedir, başlık nedir, bilmezdim. Gazetenin bir ucundan başlar, satırları yan yana ekleyerek sağdan sola doğru okur giderdim. Baba'm bütün dikkatiyle dinler bir şeyler sezinlemeye, anlam çıkarmaya çalışırdı. Arada sırada kaşları çatılır:«Neler olmuş dünyada, neler!» diye söylenirdi. Ben neler olduğunun zerre kadar farkına varmadan gürül gürül okur giderdim.

Baba'm geceleri odasında gazete okutturduğu için düşmanlarının söylemediği kalmamıştı. Oysa, bu okuma merakı onun özel yaşamını ilgilendiren masum bir uğraşı idi. Okumaya meraklı adamdı Babam Sandalcı Hamit!

Sonradan öğrendim ki, şu padişah olan Hamit de böyle yaparmış. Zaten Baba'mın hiçbir padişahtan aşağı kalır yeri de yoktu. Ne Sultan Hamit'ten aşağıydı, ne Şair Hâmit'ten. Hamitlik yıllarında tam adının adamı olabilmek için, şiire de özenmişti. Tabii şiir yazmaya değil, sadece söylemeye:

«Neye Kral olmadın a şapkamın kenarı!» tekerlemeli bir şiiri bile vardı.

Baba'm sigarayı da çok severdi. Hele kahve ile sigara içmeye bayılırdı. Çalıştığı, düşündüğü zamanlar sigaraları uç uca eklerdi. Serçe bacağı eski rakamlarla uzun uzun hesaplara girişince ellerini birbirine vurur:

«Hanım, bir kahve yap!» diye seslenirdi.

«Baba, bunlar ne hesapları?» diye sorduğum zaman:

«Senin aklın ermez. Büyüyünce anlarsın. Seksen sarı at, doksan doru at, yüz kır at, nalı, mıhı ile ne eder? Onu hesaplıyorum!» derdi. Büyük adamdı Baba'm Sandalcı Hamit!

Annem «Kahve!» emrini alınca hemen cezveyi sürerdi. Kahve gelince, boş zamanlarında sardığı (dolu zamanını hiç bilmem) sigaralardan birini tabakasından çıkarır:

«Hanım ateş!»

Emrini verirdi. Ben kibriti kapıp koşarsam beni terslerdi. Annem karşısında süzüm süzüm süzüldükçe keyiften bayılırdı. Zevk sahibiydi Baba'm Sandalcı Hamit!

Sigarayı dibine kadar içer, geriye bir şey kalırsa kül tabağına bastırırdı. Örtünün üstüne ne tütün dökerdi, ne de kül. Temiz adamdı Baba'm Sandalcı Hamit!

Kalk da şimdi dünyanın pisliğini bir gör! Çevrelerimiz bile kirlendi! Ne hava kaldı, ne su kaldı kirlenmedik!

RADYONUN ANKARASI

Karabaş'ta Dayı Yani'nin kahvesinin, önüne atarım mangalı. Mısırı otuz kuruştan alırım Hal'den, yüz elli kuruşa veririm Abi! Öyle bir mangal yaptırmışım ki sorma, sırf mısır için. Altıya doğru esnaf acıkır, sarılır mısıra... Mısır deyip de geçme Abi, nah böyle iri iri somaklar.

Sütçü Arif'in sütünde su var, bunlarda yok.

O zamanlar Piç Hasan'ın muhtaç zamanı. Arab'ın kahvesinde ocakçılık yapıyor. Günde iki mısır tayını var açıktan. Vermezsen ekşir başına. İster istemez vereceksin! Vereceksin ki senin çayın da ocaktan çıksın!

Kurban Bayramı'na doğru, üç dört posta koyun geçer sokaktan. Bir seferinde bir koç arakladı içinden. Attı Rebeka'nın bahçesine. Koç bağırdı karakol duydu. Polisler sıkıştırdı Rebeka'yı. Piç Hasan'ı piyastos ettiler. Amma vazgeçer mi huylu huyundan!

Helva gibi kestane de kavururum Abi! Sen mangalın resmine baksan, kestane yemesen, yiyeceğin gelir. Kış geldi mi ıskarta çizme toplarım. Çiftleştiririm çizmeleri evde. Pazar pazar dolaşırım. Elimden her iş gelir âbi. Bizimkine bir diş yaptırdım. Bütün mahalle öğrendi ağzının içini, bu çizme parasiyle...

Bir sazım var Abi. Karı bebek gibi kollar sazımı; ha ben, ha sazım! Bir torba dikti sazıma, büzgülü, kırmalı... Bir de carcur aldım, iki buçuk kâğıdı bayıldım. Çocuk gibi giydirir, soyar, meraklı karı.

Piç Hasan Rebeka'yla oturuyor o zamanlar. Kadın kızıyla zor geçiniyor, bir de başında Piç Hasan. Bizim karı yufka yürekli, eli de açık mı açık. Çağırır yedirir, içirir.

Piç Hasan bir gün sokaktan sürü geçerken koskoca koçu boynuzlarından tutup içeri dayanıverdi. Sonra otuz kâğıda Top Osman'a mektep etti. Bakıyor ki temiz iş bu, üç beş derken üç yüz kâğıdı koydu bir yana. 100 lira da Kürt Ali yardım etti. Unkapanı'ndaki Osman'dan yarım kilo orayın aldı. 100 de borç taktı Osman'a.

Hey gidi günler, o zamanlar böyle... Toz şeker fiyatına orayın.

Malın yarısını koyuyor kavanoza. Yarım kilo da hararot, karşı bakkaldan... Başlıyor pakete... 10 paket bir fişek. 10 fişek bir carcur, Esneyene veriyor. Hem katkılı mal, hem gramı eksik. Paketini ikiden dayanıyor, elini öpene.

Senin anlayacağın Abi, Piç Hasan birdenbire parlıyor. Bir palto alıyor ki, sorma, sanki subay kaputu. Koy bir köşeye, içinde adam var sanırsın, kabuk gibi palto. Değil soğuk, kurşun atsan işlemez.

Mal verici, erketeci, zulacı derken seninki kurdu mu teşkilâtı. Haftasına varmadan Filipis marka radyo geliyor mu, Rebeka'nın evine, tavuk kümesi gibi...

Benim mangal gene kahvenin, karşısında. Bu sefer ateş gibi erketeciyim Abi. Rebeka'nın evi, nah burnunum dibinde. Öksürsem duyururum. Ama radyo geleli sokağın ne tadı kaldı,

ne tuzu... Bir cayırtıdır gidiyor. Radyonun neresine dokunsan paraşot! Amma ne paraşot Abi, Yeşilköy hava meydanı halt etmiş...

Rebeka'nın ufak kızı tırnaktan atma, açıyor perdeyi, açıyor radyoyu, nah bacak kadar kız, dalgasını geçiyor. Karşıda bütün dökümcü çırakları...

Radyonun iki günde Karabaş'ta masalı duyuldu. Hani paraşotu da bir yana, adı çıktı radyonun «Ankara'sı yok!» diye. Ulan nasıl olur, tavuk kümesi kadar radyonun Ankara'sı nasıl olmaz!...

«Kız!» diyorum, Rebeka'nın tırnaktan atmasına, «Şu Ankara'yı bi aç da dinliyelim!»

«Yook!» diyor, «Ankara'sı radyonun, İstanbul'u var!...»

Akşama Tepebaşı gazinosuna git İstanbul'u dinle! İş Ankara'yı dinlemekte...

Rebeka o günlerde kontes gibi... Şakır şakır bilezikler kolunda... İçici çocukların arabasından inmiyor.

Ben yine eski evde... Sıkı bassan yıkılacak... Ben kalkınca ayağa, karı oturur, karı kalkınca, ben otururum. Karşıda Rebeka'nın radyosu...

Bir gün oturmuş Rebeka İstanbul'u çalıyor. İlk günlerde paraşottan korkan Rebeka şimdi profesörü olmuş. Dalgamı geçmek için:

«İyi hoş amma...» dedim. «Ankara'sı yok senin radyonun!»

Kızdı. Amma ne pişkin karı:

«Eksik olsun Ankara'sı...» dedi. «Başımız dinleniyor hiç olmazsa. Paris'i, Londra'yı alıyor ya, ona bak!»

«Amma...» dedim. «Bir radyonun Ankara'sı olmazsa metelik etmez!»

«Hem kim demiş Ankara'sı yok diye!... Geçen gün Sara'nın oğlu okudu Ankara'yı üzerinde. Yazılı da çıkmıyor cenabet...»

«Markası Filipis amma madara demek senin radyo!»

«Üstünde yazılıysa er geç çıkar dediler...»

«Sen...» dedim, «Yazılı olduğuna ne bakıyorsun! Hepsi fasarya. Gazeteler neler yazıyor, çıkıyor mu?»

«Bu gazete mi be!... Amma lâf ediyorsun akşam akşam... Radyo bu!»

«Onun dediği çıkıyor öyle mi? Bul Ankara'yı da dinleyelim öyleyse!»

«Hadi fazla konuşma be!... Canım sıkılıyor zaten... Karakollan başımız belâda...»

Aklıma bir şey geldi:

«Dur be Abla!» dedim, «Bir de ben göreyim şu cenabeti...»

Geçtim karşı eve... Dedikleri gibi, radyo değil, tavuk kümesi. İki düğme de, bir düğme yanda...

«Bulun!» dedim, «İstanbul'u!» buldular. Göz lâmbasına baktım, acı yeşil yanıyor. İstanbul'u ileri geri ettim, ses kısıldı açıldı. Bir düğme geçti elime yan tarafta. Çevirdim. Çat!...

«Aman!» dedi Rebeka, «Dokunma oraya! Biz hiç dokunmuyoruz!»

«Olur mu?» dedim, «Dalgametresi burda işte!»

Ben çevirdim düğmeyi Araplar çıktı birden. Ters çevirmişim. Aldım geriye, çat! Dinledim gene İstanbul... Rebeka yeniden İstanbul'u duyunca gurbetten dönmüş gibi oldu.

«Oh! Dokunma!» diye yapıştı elime. Bir daha çevirdim, gitti, İstanbul!

«Kurcalama be!» dedi. «Bozacaksın!»

Ben radyodan anlamam amma saz çalarım Abi. Saat gibi saz akordu yaparım, yapıştım mı sazın kulaklarına...

Radyonun da yapışmışım kulağına, budur diye. Ankara'yı yerine oturtmadan bırakır mıyım hiç!

Kulağını «Çat!» diye bir daha burdum:

«Memleket saat ayarını veriyorum!» diye bir ses gelmez mi içerden.

«Hah!»dedim, «Ankara'sı oturdu yerine!»

Rebeka'yla tırnaktan atma kızı el çırptılar:

«Tamam, Ankara'sı geldi yerine!»

«Biz Ankara'yı değil dünyayı bile oturturuz yerine!

Kulağı bir geçmesin elimize yoksa! Radyonun camına Ankara yazmakla iş bitmez, marifet yerine oturtmakta!...»

Bizim seyyar radyo tamirciliğimiz böyle başladı Abi!

Radyo tamirciliği deyip geçme, sinir doktorluğu gibi iştir bu. Radyo paraşota başladı mı çıkarır adamı zıvanadan. Radyosunun paraşotunu giderttin mi herifi kurtardın demektir, tımarhanelik olmaktan.

Bu işde alıp yürüyeli kestaneyi de boşladım, mısırı da... Çizmeleri çiftleştirmeyi de bıraktım Abi. Çizmeyi göstersen kazma kılıfı der geçerim artık! Bugüne bugün radyo tamircisiyim. Beni yalnız Karabaş'ta değil bütün Tophane'de sor! Şunun bunun değil, Piç Hasan'ın Filipis, marka radyosunda yitik Ankara'yı bulup çıkarmışım ben! Sen bana Ankara'sı bozuk radyo getir, saz gibi, saat gibi yaparım Abi!

ÇİFTE BAHİS

Biletle oynanan para oyunlarına karşı bir tutkum vardır. Parayı verip bileti cebime koydum mu en büyük ödülü kazanmış da cebime koymuş gibi olurum.

İlk önce Milli piyangoya başladım. Büyük paralar yatırdığım halde bir amorti bile tutturamayınca at yarışlarına geçtim, boyuna kaybediyordum. Yalnız bir avuntum vardı. At yarışları sadece bir şans oyunu değil, bir bilgi oyunuydu. Kültürümü arttırmak için jokeylerle dost oldum, at sahiplerine ziyafet çektim. «Tüyo» culara aylık bağladım. Gene de bir ganyan tutturamıyordum. Şekerci sokağındaki bizim konak yavrusu, yola girmiş gidiyordu. Ama bir gün atlar üzerinde edineceğim geniş bilgiyle bütün verdiklerimi alacaktım geriye. Her şeyden önce bu işin profesörünü bulmalıydım. Bir arkadaşın aracılığı ile bu büyük adamı da buldum. Atların, günlük yaşamını yakından izliyor, yemesiyle, içmesiyle, seksüel yaşamıyla yakından ilgileniyor, cinsel sapıklıklarına, kötü alışkanlıklarına değin dosyalar tutuyordu. Bu dosyalarda hileli koşuları, dopingli yarışları açığa vuran raporlar bile vardı. Bu değerli zatla tanıştığımdan çok kıvançlıydım.

Bir Cumartesi günü ilk yarışımızı yapacaktık. Veli Efendi'ye yüklüce bir parayla gittim, bizim profesör Nuri Atbilen'i buldum.

«Merak etme!» dedi. «Sağlam tüyolar aldım, Çifte bahiste gözümüzü kapar oynayabiliriz!»

İkili koşu başladı. Ben küçük parayla oynadım, tuttuğum atlar üçüncü bile gelmemişti. Bizim uzmanın atları ikinciliği üçüncülüğü tutturmuştu ama, o da benim gibi hava almıştı. Fakat niçin kazanamadığının en bilimsel incelemesini yapmış, beni inandırmıştı. Derin bilgisi vardı doğrusu.

«Aldırma» dedi, «İş çifte bahiste!»

Atlar padokta gezinmeğe başladılar. Önümüzden geçtikçe Atbilen, kulağıma eğiliyor, ağzının içine bakanlara bir şey kaptırmamak için fısıldar gibi, «Bunu geç, çok dolu... Sağ arka ayağını da sürtüyor. Bu, doyurulmuş... Hele bunda hiç iş yok, keyifsiz! Bunun kulakları düşük. Bak Bikini'ye, çok iştahlı, Sağrısı da çekik. Toprak da öyle, keyifli... Kösem Sultan'ı geç!... Hele şuna bak sağrısı terden vıcık vıcık, gözleri de kanlı, kalıbımı basarım ki mama verilmiş!»

«Birinci ayaktan hangisini oynayalım» dedim. Beni daha tenha bir yere çekerek:

«İki'ye!» dedi, tam bu sırada karşıda birini görmüştü:

«Bir dakika!» diye yanımdan ayrıldı. Gitti, burnunun dibine sokuldu. Fiskostan sonra geldi:

«Hayır dostum!» dedi «İkiye değil, altıya oynayacağız. İkinci ayakta, üçe!...»

Bir tanıdığı:

«Merhaba Üstat!» dedi. Bir yüz liralık tutuşturdu eline. Atbilen fazla lâf etmeden:«İki taksim sekize oyna!» diye sırıttı. Sonra kulağıma eğilerek:

«Altı taksim üç daha şanslı!... Alalım biletleri!» dedi. Sonra padokta dolaşan atlara dalıp kaldı:

«Birinci ayakta yüzde yüz tutturduk demektir. Kulaklara bak şu Bikini'de. Sağrısı da çekik mi çekik. Kösem Sultan'da hiç iş yok bugün!»

Gişelere doğru yürüdük. Bir at sahibine yanaştı. Sözü uzattıkça uzatıyordu. Nerdeyse gişeler kapanacaktı. Ben ellilik gişeye yanaştım. «Ne demişti, üç taksim altı mı, altı taksim üç mü? Hay Allah!»

«Başkasının yanında sorulmazdı ki...

«Üç taksim altı... Tamam böyle demişti... Üç hangi attı, hangisi olursa olsun! Kösem Sultan olacak herhalde...»

«Ver beş tane ellilik! Üç taksim altı!»

Biletleri cüzdanıma yerleştirmiş, padoktaki atlara dalmıştım ki uzaktan seslendi:

«Aldın mı?»

«Aldım!»

«Dur ben de alayım!»

Atlar startta toplanmış, İşareti bekliyorlardı. Bayrak iner inmez fırladılar.

Atbilen, kulağımın dibinde:

«Tam topluyken verdi, bravo!» dedi.

Yanımda tepiniyor ileri geri gidiyor ellerini, kollarını sallıyordu, ata bindirilmiş sünnet çocukları gibi başını öne arkaya sallayıp duruyordu.

Kösem Sultan bir aralık öne geçti. Bir at boyu, iki at boyu açtı arayı...

Atbilen, sevinecek yerde tepiniyordu öfkeden:

«Namussuz jokey!»

Üstat, herhalde atın yorulacağını hesaplıyordu. Jokey bu kadar zorlamamalı hayvanı, demek istiyordu. Ama, Kösem Sultan gittikçe açıyordu arayı... Arkasından Toprak geliyor, Bikini en geriden nal topluyordu. Atbilir:

«Altı, dümene koşuyor bugün, koşuya gitmediği belli... Şu üçe bak, hayret!»

Sevinmesi gerekmez miydi? Ne de olsa spor zevki... At sevgisi vardı bizim üstatta... Kazandığı halde dürüst bir koşu istiyordu. Atbilen:

«Bu İngilizler her zaman şaşırtır beni. Hiç bel bağlamaya gelmez. Gözünü sevdiğimin Arapları!» diyordu.

Kösem Sultan'a bir küfür sallayınca dayanamadım:

«Üstat!» dedim. «Bu küfür kime? Kösem Sultan'a oynamıyor musunuz?»

Kızdı:

«Cahil!» dedi. «Senden ne kadar uzak bu işler! Kösem Sultan üç. Bikini altı!»

«İyi ya!»dedim. «Birinci ayakta üçe oynamıyor muyuz!»

«Hayır, altıya!»

Ben biletleri çıkardım. Baktım üç!

Kösem Sultan koşuyu çekip götürüyordu. Belki sekiz at boyu ilerdeydi. Kazanmış demekti, yarışı. Az sonra arayı daha da açarak koşuyu bitirdi. Üstat:

«Nasıl olur!»diyordu,«Ben sana altı taksim üç demiştim. Nasıl oldu da üç taksim altı aldın. Körün taşı gibi de tutturdun birinci ayakta. İkinci ayakta Ahu'ya oynuyorsun demek, yazık paraya!»

«Arap atları, padokta dolaşmaya başlamıştı. Üstat, boyuna söyleniyordu:

«Ahu bugün keyifsiz. Hem çok dolu. Kulakları düşük, iştahsız. Hem de doyurulmuş. İstersen okutalım biletleri?...»

«Benim Ahu'ya güvenim var!» dedim dalına basmak için.

«Bak, Barbaros'a, Şah'a! Hele Haydar dururken Ahu yarış mı kazanacak!»

«Daha iyi ya!» dedim, «Ya kazanırsa bir de! Eğer herkes senin gibi düşünürse Ahu da temiz para vermez mi!...»

Biz çene yarıştırırken start verilmiş, atlar çoktan yarışmaya başlamışlardı. Üstadın dediği gibi Ahu'da hiç iş yoktu. On iki atın en gerisindeydi. Üstat:

«Nuri sürüyor Ahu'yu...» dedi. «İyi jokeydir Nuri!»

Bu geri kalışta bir ustalık sezmekten bir şey kaybedecek değildi. Koşandan ziyade koşturana bağırıyordum:! «Ha Nuri, yaşa Nuri!»

Nuri atın birini geçti, ikinciyi geçti, üçüncüyü, dördüncüyü...

Üstat bir şey düşünüyordu:

«Sat bana biletini!» dedi. «Al şu bin lirayı!» Ahu kazanırsa, en aşağıdan bir liraya yüz, hatta yüz elli verebilirdi.

«Kırk bin!» dedim.

Ahu, Şah'ı da geçmişti, önünde dört at kalmıştı kala kala...

«Bin beş yüz olsun!»

Ahu bir hamle daha yaptı. Barbaros'u da geçti...

«İki bin!» dedi üstat:

«Üç bin!»

Ahu, kanatlanmıştı sanki. Nuri gerçekten iyi jokeydi. İyi çalışıyordu doğrusu. Tam köşeyi dönerken Haydar'ı da geride bıraktı.

Üstat:

«İki bin beş yüz!» diye kısık sesle bağırdı.«Eğer dedim önündekini de geçerse on bin de olmaz!»

«Peki on bin!»

Bu, benim hayatım boyunca kazandığım kazanacağım tek yarış olacaktı. Kaçırmamalıydım bu fırsatı:

«Peki, kabul!» dedim.

Verdim biletleri on bini cebime koydum. Artık koşunun heyecanı kalmamıştı. Ahu önündeki son atı geçmek üzereydi... Hatta geçti de. Ben bir tulum gibi boşalıvermiştim. Ahu, sonra yavaş yavaş geriledi. İkinciye, üçüncüye düştü. Sonra beşinci, altıncı oldu. Bir ara büsbütün yavaşladı, bütün atları önüne kattı, yarış bittiği zaman bir tazı gibi sıçraya sıçraya geldi, önümüzde çakıldı, kaldı,

Üstat:

«Eşekler kovalasın seni dedi!» dedi, «yazık kalıbına!»

Sonra ağlar gibi:

«Aman kimseler duymasın!» dedi, «iki paralık olur itibarım!»

Ama Veliefendi'de duymayan kalmadı olanı biteni. İtibarı da, dediği gibi iki paralık oldu.

Şimdi Atbilen'i mi soruyorsunuz? Gişelerin önünde iki buçuk liraya tüyo veriyor, bu işin hastasını bulursa!

KARAKOLUN ÖNÜNDE DUR!

Ahmet Korkusuz, hanın tavan arasındaki odasında düşünüyordu. Bu oda, bastırıp dağıttığı kartonlara bakılırsa «Reklâm Bürosu ve Atölyesi» idi. En güzel karabiber kutularını kürdan paketlerini burada çizmişti. Anadolu'yu kasaba kasaba dolaşan bir kumpanyada aktör olan Necmi, turneye çıkmadığı aylar bu ünlü atölyenin boğazı tokluğuna röprezantalığını yapardı. Ne zencefil, salep kutuları, bisküvi çikolata etiketleri siparişi almamıştı ki... Bir haftadır kurumuştu piyasa... Kuruyan piyasayla birlikte, meyhaneler, lokantalar da kurumuştu.

Merdivenlerden bir ayak sesinin yükseldiğini duyunca cetvele yapıştı. Boş otururken görmeleri doğru olmazdı. Tam çizgiyi çizerken Necmi girdi:

«Kurudu içine tükürdüğümün atölyesi!...» dedi selâm yerine. Sonra ekledi:

«Yalnız atölye mi... Dünya kurudu be!... Bugün girmediğim mağaza kalmadı. Sucukculardа bile iş yok!»

«İki kadeh bir şey içemez olduk en kötüsü... Kurudu dinine yandığımın meyhaneleri...»

«Canım, benim için iş değil... Biz tiyatrocuyuz, istediğimiz sofraya çökebiliriz. Ben seni düşünüyorum!»

«Sağol Necmi'ciğim. Düşündüğünü ispat için küçük bir misal, örneğin...»

«Misal mi... Dur!»

Pantolonunun saat cebine iki parmağını soktu, kâğıda sarılı fındık kadar bir şey çıkardı, masanın üstüne koydu.

«Al sana misal!»

«Nedir bu?»

«Aç ta bak!»

Ahmet aldı, kâğıdı açtı... Bir tutkal... Kurumuş çiriş...

Çam sakızı gibi bir şeydi.

«Nedir bu Necmi?»

«Sarı kız!

«Ne sarı kızı... Esmer desen daha da yakışır...»

«Öyleyse Mavro!...»

«Hurda... Duman... Parça... Dalga... Senin anlayacağın esrar be, esrar!»

«Esrar, demek bu, ha?»

«Bu namussuz işte!»

Ahmet'in Vog'dan, Esquir'den Match'tan resim kopya ettiği ince kâğıtlardan bir parçacık kesti:

«Bunun adı çarşaf!» dedi.

İki sigara sökerek tütünlerini boşalttı üstüne... O şeyi de dişleriyle küçük, küçük parçalayarak tütünlerin içine karıştırdı. Sigara sarılmıştı artık. Becerikli elleriyle bir de zıvana geçirdi ucuna.

«Şimdi tamam!» dedi.

Yaktı. Birinci nefesi çekti. Bu daha çok tütün dumanıydı. İkinciyi de çekti... Tuhaf bir koku... Lâstik kokusu gibi bir şey, yayıldı odaya...

«Hadi bakalım!» dedi, «sıra sende!»

Ahmet Korkusuz, yarım kalmış kadehe sarılır gibi yumuldu sigaraya. Biraz da meraktan gelen bir istekle bütün hızıyla çekti. Dışarıya bol duman koyuvermişti. Necmi kızmıştı bu işe:

«Olmadı!» dedi. «Yutacaksın dumanı!... Salıvermek yok!»

Bir daha çekti. Bu kez becermişti. Necmi iki nefes aldıktan sonra verdi. Sigara iki üç kez el değiştirdikten sonra, Necmi:

«Boğ artık!» dedi, «Tamam!»

Ahmet, sandalyeden kurtulmuş, boşluktaydı sanki...

«Kimi boğacağım?» dedi...

«Sigarayı... Yani çek de koy şuraya.»

Ahmet Korkusuz, tavan arasındaki odasında değildi artık. Duvarlar açılmış, kapı uzaklaşmış, tavan yükselmiş, başının üstünden uçmuştu. Geniş bir meydandaydı sanki... Bir meydanda, tek başına... Küçüle küçüle bir nokta olmuştu. Neredeyse büsbütün yok olacaktı... Belki de olmuştu da...

«Necmi?» dedi, «Burada mısın?»

«Hayır dostum, burda değilim, Paris'teyim, Komedi Fransaise'de...»

«Ne işin var orda, perdeci misin?»

«Gafil, ben aktör değil miyim?»

«Evet büyük aktör!...»

«Beğenemedin mi?»

«Bu memlekette aktörün küçüğü var mı ki...»

«Londra'ya da geçecek misin?»

«Hayır... Londra'da Laurens Oliviye var, ikimiz bir arada yapamayız... Gel seni de alayım yanıma!»

«Dövizim yok!»

«Kal yerinde öyleyse!»

«Kalamam. Türk parası da yok!»

Bir ayak sesi odaya yaklaşıyordu. Ahmet Korkusuz ayağa fırladı:

«Eyvah!» dedi, «Basıldık!»

Bardakları toplamaya gelen kahveciyi merdivende göğüsleyerek çıktılar handan... Yolun kenarına dikildiler. Karşı kaldırıma

geçeceklerdi ama... Karşı kaldırım, bir kilometre... Beş kilometre uzaktaydı... Karşıya, geçilse geçilse ancak bir dolmuşla geçilirdi, oysa ki dolmuşlar hep aşağıya doğru yıldırım gibi uçmaktaydılar...

Yol yavaş yavaş genişledi. Uçsuz bucaksız bir meydan oldu. Ahmet Korkusuz, bu uçsuz bucaksız meydanda küçük bir insan, bir çocuk, bir noktaydı gene. Bir sineğin kondurduğu gibi bir noktacık! Gürültüler, insanlar çok uzakta kalmıştı.

«Bir ara yanlarında şişman bir adam belirdi. Bu adam o kadar iri, o kadar büyüktü ki: Ahmet kuşkuyla bakarak arkadaşının kulağına eğildi... Kulak çok uzaklardaydı. Seslense duyuramayacak, yürüse varamayacaktı. İşte polis takılmıştı peşlerin:

«Yürü, geçelim karşıya!» dedi, yanındakine duyurmadan.

«Geçemeyiz çok uzak!»

Bu sırada bir dolmuş önlerinde durmuştu, sormadan atladılar. Şişman adam da yanaştı arabaya:

«Tarlabaşı!...»

«Atla...»

İki arkadaşı üst üste sıkıştırarak durdu, kapıyı çekti. Ahmet Korkusuz:

«Kıstırdı bizi...» dedi.

«Tuh anasını yakalandık!»

«Üzerinde varsa at!»

«Var biraz!»

«At, çabuk!»

«İnelim!»

Şişman adam gürültüyle nefes alıp vermekteydi. Araba Tarlabaşına sapmış hızla ilerliyordu.

Şişman adam şoföre:

«Dur!» dedi, «Karakolun önünde!»

Şafak atmıştı bizimkilerde. Ahmet Korkusuz:

«At artık!» dedi, «Dışarı at!»

Şişman adam:

«Kimi atıyorsun be?» diye dikleşti, «Beni mi?»

Araba hâlâ gidiyordu. Adam kızmıştı:

«Dur diyorum!» dedi, «Şu karakolun önünde!»

Arabadan inmiş, öfkeyle şoföre bakıyordu:

«Sen karakol durağı bilmez misin be! Dur deyince durur insan!»

KAZAK DEĞİL
APARTMAN

«Roka salata, fasulye pilâki, bir duble de rakı!... Hadi aslanım, işim acele!...»

Çok iyi ettim de bu kazağı aldım! Katkısız yün! Yüz yetmiş beş lira da iyi para ama, kazak da kazak hani! Hele göğsündeki kilim deseni çam ağaçları... Konuşuyor sanki cıvıl cıvıl.

«Vehbi aslanım, şişe suyunu bırak, bir maden suyu getir! Üşütmüşüm gene mideyi.»

Havalar kötü gidiyor! Zaten iyi giden ne var ki! Ne yattığım yerde hayır var, ne kalktığım yerde... Biliyorum, yüz yetmiş beş lira verdim diye bu kazağa, dostlarım alay edecekler. «Senin yüz yetmiş beş liralık kazak neyine!» diyecekler. Hele Doğan, «Sen bir garip kişisin!»diye kişinin üstüne basa basa binecek dalıma. «Sen bir garip Çingenesin!» dese açıktan açığa, daha az koyacak. Evet, bir garip kişiyim, ne olmuş! Kendi halimde yaşayıp

gidiyorum işte! Şu dinine yandığımın rakısından başka, bir savurganlığım da yok. Benim yüz yetmiş beş lira verip de, kazak alıp giymek hakkım değil mi? Sanki ben, bu yüz yetmiş beş lirayı türkü çağıra çağıra keyfimden mi verdim! Herife beş lirasını kırdırmak için, hiç mi dil dökmedim sanıyorsunuz! Bırakıp kazağı çıkar gibi yaptım da, peşimden başını bile çevirip bakmadı. Kös dinlemiş, namussuz! Her lirasını tıkır tıkır sayarken hiç mi içim sızlamadı?

Ulan Necati, eskiden kazağın, resmine bile bakamıyordun vitrinde. Şimdi yüz yetmiş beş lirayı tıkır tıkır saymış geçirmişsin sırtına. Alıp giydin ya şunu, ona bak sen! Var ki paran verdin! Beş lira, on lira kazıklandınsa ne çıkar. Alamadığın zamanları düşün! O zamanlar seni kim kazıklıyordu, çalıştıranlar değil mi? Ya da az paraya çalıştıranlar. Onları unutuyorsun da kazakçının beş on lirası üzerinde duruyorsun! Adaaam sen de!... Oğlum Necati, sen kazıklanmak için geldin dünyaya!...

«Bak aslanım, bir menemen söyler misin! Domates mi yok, peynirli olsun öyleyse! Peynir de yok ha? Yumurta bile yok öyle mi?»

Yumurta yoksa balık yumurtası var! Elin oğlu sigara alır gibi alıyor, bakkaldan. Senin ağzında dilin mi yok!

«Aslanım sen şu pilâkiyi tazele! Bir dilim de ekmek!...»

Şu Vehbi iyi çocuk, doğrusu! Güler yüzlü olmasa, namussuzum uğramam bu koltuk meyhanesine. Rakı dersin, Hooop!... Hazır!... Pilâki! Salata! Ateş gibi çocuk, aşkolsun! Ben bu kazağı almakla bir yandan değil birkaç yandan kârdayım! Bir giydim mi, bir ay çıkarmam sırtımdan. Düşünün bir kez, kazak giymeyip de, beyaz kolalı gömlek giysem!... Bir gömlek, taş çatlasa üç gün giyilir. Demek ayda on gömlek eder... Yani on kez gömlek değiştireceğim demektir. Her gömlek üç liraya yıkandığına göre, eder ayda otuz lira!... Gördün mü ya! Ayda otuz lira açıktan kâr. Taş attım da, kolum mu yoruldu. Demek ki altı ayda çıktı kazağın parası!...

Ayda açıktan otuz lira kazançlıyım haaa!...

«Vehbi aslanım, bir duble daha, tazele şu pilâkiyi de!... Nasıl olsa ayda otuz lira kazaktan geliyor. Kazak değil apartman!»

Şu Vehbi'yi nasıl da lâfa tutuyorlar be! At nalı biçimi bankonun, geçmiş ortasına Vehbi... NATO konferansı yönetir gibi, bir onu dinliyor, bir bunu. Ulan, bırakın şu çocuğun yakasını, bizim de işimiz var onunla! Bahşişse, bahşiş! Her seferinde iki yirmi beşlik, çok keyifli günlerimde teklik!

Dırdır da dırdır! Ne anlatırlar bilmem ki! Hani gördüğü iş bir yana, bu sarhoş tıraşlarını dinlemek, bitirir adamı!... Bak herife! Toriğin fırına nasıl verileceğini anlatıyor Vehbi'ye... Bir buçuk kilo taze soğan... Beş limon... Bir bağ maydanoz... Sürdün mü fırına, pamuk gibi çıkarmış fırından, mis gibi... Üstüne de dilim dilim beyaz turp! Mecbur musun Vehbi, dinlemeye be! Garsonsan, köle de değilsin ya!...

«Bak buraya Vehbi, bana bir...»

Vehbi'yi kurtarmak için, bir şey istemeliyim:

Çocuğu tıraştan böyle kurtarırım işte.! Biliyorum dönüşünde şu gözlüklü kıranta adam, gene yapışacak yakasına. Kaynanasından söz açacak, dinletecek de, dinletecek... Ulan, sarhoşluk bu mu be! İki kadeh rakı çekip kaynanadan, baldızdan dem vurmak mı sarhoşluk!...

«Yaşa sen Vehbi!... Yaratırsın vallaaa!...»

Tamam, dediğim çıktı işte! Herif yapıştı yakasına... Kaynanası değil de, konu baldızında, bugün... Pezevenk, sanki reklâmını yapıyor baldızının! Al adresini, çal kapısını... Bizden geçmiş yoksa... Sesi de güzelmiş baldızın. Opera aryaları da söylermiş... İyi ya... Sen dinle, Öyleyse! Garsonun kafasını ütüleyeceğine, erkenden evine git, baldızını dinle! Kur çilingir sofrasını, evde zıkkımlan! Ne işin var senin koltuk meyhanesinde! Bu meyhaneler, bizim gibiler için... Bizim gibi baldızsız, gelinsiz yaşayanlar için... Garsonun suçu ne! Onunki de kafa be, onunki de can!

«Bak Vehbi, bak aslanım! Bana bir...»

Ne söylemeli? Bir pilâki daha desem... İçim dışım pilâki oldu artık... Midem, maden suyuyla duruyor ayakta! Bir yandan düzeltmek için maden suyu... Bir yandan da bozmak için fasulye pilâkisi... Oğlum Necati, bu mide sana, çoook arkadaşlık edecek, böyle koltuk meyhanelerinde... Biraz kollaman gerekmez mi!

«Bana bir dilim kızarmış ekmek...»

Kurtardım ya, onu baldız öyküsü dinlemekten. Baldız Hanım'ın kolasından, Baldız Hanım'ın ütüsünden, Baldız Hanım'ın aryasından Vehbi'ye ne!..Kafa bu be!...

«Bak Vehbi! Tam yüz yetmiş beş lira verdim, şu kazağa... Şu yakaya bak, nasıl sarıyor boynumu, nasıl ısıtıyor... Sanki ikişer ayağımdan tutup Van kedisini oturtmuşum gibi enseme... Bizde ne karı, ne kaynana, ne baldız... Ayda bir, veririm çamaşıra, bu kazağı... Tam bir ay, geceli gündüzlü çıkarmam sırtımdan... Eğer bu kazak olmasaydı, ayda tam on gömlek değiştirirdim... Üçer liradan eder mi otuz kâğıt... Yani açıktan otuz lira. Taş attım da kolum mu yoruldu?... Sen ne alıyorsun şurada?... Bahşişi, gündeliği, uç uca ekle, on, bilemedin on beş kâğıt değil mi... Ben otuz kâğıdı, durup dururken çamaşırdan çıkarıyorum. Altı ayda eder yüz seksen lira... Yani demem şu ki, altı ay sonra bu kazak bedavaya geliyor bana! Bizim gibiler, hesabını bilmezse, gider okkanın altına... Şimdi aslanım, sen bana güzel bir pilâki getir, bol da limon! Dur, gitme! Bizim basımevinde, biliyorum, benimle alay edecekler... Ulan diyecekler, sen bir garip şeysin, yani bir garip kişisin... Garipliğimi yüzüme vurmak için... Neyine gerek senin, çam ağacı desenli kazak! Desinler umurumdaydı sanki! Ben, kendi hesabımı bilirim. Gömleğimi, tutup evlerine göndersem, yıkatmak için... Hangi biri, tutar da karısına yıkattırır... Ama ben bu kazağı bir ay... Kızarsam, iki ay, hiç çıkarmam sırtımdan. Neden koyu renklisini seçmişim, anlıyorsunuz değil mi?... Hadi, Vehbi'ciğim, bana bir duble rakı, bir dilim de kızarmış ekmek!»

Karşımdaki torikçi, geriye döndü işte! Baldızına koca arayan da öyle... Dinletir misiniz çocuğu alıp da karşınıza!... İnsanda sıkılma olmalı! Hangi birinizi dinlesin, gece on ikilere kadar... Senin baldızından, senin toriğinden, soğanından, maydanozundan Vehbi'ye ne?... Başında tam altı nüfus! Altı nüfusun yükü altında imanı gevrer böyle, gece yarılarına kadar! Sen şurda kurmuşsun tezgâhını, demleniyorsun ufaktan ufaktan...

«Bak aslanım, Basımevinde çalışan adama, beyaz gömlek haram değil mi? Ortalık kurşun tozu, kurşun buğusu... Herkesin beş gün giydiği gömleği, biz iki günde meşine döndürürüz. Bizim için en uygunu, en pratiği, gene koyu renkli kazak. Böyle, kir tutan soyundan... Sen bakma yüz yetmiş beş lira verdiğime! Bir hesaplarsak sonunda gene beş lira kârlı çıkarım!

Kış ortasında bir giydim mi, istersem, ilk yaza kadar çıkarmam arkamdan! İki ay, üç ay bir tek beyaz gömlek giymem... Üç ayın çamaşır parası, eder doksan lira... Hangi patron, işçisine üç ayda doksan liralık zam yapar, doksan liralık prim verir!... Görüyorsunuz ya, şu sırtımdaki, kazak değil, banka!... Osmanbey'de bir apartman alacığına böyle bir kazağın olsun!... Bana bir duble rakı daha, bizim gibiler hesabını bilmeli!... Hadi aslanım, elini çabuk tut, işim acele! Tuh be!... Dur, gitme, şeyi unuttuk, şeyi canım, kravatı!... Düşünsene bir kere, üç ay kravat takmak yok!... Üç ayda en azdan iki kravat eskitir insan... Yirmi beşer liradan, elli lirada o... Koy doksanın üstüne, eder yüz kırk! Ama kravatımız yok diye, Hilton'a almayacaklarmış, almasınlar!... Hiç de hatırlatmasın be Vehbi!... Az kaldı unutacaktık, kravat parasını! Bu elli lira yok mu, bu elli lira... Yolda bulmuş gibi oldum, bu elli lirayı! Açıktan kâr!... Hadi aslanım, getir de rakıyı, kravatın şerefine içeyim!»

Siz ters ters gözümün içine baka durun! Vehbi'nin yakasını elinizden kurtarıp, işte böyle çekerim, çocuğu karşıma! Sizin kaynananız, baldızınız, balığınız, maydanozunuz varsa, benim de çam desenli, kir tutan bomba gibi kazağım var!... Onların her biri ayrı masraf kapısı. Benim kazağım; kazak değil apartman!

AYAKKABILAR

«Bu köprü, bu asma köprü yapılmazsa böyle beş saat, on saat bekleriz kuyrukta!» dedi Hamdi Yılmazer.

Mühendis Enver Telçeken hangi partiyi tuttuğunu açığa vurmayan bir gülüşle:

«O da olur!» dedi, «Önce şehir yolları bir soluk alsın, köprü de peşinden... Ben Japonya'da gördüm, apartman gibi kat kat yollar... İki kat, üç kat... Karşıdan karşıya köprüler... Altından akan araba selleri... Asma köprü de Japonlara yakışır doğrusu! Ben onların yerinde olsam bütün adaları asma köprülerle bağlardım birbirine... Tek parçalık bir kıta yapardım. Çin gibi koskocaman Japon kıtası... Tespih gibi dizerdim adaları ipliğe!... Doksan dokuzluk bir nurcu tespihi gibi...»

Çocuk balosundan dönüyorlardı, böyle çoluk çocuk... Hamdi Yılmazer, başkanıydı Sahipsiz Yavruları Kurtarma, Koruma Derneği'nin... Arabada kucak kucağa sıkışmaktansa, vapura kapağı atar atmaz hemen geçmişlerdi alt salonlardan birine. Okşan:

«Babacığım!» dedi, «Gene mi politika!»

«Asma köprünün ne ilgisi var politikayla! Karşı tarafa geçmesi gereken ve arabası olan her yurttaş gibi bir asma köprü istiyorum. Varsın Asya, Avrupa milletleri de yararlansın bu köprüden, fakir halkımız da...»

Karısı:

«Hay yararlanamaz olsunlar!» dedi, «Yetti bu köprü! Evde köprü, gazinoda köprü, baloda köprü...Sen hâlâ böyle köprülerle partiyi destekle dur! Aday adayı bile göstermediler seni bu sefer gene!»

«Haklısın karıcığım, aday adayı bile olamadım. Yazık! Bu saatlere kadar memleket çocuklarını kurtarmak için balolarda ömür tüketeyim de... Bitiyorum uykusuzluktan. Ufff!... Şu ayakkabılar da öyle bir sıkıyor ki... Affedersiniz çocuklar... Kavruldu ayaklarım! Kara sular oturdu!»

«Bir dakka oturmadın ki. Senin neyine yeni danslar. Sen tango devrinin adamısın. Caz çalmaya başladı mı, hooop ayaktasın!...»

«Ne yaparsın. Omuzlarımızda sorumluluk! Sen balo tertipliyorum diye dünyayı ayağa kaldır, kendin otur, heykel gibi... Olur mu canım karıcığım!...»

Sıyırdı ayakkabılarının ikisini de ayağından, kanepenin dibine fırlattı:

«Of be! Kütük gibi de şişmiş ayacıklarım. Onları yeniden bu kalıba sokabilirsen sok!»

Büyük kızı Nermin, yaslandığı kocasının omzundan başını kaldırdı:

«Babacığım !» dedi, «Ayağının asıl numarasından hiç olmazsa bir numara büyük alsan ayakkabılarını, daha da rahat edersin sanırım!»

«Alır mı hiç...» dedi Zahide Yılmazer, «Küçük görünsün salapuryalar... Kırk dört numara pabuçla dansa kalkmaya biraz cesaret ister!»

Yılmazer ayak kokusunu, sigara kokusuna boğdurmak için çıkardı paketini, herkese birer sigara uzattı:

«Eğer aday adayı olsaydım, seçmenlerime bir ikramda bulunacaktım. Amerikan dergilerinden birinde görmüştüm...»

«Anladım!» dedi Enver Telçeken, «Birer tek ayakkabı hediye edecektin değil mi, seçmenlere?»

«Evet! Hem de ısmarlama soyundan!»

Hamdi Yılmazer'in kızı sordu.

«Ya kazanamazsan babacığım?»

«Kazanamazsamı var mı? Ben ısmarlama ayakkabı dağıtacağım da kazanamayacağım haaa!...»

«Ya oyumu sana vereceğim diye kandırırlarsa seni!»

«Kandıramazlar, oylarını bana vermezlerse ayakkabının ikinci tekini alamazlar ki...»

Sigarasını öfkeyle çekti, kırçıl bıyıklarının arasından iki huni halinde iki yana dağılan dumanlara yenilerini eklemek için bir iki nefes daha çektikten sonra, oturduğu kanepenin dibine fırlattı. Aradan çok zaman geçmeden kirli bir bilek uzandı kanepenin altından, incecik parmaklar ustaca yapıştı henüz sönmeyen sigaraya. Bir duman baloncuğu yükselmeye yönelirken birden dağılıverdi boşlukta. Ne izmaritin usta ellerle avlanışını, ne de bu dağılan duman baloncuğunu kimseler görmemişti.

Hamdi Yılmazer:

«Ama kaç para eder!» dedi, «Seçime bile giremedim ki... Ah bir katılsaydım, yüzde yüz senatodaydım!»

Karısı:

«Ben senin yerinde olsam gider, merkezden...»

«Yoook karıcığım... Merkezden koydurmaya daha vakit var. Hele genel seçimler gelsin... Yollayacağım seni Ankara'ya! Bu saatlere kadar boşuna mı uykusuz kalıyoruz. Hep bu memleket için... Memleketin kimsesiz, sahipsiz çocukları için... İçim parçalanıyor vallaaa... Yolda ceketsiz, pabuçsuz bir ana kuzusu gördüm müüü...»

Mühendis:

«Bırak bu nutukçu ağızlarını Hamdi'ciğim!» diye kesti sözünü, «Doğrusu büfeyi iyi tertiplemişsin! Bayıldım havyarlı sandviçlere... Hani karides kokteyli de Hilton'unkine taş çıkartıyordu. Enfesti doğrusu! Kuzum Hamdi'ciğim, şu piyango ne bıraktı Derneğe, var mı bir elli bin?»

«Sutyen arttırması hariç kırk iki bin!»

«Temiz para! Eee, önümüzdeki bayramda gene on çocuğa birer Beykoz kundurası giydirirsin Dernek adına!»

«Kundura mı dedin! Bizim Dernek, senin bildiğin öyle hayırsever kadınlar kurumundan değil! Ben bu gecenin gelirleriyle bir İsveç gezisi düşünüyorum. Üyelerimiz görsünler, eloğlu nasıl çocuk yetiştiriyor. Biz çocuk deyince ilk önce pabuç geliyor aklımıza. Oysa çocuk pabuçsuz da büyür... Eğer pabuç gerekirse bizim takunyalar ne güne duruyor. Doktor Şol takunyalarının bizimkilerden ne üstünlüğü var! İşin en önemli yönü çocuğun pabucu değil, eğitimi, ahlâkça gelişmesi, üstün moral sahibi olması.»

Araba vapuru Üsküdar'a yanaşmıştı. Biletçi, salonun kapısından göründü. Biletleri kontrol edecek yerde, eğilmiş kanepelerin altlarını gözden geçiriyordu:

«Vay anasını!» diye gürledi, «Yağmur başladı mı, bütün Tophane'nin piç kuruları burda!»

Birden yedi sekiz çocuk fırladı kanepelerin altından, köşeye sıkıştırılmış sokak kedileri gibi attılar kendilerini kapıdaki biletçinin ayaklarına. Memur boşluğa salladığı tekmelerden hiç birini tutturamamıştı, kaçırmıştı bacaklarının arasından çocukları:

«Vay it oğlu itler! Başa çıkılmıyor ki bunlarla!»

Sonra döndü Hamdi Yılmazer'e:

«Çocuk değil bunlar, sintina faresi... Yakalayabilirsen yakala! Beş değil, on değil, yüzlerce var bunlardan. Nutuk, söylemek kolay, gel de başa çık bu piç kurularıyla bakalım. Haydi Bayanlar Baylar! Üsküdar...»

Sahipsiz Yavruları Kurtarma Derneği'nin balosundan dönenler davrandılar. Dernek Başkanı Hamdi Yılmazer eğilmiş, kanepenin altında ayakkabılarını arıyordu:

«Tuh anasını!» dedi. Sakın yürütmüş olmasınlar benim pabuçları!»

Başını kanepenin altına sokmuş, boşuna arıyordu. Mühendis:

«Üzülme!» dedi, «Yabancı değil, sizin çocuklar... Satıp da sabah sabah hamal böreği ile kahvaltı yapacaklar. Üzülme Hamdi'ciğim, gecenin masrafına bunu da eklersin, bir çift ayakkabı... Hadi gir koluma da bindireyim seni arabana, ayakların yere değmeden!»

TUH SANA

Gece bekçisiydi Mahmut Efendi... Kesme taştan, kale gibi, top atsan yıkılmaz bankalardan birinde. Tam otuz iki yıl bu... Böyle her sabah, pos bıyıkları biraz daha düşük, gözleri biraz daha kanlı, beli biraz daha bükük dönerdi Güzelyalı'daki evine.

Bu dönüş söz temsili, herkes gider Mersin'e hesabı bir dönüştü. Daktilo kızlar paketlerle, memurlar baremdeki derecelerine göre, kat kat ikili, üçlü sefertaslarıyla, işçiler çıkınları, gazeteye sarılı yemek kaplarıyla yarışır gibi işe giderlerken, Mahmut Efendi biraz sağına yatık, başı önüne eğik, süklüm büklüm, yüz geri tutardı evinin yolunu. Kendi halinde bir adamdı, yarasalar gibi gün ışığından uzak yaşardı ama çok tanıdığı çok selâmlaştığı vardı:

«Uğur ola Amca...»

Çapkın!... Üç tane birbirinden güzel kızları içindi bu selâm! Hayır, bu o türlüsünden değil, Bankanın oradaki kahveden tanışırlardı kim bilir, belki de Rüstem'den... Hani o İkinci Kordon'daki bol kepçe Rüstem Usta'dan...

«Merhaba Mahmut Amca.»

Mahalleden bir delikanlı... Orta ikiden belgeli... Mahmut Efendi fazlasını bilmez. Nerden bilsin? En küçük kızın oynaşıydı piç kurusu. Amca ha?... Dalgasını geçiyor it oğlu it, boyuna bakmadan.

«Abi merhaba!»

Bitirim seniii!... Bu kadarı da fazla! Hem Sevim'e asıl, hem Abi ha? Zamane gençleri bunlar!

«Erkencisin Abi!»

Ne zaman geç kalmış ki Mahmut Efendi? Laf işte!

«Merhaba Mahmut Efendi!»

Gördün mü Efendi adamı? Nasıl almazsın böylesinin selâmını:

«Merhaba Hadi Efendi!»

«Nasılsın, çoluk çocuk nasıl?»

«Çoluğu, çocuğu kimin gözü görüyor ki...»

«Görmelisin! Babalık bu! Görmen lâzım! Hadi Eyvallah! Hele kız evlâdı başı boş bırakmaya hiç gelmez, bütün gün kaz güder gibi güdeceksin... Benden söylemesi!»

Peşinden Boyacı Kâmil... Torpil gibi patlar uzaktan:

«Vaaaay Mahmut Efendi Biraderim, Tomsonu hazırladım, zulada... Yarın gece saat ikide dayayacağım alnının ortasına. Banka yalnız İstanbul'da mı soyulmuş, gösterelim memlekete! Tatlı canını seviyorsan gık bile demez, paşa paşa düşersin önüme! Yook, düdüğe müdüğe asılmaya kalkarsan dumandır hâlin! Tetiğe dokundum mu boylu boyunca uzatırım leşini! Vallaa ben parasında marasında değilim, Amerikalılardan aşağı kalmamak için yapacağım bu işi. Anlıyorsun ya, iyi düşün de fazla uğraştırma beni... Yaaa Mahmut Efendi Biraderim, analar neler doğurmuş görsün millet!»

Sinsi sinsi Mahmut Efendinin güldüğünü görünce birden sinirlenir gibi yaptı:

«Yakıştıramıyorsun bana banka soyguncuğunu ha? Bak, bu daha çok hoşuma gitti. Demek polis de yakıştıramayacak.

Eğer işi başarırsam senin de inkâr etmem hakkını, söz! Dile benden ne dilersin! İki top Nazilli basması mı?»

İş, kızlara gelip dayanınca bir şeyler hatırlamış gibi dalgın dalgın baktı Mahmut Efendinin gözlerinin içine:

«Sana bir şey söyleyeyim mi ben! Büyük kızının kulağını çek biraz! Geçen gün Konak'ta görmüşler, yanında da çamaşırcı Hacer'in kızı... Tanıdın değil mi, hani o, gazeteye resmi basılan kızlardan!»

«Hadi ordan zevzek sen de!» deyip yürümek istedi. Boyacı Kâmil geçti önüne:

«Tomsonla soyguna benzemez bu dediklerim. Bak ben de kız babasıyım. Bu çamaşırcı Hacer'in kızı, hani o ipliği pazara çıkmışlardan... Görmüşler diyorum seninkini. Hem de Büyük Kardiçalının önünde... Alıp, gencecik kızları soyuyorlarmış çırılçıplak tütüncü kodamanlar. Duymadın mı dedikoduları? İyi muuuz diye bağırıyor delikanlılar arkalarından. Kızına sahip ol, büyük kıza. Yazıhanelere girip çıkmaya başladı mı tutma artık! Bütün gece uyanık olmak yetmez. Gündüzleri uyuyorsun başını yastığa vurup. Dost acı söyler. Türkân için iyi şeyler söylemiyorlar mahallede, anladın mı? Benden söylemesi... Sonraaa, senin ortanca kıza da bir görünüver, çok baştankara bugünlerde...»

«Sevim mi?»

«Biraz sıkıştırırsan kurtarırsın, ziyan zebil olmaktan! Dedim ya benden söylemesi... Hadi Mahmut Efendi Biraderim, şimdi uğurlar olsun, git sağlıcakla!»

Neler söylüyordu bu Boyacı Kâmil sabah sabah! Keşke gene bankayı soymaktan, tomsonu burnuna dayamaktan konuşsaydı da iki kızına böyle açıktan açığa dil uzatmasaydı.

«Merhaba Mahmut Efendi Amca!...»

«Uğurlar ola Amca...»

«Hayırlı sabahlar Abi!»

Hiçbirini duymuyordu Mahmut Efendi. Bir kulağından girip bir kulağından çıkıyordu merhabalar.

«Hayırlı sabahlar Mahmut Amca'cığım!»

Birden gözlerinin içine baktı selâm verenin. Biraz alaylı mıydı bu merhaba ne?... Yok, hayır!... Çiçeği burnunda bir delikanlı neye alay etsindi durup dururken. Ne de çok genç vardı mahallede. Nasıl yetişiyordu bunlar? Ne çabuk serpilip boy atıyorlardı. Çok delikanlı vardı ya, hiçbiri de elini öpüp kızlardan birini istemiyorlardı nedense. En küçüğünden başlasalar bile razıydı. Para yetiştiremez olmuştu üstlerine, başlarına...

Köşeyi dönmüş, mahalle kahvesinin önünden geçiyordu. İçerlerden bir ses yükseldi:

«Geçiyor senin kayınpeder, hişşşt Yılmaz!»

«Daha kalın bir ses tersledi onu:

«Sus ulan inek arabası!»

«Sevim'in babası geçiyor!»

«Türkân'ın babası!»

Biraz gururlanır gibi oldu. Sonra birden beli bükülüverdi:

«Yazık!» dedi, «Sizin gibi delikanlılara be! Yazık kalıbınıza, kıyafetinize! Siz de erkek misiniz be!»

Boyacı Kâmil haklı mıydı ne? «Bizimki de babalık mı?» dedi, «Şambabalığı!»

Cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı. Durdu, kulak verdi. Kimse duymamıştı geldiğini. Demek kimse yolunu beklemiyordu. Öksürdü diri diri...

«Heeey!» diye bağırdı, «Nerdesiniz be, öldünüz mü?»

Karısı merdivenin başından:

«Sen misin?» dedi.

«Benim işte, Görmüyor musun? Başka kim olur bu saatte! Nerde kızlar?»

«Evdeler!»

«Türkân da evde mi?»

«Evde!»

«Sevim?»

«O da evde!»

«Jale?»

«Nereye gidecekler? Evdeler tabii... Hepsi evde...»

«Nereye gidecekler haaa? Uyu sen! Çamaşırcının kızını tanır mısın. Hacer'in kızını?»

«Tanırım, n'olmuş?»

«Ebenin körü olmuş! Gazeteler neler yazıyor, okuyanlardan da duymadın mı?»

«Duymadım!»

«Duymadın ha? İşine gelmiyor da!... Söyle neydi adı Hacer'in kızının?»

«Nermin!»

«Tamam, işte o! Bizim Türkân'la bir daha şurdan şuraya adım atmayacak! Yazıhanelerin, hanların önünde görünmeyecek bundan sonra!»

Biraz daha erkekliğini göstermesi gerekirdi:

«Ne var yiyecek?» diye sordu dikleşerek. Uyumadan önce bir şeyler yemek âdetiydi. Akşamdan ne kaldıysa...

«Tarhana çorbası...» dedi, «Sana çorba yaptım sıcak sıcak...»

İçi birden ısınıverdi. Karı dediğin böyle olurdu işte. Yüzü yarı buçuk gülüverdi Huriye Hanım'ın. Bütün bütün değil... Bir tasası, bir kuşkusu vardı onun da:

«Sana bir şey diyeyim mi ben?» diye sokuldu kocasına.

«Söyle!»

«Bu kızda bir hal var sabahtan beri...»

«Hangisinde?»

«Canım hangisinde olacak, büyük kızda!»

«Ne gibi bir hal?»

«Sabah sabah su ısıttı!»

«Eee?»

«Yıkandı.»

«Eeee?»

«Tarandı.»

«Sonra?»

«Sürdü, sürüştürdü!»

«Hele bak şu edepsize!»

«Hani yeni bir kombinezonu vardı ya?»

«Var mıydı, bilmem.»

«İşte onu giydi!»

«Demek, dedikleri doğru!»

«Sonracığıma, kalanları da katladı, devşirdi, bohçalayıp dolaba koydu«Nereye koyacaktı?»

«Canım gene dolaba koyacaktı ama, böyle alıp götürmek için değil! Kız kaçacak senin anlayacağın!»!Biraz şaşırır gibi oldu Mahmut Efendi. Çorbanın dibini bir temiz sıyırdı. Bıyıklarını peşkire özene bezene sildi. Keyifli keyifli sordu:

«Kaçacak ha?»

«Öyle görünüyor!»

«Ne yapıyor şimdi?»

«Pencerenin önünde. Sözüm ona küçüğün kazağını örüyor. Kulakları kirişte.»

«Kiminle kaçacak dersin?»

«Bir Yılmaz varmış!»

«Ne yaparmış bu Yılmaz?»

«Top oynuyormuş Alsancak'ta!»

«Yani bizim kızı top oynamaya mı götürüyor?»

Biraz kuşkulanmıştı. Sonra gene kendi verdi cevabını:

«Bunların hepsi de aylıklı...»

«Öyleymiş. Kendine güvenmese kalkışmazdı kaçırmaya!»

Kahvenin önünden geçerken bir Yılmaz lâfı çalınmıştı kulağına az önce. Demek doğruydu.»

«Peki» dedi, «Kaçırsın bakalım, yatağı ser de yatayım ben!»

Soyundu, dökündü, girdi yatağa. Uyuyamıyordu. Tilki uykusuna geçti. Uyur görünmesi gerekirdi. Göz göre göre kızının kaçırılmasına gönlü razı olmuyordu. Kaçıracaklardı kızını ha? Hani biri çıkıp da erkekçe elini öpüp... Yok, yok!... Böylesi daha iyiydi. Aman alsın götürsün namusuyla! Götürsün de... Nikâhını geciktirmesin yalnız. Bu kız da büsbütün aptal değildi ya!

Bir ara bir korna sesi geldi kulağına... Dura dura çalıyordu... Bir... İki... Üç!... Gözünün birini aralayıp baktı. Karısı pence-

renin önündeydi. Perdeyi hafifçe çekmiş bakıyordu. Az sonra kalktı, kapının aralığından bakmaya başladı.

«Huriye!» dedi usulcana.

Karısı çevirdi başını:

«Susss!» diye alt parmağını ağzına getirdi:

«Kaçıyor!»

«Bırak kaçsın!»

«İndi merdivenlerden...»

«Bırak insin!»

Birden, aklına bir şey gelmiş gibi oturdu:

«Huriye!» dedi, Bohçasını da almış mı?»

Karısı hemen pencereye koştu, perdenin aralığından baktı:

«Almış, koltuğunun altında!»

«Tamam!» dedi. «Kaçıyor, anlaşıldı!»

Rahat bir soluk almıştı.

«Pekiii!» dedi, «Arabayı da görüyor musun?»

«Görüyorum!»

«Kaç kişi var içinde?»

«Bir şoför... O kadar!»

«Ne?... Bir şoför mü?»

«O kadar!»

«Olmaz! Çocuk yok mu?»

«Yok!»

«Olmaz böyle şey!... Yani, o, top oynayan çocuk yok mu?»

«Görünmüyor!»

«Nasıl olur?»

«Belki arkadaşıdır bu şoför onun!»

«Olmaz! Böyle kız kaçırılmaz!»

«Neden olmasın? Oğlan az ilerden biner!»

«Olmaz diyorum sana!»

«Sakın kızı bu şoför kendi hesabına kaçırmaya kalkmasın?»

«Kepazelik olur o zaman!»

«Neden kepazelik olsun?... Birbirlerini seviyorlarsa?»

«Şoför değildi ki. Kızın şeyi...»

«Belli olmaz, bir de şoför varmış demek!...»

«Peki... Ne yapalım?... Yazıhanelerin oralarda dolaşmaktansa çamaşırcının kızıyla... Şoför olsun! Belki araba da kendinindir.»

Huriye Hanım son raporu veriyordu:

«Kız bindi arabaya! Tamam!»

«Oldu bu iş!» dedi, «Güle güle gitsin!»

Önce bir homurtu yükseldi sokağın başından. Bir eksoz patlaması... Sonra, çalışan bir motorun gittikçe uzaklaşan ölçülü sesi...

Birden bir ıslık... Arka arkaya... Sesler... Bağırmalar... Sövmeler...

«Ulan kaçırıyorlar Türkân'ı!...»

«Koşun ulan... Kestirmeden... Çevirin arabanın önünü!...»

Kahve olduğu gibi boşanmıştı. Huriye Hanım bir şey anlayamamıştı bundan...«Hele kalk!» dedi, «İşler karıştı...»

«Ne oluyor, ne oluyor?»

«Arabanın peşine düştü kahvedeki itler!»

«Hay Allah!... Onlara da ne oluyor be?...»

«Yılmaz denen topçu çocuk da içlerinde...»

«Anlaşıldı!... Onun işidir bu!»

«Ona ne yahu? Eğer çok seviyorsa o kaçırsaydı!...»

«Biz kızı kaçırmalarına engel mi olduk!»

«Düpedüz edepsizlik bu yaptıkları, namussuzluk!»

Sokağın alt başından, hep bir ağızdan söylenen şarkı gibi bir şey yükseldi neden sonra:

«Bir baba hindi hey yallah!»

«Alamadan gitti hey yallah!»

«Pilâv da zerde hey yallah!»

«Şoför de nerde hey yallah!»

Sesler gittikçe yaklaşıyordu. İkisinin de başları, seslerin geldiği yana dönmüştü.

«Şoför de nerde hey yallah!»

Huriye Hanım bağırdı:

«İşte, işte! Kız da aralarında... O, Yılmaz denen çocuk da orda!...»

«Bir baba hindi hey yallah!»

«Alamadan gitti hey yallah!»

Mahmut Efendi'nin tepesi atmıştı:

«Rezalet!» dedi, «Bu kadarı da kepazelik! İki paralık oldu namusumuz!»

Kapının önünden sesler geliyordu:

«Mahmut Efendi Amcaaa!...»

«Hele açın şu pencereyi!»

«Mahmut Amcaaa!... Kızınız teslim! Bohçasıynan beraber!... Kapıyı sıkı sıkı kilitleyin de kaçmasın bundan sonra. Kızınız teslim! Hiç bir eksiği yok!»

Huriye Hanım araladı perdeyi:

«İşte!» dedi, «Kız geliyor. Bohçasını da verdiler koltuğunun altına! O çocuk elini sıktı kızın. Bak edepsize, utanma var mı hiç bizim şıllıkta. Bir de teşekkür ediyor oğlanlara!...»

Bir alkıştır yükseldi. Sonra Türkân'ın selâmlaması:

«Hadi Allahaısmarladık çocuklar! Hoşça kalın!»

Huriye Hanım dişlerinin arasından öfkesini boşalttı:

«Yırtık!»

Mahmut Efendi fırladı yataktan, koştu merdiven başına:

«Nedir senin bu yaptığın?» diye bağırdı, «Ne yüzle dönüyorsun bu eve? Göz göre göre kız kaçırıldığını kim işitmiş! İnsan kaçmalı ama bir daha dönmemeli eve! Tuh senin kalıbına, kıyafetine, edepsiz! Bu kadarcık işi beceremedin! Geceler çuvala mı girdi be! Gün ortasında yenir mi bu halt! İki paralık ettin şerefimi! Gece bekçisinin kızı böyle gün ortasında mı kaçar? Hiç olmazsa beni düşünseydin de evde yokken yeseydin bu haltı! Tuh sana!...»

OLDU
BİR YANLIŞLIK

Zayıftan uzunca boylu şair, Üstat'ın kulağına eğilerek:

«Zevkini tebrik ederim Üstat!» dedi.

«Hayrola, son yazımı mı okudun?»

«Hayır Üstat!»

«Geçen akşamki konferansımı mı dinledin?»

«Yoooo!»

«Bir demecimi mi gördün gazetede?»

«O da değil Üstat!»

«Hangi zevkimi beğendin, anlayamadım!»

Karşıki masada dondurma yiyen kızı çenesinin ucuyla göstererek:

«Korkunç bir zevkin var Üstat...»

Kumral üzerine siyah saçlı bir kızdı. Yemyeşil gözlerinin üstünde siyah biçimli kaşları vardı.

«Şu kontraslara bak! Bir çelişme, bir terslik oldu mu bitiyorum!»

«Kafanın karışıklığından geliyor Üstat! Peki bu kızın kimin nesi olduğunu biliyor musunuz?»

«Yoooo! Bunu bilmek bir işime yarar mı?»

«Yaramaz olur mu? İstediğin zaman gider, hiç olmazsa kapının önünde dolaşırsın!»

Dondurmasını bitiren kız kalkmıştı. Parasını verip giderken Üstat da peşine takılmak için hazırlıklara başlamıştı. Herhalde kızın peşine takılacak, evini öğrenecekti. Şu tenha kahvede tek başına kalacağını anlayan şair:

«Hiç telâşlanma!» dedi.«Ben nasıl olsa evini biliyorum!»

«Sahi, biliyor musun?»

«Bilmez olur muyum!»

Üstat, vazgeçmişti, garsona:

«Bak oğlum!» dedi, «Bize iki dondurma getir!»

Aradan bir hafta geçmişti. Bir akşam üstü Kızılay'da karşılaştılar. Üstat sırılsıklam sarhoştu. Yuvalarından her zaman dışarıda duran gözleri o akşam biraz daha fırlamıştı. Yenişehir'e doğru yürümeğe başladılar. Ağlamaklı bir yüzle:

«Göremiyorum kızı!» dedi.

«Gelmiyor mu dondurma yemeğe?»

«Kaçıyor benden!»

«Niçin kaçsın? Senin ne zararın var kıza?»

«Hani sen demiştin ki...»

«Ne demiştim Üstat?»

«Evini bildiğini söylemiştin ya!»

«Evet biliyorum!»

Son günlerde Üstat, yazdığı eleştirilerde ölçüyü kaçırmıştı. Gelene geçene atıyordu satırı. Bu arada «İstanbul Türküsü» isimli şiirine de dokunmuştu insafsızca. Şairin koluna girdi:

«Orhan'cığım!» dedi,«Biliyorum, son günlerde biraz üzdüm seni!»

«Yanılıyorsun Üstat!»

«Bilirsin ki severim seni!»

Tam o sırada balkonundan hanımelleri sarkan bir apartmanın önünde durmuşlardı. Şair:

«Üstat!» dedi, «Şu evin şaireneliğine bak! Ben şiirde şairanelik aramam ama, evlerde ararım! Çoğu zaman aradığımı bulmuşumdur da...»

«Haklısın Orhan'cığım, bu akşam ne söylersen haklısın!»

«Senin aradığın şairanelik de işte bu evde yatıp kalkmakta...»

«Yanılmıyorsun ya!»

«Ayıp ettin Üstat! Ne yanılması!»

Bir elinde bastonu, bir elinde şapkası, kollarını iki yanına açıp kapayarak iki sayı ile nefes alıp vermeğe başladı:

«Oh! Haklısın Orhan'cığım. Hanımeli değil, onun kokusu bu, ciğerlerime çektiğim!»

Sonra «bellek» ini toplayarak Baki'den bir mısra okudu:

«Baki! Çemende hayli perişan imiş varak!»

Perişan olan varak değil kendisiydi.

Gençliğinde bütün ezberlediklerini birer birer döküyordu ortaya... Fazla içkiden midesi bozulmamıştı ama, belleğinden hayır kalmamıştı; içinde işe yarar yaramaz ne varsa boşaltıyordu dışarı. Bellek değil, bir ördekti sanki...

Bir ara gitti, hanımelili evin kapısına dayandı, eğildi, eşiği öptü:

«Orhan'cığım!» dedi,«Beni aşkımın tapınağında yalnız bırak!»

«Hay, hay Üstat! Haydi hoşça kal!»

Üstat bütün sene, kafayı tam yol çektiği geceler, aşkının tapınağını ziyaret etmiş, eşiğine yüzünü sürmüştü. Sonra da bir yastık gibi başını koyup sızmıştı.

Artık eleştiriler de yazmıyordu. Arada bir yazınca da doğrudan doğruya Orhan'a yükleniyordu. Bu yüzden açılmıştı araları.

Bir akşam Üstat'la Özen'de karşılaştı. Sokuldu masasına:

«Üstat!» dedi,«Dargınlığımız yine dargınlık! Bir haberim var da...»

Üstat burnundan soluyarak başını ters yöne çevirdi.
«Ama haber çok önemli!» dedi Orhan.
Arkasını döndü, Üstat.
«Ama haber sırf seninle ilgili!»
Kalkıp gidecekti. Hemen Orhan önüne geçti:
«Üstat!» dedi.«O kız var ya... O kumral üstüne esmer kız!»
«Eeeee!»
«İşte o güzel kız...»
«Çabuk söyle!»
«Hani sana gösterdiğim o yemyeşil balkonlu ev vardı ya!»
«Kızın evi...»
«Biz kızın evi sanıyorduk ya... Kız o evde oturmuyormuş...»
«Kız o evde oturmuyor mu?»
«Hayır Üstat!»
«Sen kızın evi odur, dememiş miydin?»
«Yanılmışım Üstat! Bir üstündeki evmiş. Mavi kapılı ev!»
«Bana tam bir sene yanlış eşikleri öptürürsün ha!»
«Çok üzgünüm Üstat!»
«Git, gözüm görmesin seni!»

Üstat'ın arka arkaya üç eleştirisinde «Destan gibi» nin folklor denemesinden ileri geçemediğini, zaten şairinin de şöyle böyle bir şair olduğunu yazıyor, Orhan'ı yerden yere vuruyordu. Sık sık içiyor, her içtiği gece de hanımelili balkonlu evin bir üstündekinin kapısına gidiyor, eşiğini öpüyor, kokluyor, başını koyup sızıyordu.

Bir gün Ulus meydanında karşılaştılar. Orhan'ı görünce başını çevirip geçecekti ki:

«Dur Üstat!» dedi.

İster istemez durmuştu.

«Üstat, bir dakika... Hani o kız vardı ya... Yeşil gözlü kız. Geçen hafta onunla tanıştık... Geçen gün sinemada sordum. Nerde oturuyorsun diye. Dikmen'de oturuyormuş. Yani o mavi kapılı ev de yanlışmış. Özür dilerim Üstat! Oldu bir yanlışlık!»

Ve sonra, saygıyla selâmlayarak basıp gitti!

PARTİ SIRRI

Hacı Bey'in bu akşam tersliği üstündeydi. Kahveye selâmsız, sabahsız daldı. Parti ocağına girmeden kahve ocağına yürüdü. Akşam yemeğinin üstüne az şekerli bir kahve içmeden yapamazdı. Kâğıda sarılı kahveyi yeleğinin cebinden çıkardı. Ocakçı Dursun'a uzattı. Kahveyi cezveye koyuncaya kadar da başında bekledi. Dursun çok kızardı böyle başında beklenmesine. İçinden:

«Ulan ben senin kahveni yürütecek olduktan sonra, ne yapar yapar gene yürütürüm.» diye aklından geçirdi. Ama yürütmedi, cezvenin dibindekine razı oldu.

Hacı Bey tam kapının karşısındaki köşeye kurulmuştu. Burası bahçenin onur köşesiydi. Kahvesinden bir yudum çekti:

«Ulan Dursun!» diye ocaktan yana seslendi. «Hani bunun köpüğü?»

Oysa kahveyi Dursun köpüklü yerinden değil, telvesinden yürütmüştü.

Ocakçı servis yaptığı delikten başını çıkardı:

«Kusura bakma Hacı Bey!» dedi, «Fazla kestirmişim kahveyi.»

Maksat kahvenin ne köpüğüydü, ne telvesi... Ocak Başkanı Hacı Bey'in kahve içtiğini herkesin duymasıydı. Eh, duymayan da kalmamıştı işte. Sağdan soldan merhabalar yağmaya başladı:

«Merhaba Reis Bey!...»

«Merhaba!»

«Merhaba Hacı Bey!»

«Merhaba!»

«Merhaba Abi!»

Hacı Bey merhabasını almadan önce Keski Şakir'in yüzüne baktı:

«Bana bak Şakir!» dedi, «Senin haberin vardır.»

«Hayrola Abi?»

«Bizim Tavuklar...» dedi, kesti. Şakir'in yüzüne baktı. Bu yüzden en ufak bir değişme olmamıştı.

«Bizim tavuklar...» diye al baştan etti. Şakir alınmıştı bu konuşmadan.

«Eee!» dedi, «Ne olmuş sizin tavuklara?»

«Sen bilirsin!» deyip kesecekti. Fazla ileri gideceğini düşündü.

«Bizim tavuklara bir tilki dadanmış!»

Keski Şakir susmuştu. Ama bu susma bir suçlu susması değildi. «Ne yapalım dadandıysa?» gibilerden bir susmaydı bu. Hacı Bey bunun da farkına vardı:

«Yani... Demek istiyorum ki, bu tilki dört ayaklı bir tilkiyse, tavuklar ona helâl olsun... Velâkin tilki iki ayaklıysa işte o zaman tutmayın beni...»

Kâtip Nail Efendi:

«İyi ama Reis Bey!...» dedi, «Tavuklar kümeste değil mi?»

«Kümeste...»

«Kümesin kapısı kilitli olacak herhalde?»

«Kilitli değil ama, sürgülü...»

Sonra kuşkusunu belirtti:

«Dört ayaklı tilki sürgüyü nasıl çeker, aklım almıyor...»

«Haklısın Nail Efendi... Dört ayaklıların sürgüyü çektiği şimdiye kadar görülmemiştir. Bu olsa olsa iki ayaklı tilki işi...

Partililerden biri:

«Ocak Başkanı'nın tavuğunu yürütmek ne demekmiş göstermeli!...» diye gürledi. Kör Numan:

«Bu düpedüz posta koymak!...»

Keski Şakir:

«Bizim Parti'ye kimse posta koyamaz! Bize posta koyanın alnını karışlarım ben!»

İş ciddileşmişti. Bu, ufak tefek bir iş değildi. Hacı Bey ayağa kalktı. Üyeleri bakışlarıyla aradı:

«Geçelim Parti Ocağına!» diye yürüdü. Hep birlikte Ocak çizgisini aştılar. Herkes kendi minderine bakarak sandalyesini buldu:

Bakkal Köseoğlu:

«Şimdi gizli oturuma geçecekler. Yol göründü bize!» diye güldü.

Ev tellâlı Hasbi, Kahveci Hüsnü Efendi'nin yüzüne karşı:

«Kahveyi değiştirmekten başka çare yok. Şaziye eve zampara alır, gizli oturum. Hacı Bey'in tavuğu çalınır, gizli oturum. Oğlu lisede sınıfta kalır, gizli oturum.» dedi.

Keski Şakir:

«Ne?» dedi, «Bizim Reiz'in oğlu sınıfta mı kaldı?»

«Hem de üst üste iki sene!»

«Bunda karşı partinin parmağı olmasın sakın...»

Hasbi:

«Sen hiç telaşlanma!» dedi, «Bu iş gizli oturumda görüşüldü. Ankara'ya da yazıldı.»

«Bir şey çıkmadı mı?»

«Ne çıkacaktı?»

«Hiç olmazsa bir daha sokarlardı imtihana.»

«Yahut bütün iki senelikler toptan geçsin, diye emir gelirdi.»

Şakir kızmıştı:

«Mekteplere de soktular parmaklarını.»

Kimsenin lâf eklemediğini görünce ekini de kendi yaptı:

«Mekteplere parmak sokmak lâzım mı ki? Öğretmenlerin parmağı yetmez mi?»

Hasbi, konuyu değiştirmek için, bakkala:

«Köseoğlu» diye seslendi. «Gaz geldi mi dükkâna?»

«Yarın gelecek, diyorlar.»

«Eğer gelecekse, Taşkonaklı'lara haber vereyim. Geceden kuyruğa girsinler.»

Hacı Bey bu gece gizli oturuma başvurmadan işi çözümleyip atmıştı.

Ayağa kalktı. Keski Şakir'i, elini kaldırıp çağırdı. Şakir, yeni kireçlenen ocak çizgisine kadar geldi, dikildi. Hacı Bey:

«Gir!» emrini verdi.

Keski Şakir Ocak çizgisini aştı, boynunu bir yana kırıp iki elini bağladı:

«Emret Reiz Bey!...»

«Bu tavuk meselesi göründüğünden de önemli. Tavuk deyip geçmeyelim.»

«Haklısın Reiz Bey!»

«Parti Başkanı'nın tavuğunu aşırmak ne demek? Yani demek istiyorlar ki, Memlekette asayiş kalmamış. Emniyet kalmamış!»

«Bu Taşkonak Mahalesi kuruldu kurulalı, kimsenin tavuğuna kış denmemişti Reiz Bey!...»

«Yirmi altı yıldır...»

«Tilkilerin derisini yüzeceğiz. Tulum çıkaracağız onları!»

«Şimdi Parti'nin en fedakâr bir üyesi olarak sana düşen iş... Bu tilkiyi enselemek.»

«Emredersin Reiz Bey!...»

«Haydi göreyim seni!...»

Şakir, yerlere kadar eğildi, çıktı dışarı.

Tavuk hırsızını yakalamak için ilk yapılacak iş, kümesi göz altına almaktı. Hacı Bey'in bahçe duvarının dibine yattı. Otların

arasına yerleşti. Bahçeye atlayacak tavuk hırsızının, mutlaka bir duvardan aşması gerekirdi. Karşısında Zekai Ergüder'in apartmanı görünüyordu. Arkadan da bakılsa, gene dağ gibi yükseliyordu bu apartman. Saat on, on bir sularıydı. Hafiften bir ıslaklık, ceketinden işlemeye başlamıştı.

Pantolonunun arka cebinden şişesini çıkarttı, üç yudum çekti. Bir de sigara yakmayı düşünürken, karşıdan ayak seslerinin yaklaştığını duydu. Açıkta kalan başını da soktu otların içine. Dört delikanlıydı gelenler. Bunlardan bir hemen duvarın üstüne fırladı.

«Yanıyor lambası!» dedi.

Aşağıdan biri sordu:

«Kız ne yapıyor?»

«Yok!»

«Helâdadır.»

«Banyoda olamaz mı?»

«Banyodadır.»

«Gelince haber ver.»

Birer sigara yaktılar. Avuçlarının içine alarak çekiştirmeye başladılar.

Keski Şakir:

«Tavukları sona bıraktılar.» diye düşündü. Duvarın üstündeki genç, ileri geri giderek kızın penceresini dikizliyordu:

«Çocuklar!»dedi, «Geliyor!»

«Sabahlığına sarınmış.»

«Tut elimden!»

Aşağıda kalan en kısa boylusu da çıktı yukarı:

«Demedim mi ben, banyodaymış demek...»

«Mis gibi sabun kokar şimdi.»

«Çocuklar, Tuncer bir duydu mu yandık...»

«Ne olurmuş duyarsa... Süheyla onun nikâhlı karısı değil ya...»

«Ulan şu şeylere bak be! Ne kız ya!»

Kız da bizim dikizlediğimizin farkında...»

«Tuncer'e gösteriyorum diye açıyor göğüslerini.»

«Tuncer nerde?»

«Tuncer mi? Ulan şu kalçalara bak! Tuncer şimdi Aşçı Rüstem'in dükkânında çekiştiriyor. Hacı Bey'in oğluyla. Gene Hacı Bey'in oğlu bir tavuk yürütmüş kümesten. Altı saattir kaynatıyorlar da bana mısın demedi... Ulan ne kız be! Lokum!»

Keski Şakir otların içinden yavaşça kaydı. Doğru Rüstem'in dükkânında aldı soluğu. Dükkânın kepenkleri çekilmişti. Aradan göz uydurdu. Hacı Bey'in oğlu, çekti şarabın üstüne bir but almış kemiriyordu. Şakir:

«Tuh Allah belasını versin!» dedi, «Tavuğu yürüteni buldum ama, söylenmez ki... Parti sırrıdır bu. Başkasından bile saklayacaksın. Hırsızlıkların açığa vurulmaması için yukardan sıkı emir var!»

AT OĞLUM

Gene pencerenin önünde oturuyordu. Oturuyor değil, başını, iki elinin arasına almış, yoldan geçenlere yiyecekmiş gibi bakıyordu. Hiç mi işi yoktu, bu Diba saçlı kadının!

Öyle ya... Ne işi olabilirdi? Kaloriferli, villa bozması bir apartmanda oturan bir hazır yiyicinin, süslenmekten başka ne gibi bir uğraşı olabilirdi! Her şeyi de ona göreydi. Buzdolabı, çamaşır makinesi, düdüklü tenceresi, havagazı fırını, şusu, busu...

Anadolu'nun çorak bir ilinden gelme bir de beslemesi olacaktı... Sokaktan gelince elini ayağını, gerekirse sırtını bile bu beslemeye yıkatırdı. Pencerenin önünde oturmayacaktı da sekiz yüz elli lira aylıklı bir banka şefinin karısı Türkân mı oturacaktı!...

Türkân, köşeyi dönüp de Karavel saçlı kadını camın önünde görünce:

«Dur seeeen!» dedi. «Sana maksi nasıl olurmuş göstereyim bugün. İnsan para sahibi olmakla, zevk sahibi de olur mu sanıyorsun sen! Neydi geçen gün sırtındaki nefti maksi. Oturduğun

kaloriferli apartmandan, en azdan elli lira verip yaptırdığın karavel başından utan! Bu başın altında eteği eklenmiş maksi! Zevkinin içine tüküreyim senin! Kapalı Çarşıdan hazır alsaydın, belki daha iyi yakıştırırdın kendine. Üstelik de bir çalım... O sekişler, o kıvırışlar... Yazık senin kaloriferli apartmanına!...»

Türkân bunları söylemekte hani haksız da sayılmazdı. Ablası, oturduğu mahallenin akıllı uslu terzisiydi, ona diktirmişti bu tafta maksisini. Makasına da dikişine de diyecek yoktu. Üç parçalı geniş kemer, arkayı hafiften toplayıp, önü gerdirince yukardan tatlı bir bombelik veriyordu.

Bugün ona pencerenin önünde rastlayacağını bilse, bu uzun topuklularını mı giyerdi? Bastıkça oynuyordu tabanlarının altında... Yol, yol değildi ki... Böyle kocakarılar gibi önüne baka baka, bastığı taşları kollaya kollaya yürürse maksi, maksiliğini nasıl gösterecekti!

Tam pencerenin önünden geçerken birden durdu. Başını geriye attı. Maksi şöyle bir gerildi. Geriden gelen birini beklermiş gibi, başını hafiften geriye çevirdi. Yok, hayır! Geriye başını çevirmek olmazdı, pot yapardı yaka da omuzlar da kırışırdı. Ellerini iki yanına bıraktı, durdu, dikildi, birkaç dakika...

«Maksi manto nasıl olurmuş gördün mü!» dedi içinden, «Görmedinse boncuk mavisi gözlerini dört aç da gör!»

Gerçekten de karavelli kadın açık pencereden maksisini inceliyordu. Kumaş da kumaştı hani! Bu taba, ne giderdi kendisine... Saç kumral olunca gri de giyilmezdi ya!...

Türkân kendisine, açıkçası maksisine güvenir çalımlı bir duruştan sonra, sol adımdan yürüyüşe geçti. Sıra tam sağ ayağını atmaya gelmişti ki iskarpinin topuğu parke taşının ek yerinden kaydı. Kaymasıyla ayak çarpıldı, topuk birden kırılıverdi. Tam yerini bulmuştu namussuz topuk! Kepazelik bu kadar olurdu! Yer yarılsaydı da Türkân içine girseydi.

Sağ ayak boşlukta sallanıyordu. Nasıl yürünürdü bu topuksuz iskarpinle. Kargalar gibi sekerek bir iki adım attı. Başı, fırıl fırıl dönüyor, gözleri Beyazıt Kulesinden bakar gibi dumanlanıyordu. Ne yapmalıydı şimdi!

Karavelli kadın, açıktan açığa gülüyordu pencerede. Bir ses duyulmuyordu ama gülüyordu işte. Gözleriyle, yanaklarıyla, saçlarıyla gülüyordu. Ah öyle gülmeseydi de kancıkça bir kahkaha atsaydı! Hiç olmazsa ona bir şeyler söylemeye çalışır ferahlardı. Hayır, öyle sesli, gürültülü gülmüyor, ezercesine, kahredercesine gülüyordu. Bir ara ayağından topuğu kırık pabucu çıkarıp fırlatmayı düşündü. Ne suçu vardı karavellinin? Maksisinin biçimiyle, rengiyle onun başını döndürmek isteyen kendisi değil miydi!

İpe değmek üzereyken yüzü koyun kapaklanan yüz metreciden farksızdı. Tam başarı sağladığı sırada olmuştu bu kaza.

İçinde bulunduğu berbat durumdan birden silkindi. Sağ bacağını kasarak, topuksuz iskarpinin burnuna basa basa yürüdü, gitti. Boncuk mavisi gözlerin kösteklemeye çalıştığı adımlarını sürüye sürüye köşeyi döndü. Ohh! Gerisi rahattı artık!...

Apartmanın demir kapısını bir omuzda açtı. Topuklarını mermer basamakların boşluğuna denk getire getire çıktı, 11 numaranın ziline dokundu.

Kaynanası, üç yaşındaki oğlunu ikindi uykusundan yeni kaldırmıştı. Açtı kapıyı:

«Sen misin?» dedi, «Beğenmedin mi filimi yoksa!»

«Beğenmedim!» dedi. «Çok acıklı bir şey!»

Oysa film Türkân Şoray'ındı. Seansın sonuna kadar da kalmıştı sinemada.

«Benim acıklı filimler çok hoşuma gider. Hint filmi miydi yoksa? Yarın çocuğu sana bırakayım da...»

«Yarın program değişiyor! Yerine, Hani Fransız komiği var ya... Lui de Funes... Onun filmi oynayacak!»

Türkân'ın ilk işi, biçimine getirip, iskarpinleri çöp tenekesine kaydırmak oldu. Ohh! Kurtuluvermişti işte. Yenisi yok değildi ki... Topukları biraz daha kısası vardı, sporları vardı. Krokodilleri vardı. Zaten bunları giymekle haltın büyüğünü işlemişti bugün. 11 punt iskarpinle mahalle sinemasına mı gidilirdi! Pencereye gidip geldi. Oğlunu hoplattı, zıplattı. Ne afacan şeydi bu çocuk, gözlerinden zekâ akıyordu. Oysa akan başka şeydi:

«Tam buldun zamanını!» diye bir şaplak indirdi çıplak kıçına. Bırakıverdi olduğu yere!

Gitti, podüsüetlerini giydi. Biraz sıkıyordu. Değiştirdi, sporlarını giydi. Çok rahat ayakkabılardı bunlar. Giymişken bir yere gitmeliydi:

«Ben kasaba kadar gidiyorum. Suavi, köfte diyordu bu sabah!»

Sokaktan dönünce merdiven başında bir çift iskarpin gördü. Eğildi baktı. Attığı iskarpinler değil mi? Kıpkırmızı oldu. Gene de kaynanasına:«Nedir bunlar!» diye çıkıştı.

«Çöp tenekesine atmış bacaksız!» dedi.

«Nasıl atar be!»

«Atmış işte! Çaydanlığın dibini boşaltayım, dedim. Duruyor ikisi birden tenekede... Az kaldı çayı üstüne boşaltacaktım!»

«Vıcık vıcık içinde kalmış pabuçlar. Nasıl giyeyim bunları!»

«Sabunlu bezle silersin!»

«İki yıllık ayakkabı!»

«Ne iki yıllığı bu yılbaşı Necdetlere giderken almamış mıydın? Dans etmek için!»

«En azdan on yıllık... Elli yıl da giyecek değilim ya!»

Eğer bu iskarpinin topuğu, kaloriferli villa bozması apartmanın birinci kat penceresinde oturan karavel saçlı kadının tam önünden geçerken kırılmış olmasaydı, şimdi bir gazeteye sarar doooooğru Rüstem Usta'ya götürüp teslim ederdi. Eskisinden daha sağlam yaptırırdı topuğunu.

Saadet Hanım:

«Et nerde?» diye eline baktı.

Ne eti? Eti kim düşünüyordu. Parka kadar gidip gelmişti, hava almak için:

«Et mi kalır bu saate kadar!» dedi, «Öyleden evvel gitmeli bidaaa!»

Ertesi gün köşeyi dönen çöp kamyonunun homurtusunu duyunca, hemen iskarpinleri attı tenekeye. Üstüne de oğlanın parçaladığı gazeteleri kapattı. Kapıcıya teslim etti.

«Eee... Bu sefer gitti, gideceği yere. Geçmiş olsun!» dedi, içinden.

Çöp tenekesi, neden sonra boşalıp da yukarı çıktığı zaman kapıyı, Suavi açmıştı. Ara sıra gelirdi öyle yemeğine. Kapıcı, tenekeden önce, öbür elindekileri uzattı:

«Türkân Hanım'ın iskarpinleri!...»

Şaşırmıştı Suavi:

«Neredeymiş bunlar?» dedi.

«Nerde olacak, çöp tenekesinde... Çocuk atmıştır!»

Karısına keyifli keyifli çıkışmaya başladı:

«Diyorum size! Çok haşarı bu oğlan!... Ele avuca sığmıyor. Göz kulak olun şuna, diyorum! Dinleyen kim. Bu gidişle radyoyu bile kaldırıp, tıkacak çöp tenekesine!»

Sonra kapıcıya döndü:

«Sen olsun göz kulak oluver şuna. Daha iki buçuk yaşında. Üçe girse ne olacak! Alt üst edecek mahalleyi.»

Ağzı kulaklarına varıyordu, çocuk dediğin ateş gibi olmalı, yakmalıydı dokunduğu yeri. Miskin miskin oturan uyuntulardan ne hayır gelirdi! Ertesi akşam tam yemeğe oturmuşlardı ki... Zil!

Hay Allah... Bu saatte kimdi bu gelen... Vakitsiz kapı çalındı mı evin erkeği açmalıydı.

Kapı aralanır aralanmaz bir çift iskarpin göründü önce... Türkân'ın topuğu kırık iskarpinleri. Sonra kapıcı...

«Hayır ola!» dedi, Suavi, «Gene nereden çıktı bu ayakkabılar?»

«Arka pencereyi açık bırakmışsınız. Çöplük'te bulmuş Muzaffer Bey'in çocukları. Ellerinde görür görmez tanıdım!»

Kocası, Türkân'ın yüzüne bakacak yerde, halının üstünde yatıp yuvarlanan oğluna manalı manalı baktı. Başını iki yana salladı:

«Demedim mi size. Bu çocuk işler açacak başımıza!»

Yeleğinin cebinden bir teklik çıkardı. Uzattı kapıcıya:

«Eee! Sen de hakettin bahşişi! Sağol! Bundan sonra pencerelere, kapılara göz kulak olmak sana düşüyor! Bir kere aklına

koydu, köküne kibrit suyu dökecek bu iskarpinlerin. Hani bir de yoldan geçenlerin başına kaldırıp atar da başımıza iş açar. Caddeye bakan pencereleri hiç açık bırakmaya gelmeyecek!»

Çocuk başını kaldırmış, bir babasına bakıyor bir annesine. Ne söylüyorlardı bunlar. Düşe kalka gitti. Ayakkabılardan birine yapıştı. Bir teraziledi elinde. Ne ağırdı bu ayakkabı be!... Bütün gücünü toplayarak kaldırdı başının üstüne. Babası onu gayrete getiriyordu.

«At oğlum. Hadi at!...»

Nerde o güç bu miskinde:

«At... tiii!»

Bu tempoya uyarak fırlattı elindekini. Ayakkabı ancak kendi ayağının dibine düşmüştü.

EVİMİZİN BALKONU

Şu oturduğumuz evi tutarken geniş balkonunu görmüştük de, kim yazlığa giderse gitsin, kim arabasına atlayıp gününü, haftasını Kumburgaz'da, Bentler'de, Boğaz'da, Kilyos'ta, Amasra'da, Akçakoca'da, Filyos'ta geçirirse geçirsin, kim tabanına kuvvet Yıldız Parkı'na, Taşlık'a yürüyüşe çıkarsa çıksın, şu balkon var ya, bize üç mevsim yeter de artar bile, diye düşünmüştük!

Bizden önceki kiracılar mı camla çevirtmiş üç yanını, yoksa iyi yürekli ev sahibimiz mi çerçeveletmiş... Kim düşünmüşse düşünmüş, kim yaptırmışsa yaptırmış... Hay ellerine sağlık, ne iyi etmişler, hay ömürlerine bereket!...

Açık söylemek gerekirse doğrudan doğruya balkonu için tutmuştuk bu evi. Şu kadar kira nesine verilirdi, balkonu da olmasa. Kış sonundan başlamıştık saksı saksı çiçek yetiştirmeğe... Fırdolayı çevirmiştik fesleğenler, yaban naneleri, ıtırlar, sarmaşıklarla... Camına çerçevesine güvenerek soğuk vurmaz diye Orta-

köy'den ortancalar getirtmiştik, Sarıyer'den Alman Papatya'ları, Kızıltoprak'tan lâleler, güller... Donatmıştık allı pullu yeşilli çiçeklerle balkonumuzu... Komşularımız yazlığa giderken biz açmış camlarını arkasına kadar balkonumuzun, «Oooh be!» diye bir soluk almıştık! Hanım almıştı yıllık iznini de yerleşmişti bir köşesine. Çekmiş masamı, kurmuştum tezgâhımı, onun karşısına... Komşularımız da hani öyle radyoyu dinine imanına kadar açan sonradan görmelerden olmadığı için kafamızı dinlemeye başlamıştık. Kitaplarımızı karıştırıyor, yazılarımızı karalıyorduk. Güneşi, rüzgârı, havası içinde mutlu bir dinlenme, rahat bir çalışma başlamıştı bizim için...

Derken efendiiim!...

Annem hep böyle, derken efendimle yapardı masallarının bölümden bölüme geçişlerini... Sonra şu sözleri de eklerdim:

«Sabah oldu erkeeen!...»

Evet, bizim tatlı sabahlarımız da çok uzun sürmedi. Bir gün... Bitişikte, bahçe içindeki evin pencerelerinden, birden perdeler sıyrılıp atılıverdi. Kamyonlar yanaştı kapısına, içindekiler başladı göç etmeğe!

Ne oluyor dedik, balkonun açık camlarından kafamızı uzatıp komşulara sorduk.

«Yıkılacak!» dediler.

«Beş altı katlı evin nesi yıkılacak?» dedik.

«Yerine daha büyük, daha güzel, on on beş daireli modern bir apartman kurulacak!»

«Eğer apartman yapmak istiyorlarsa boş arsa mı bulamadılar koskoca İstanbul'da! Çıksınlar Okmeydanı'na! Yepyeni binayı durup dururken yıkmanın ne âlemi var!»

«Kimmiş bu sivri akıllılar... Hangi sivri akıllı makam izin vermiş, bu sivri akıllı yuva yıkıcılarına?» diyecek olduk.

«Sus!» dedi komşular, «Bunlar idealist iki genç mühendis! Yeni çıkmışlar Üniversiteden! Kendileri gibi on tane mühendisten para toplayıp bir şirket kurmuşlar. Yıkımını da, yapımını da hep kendileri üstlenmişler!»

İşte böyle olmalı dedik, içimizden! Küçük apartmanları yıkıp, büyük, çok büyük apartmanlar dikmeli! Yeni apartmanları devirip daha yenilerini yapmalı! Güzel apartmanları kökünden kazıyıp daha güzellerini kurmalı! Böyle yapmalı ki önce idealist mühendislerimiz kalkınmalı, peşlerinden de, eğer yetişebilirse, memleket!

Ya biz? Bizim halimiz mi ne olacak?...

Ertesi gün evin üst katından kürek kürek taşlar, sıvalar, tuğlalar bahçeye atılmaya başladı. Havada dağılan tozlar, topraklar, kireçler, sıvalar olduğu gibi bizim balkonun camlarından içeri. Komşu bahçeden yükselen, bizim balkona dalları, yapraklarıyla kanat geren iri gövdeli bir akasya, baktık iki gün sonra boylu boyunca uzatılıverdi! Artık bütün toz da, toprak da, sıvalar da, yalnız balkonda değil yataklarımızın dolaplarımızın, kitaplarımızın, tencerelerimizin, tavalarımızın içinde! Çaresiz, bir mezar kapatır gibi, kapattık balkonumuzun ilk yaza açılan camlarını, üstümüze!

Böylece kozasına çekilen böcekler gibi yaşamaya razı olmuşken, bir gün evin duvarları yerinden oynamaya, bastığımız döşemeler sarsılmaya başladı. Komşu ev, bir deprem tekniğiyle yıkılıyordu durmadan. Duvarlar yıkıldıkça hani bir bakıma sevinmiyor da değildik. Duvarlar alçaldıkça mahalleye yayılan toz toprak, kireç çimento bulutları da küçülür diye düşünüyor, bir an önce yıkım işinin bitmeseni bekliyorduk.

Aldanmışız meğer! Yıkıntı ilerledikçe toz toprak azalmıştı ama, gürültü tam tersine arttıkça artmıştı. Duvarların silme yıkılmasıyla, greyderlerin, ekskavatörlerin insanın beynini dibinden söküp atan hırıltıları, gürültüleri de dayanılmaz bir hale gelmişti. Toz bulutlarını balkonun camlarını kapatmakla önlesek de bu hırıltılardan horultulardan nasıl kurtulacaktık! İkindi sıcağında başımızı yastığa bir koyacak olsak, yerin altından, duvarların dibinden bir deprem uğultusu, sinirlerimizi didikleye didikleye, kafatasımızın dibini hani o yıkım araçlarının canavar dişleriyle kazıdığını duyuyorduk, içimizden!

Bir gün, alt kattakilerin üst kattakilerin kapımızı yumruklamasıyla fırladık sığınağımızdan:

«Ne duruyorsunuz!» dediler, «Ev yıkılıyor!»

«Ev daha yıkılıp bitmedi mi?» dedik.

«Bizim ev yıkılıyor! Çıkın da bakın!»

Don paça uğradık dışarı! Tahta perde içine alınan yıkıntının aralığından göz uydurup bir baktık ki... O greyder denilen mamut soyundan canavarlar, bizim apartmanın temellerini kazma gibi dişlerle kazıya kazıya yerin yedi kat dibine inmişler! Sipsivri dımdızlak kalmış bizim apartman boşlukta!

Böyle bir evde durmak, ölüme razı olmak demekti. Aldık başımızı kaçtık. Ortalık kararıp da greyderlerin çalışması durduktan sonra yatmaya geliyor, şafakla birlikte tasımızı tarağımızı toplayıp kaçıyorduk!

Ölümü göze alıp balkonun camlarını açıp bir bakacak olsak, yıkıntıları götüren kamyonlar bu kez de götürdüklerinin yerine kum, kireç, taş, tuğla, çimento taşımaya başlamışlardı. Bu kez de bu kamyonların tozu, toprağı, gürültüsü, horultusu... Hemen kapıları, camları kapayıp başımızı giyotinden kaçırır gibi çekiyorduk içeri!

Sonra alacakaranlıkta fırlıyorduk dışarı! Gürültülerden, toz dumandan en küçük bir eksilme olmadan yeni yapının temeli atıldı, karış karış duvarlar yükselmeğe başladı. Katlar durmadan yükseliyordu. Katlar yükseldikçe de bizim balkonun camları çimentoyla, kireçle sıvanıyordu dışardan. Şamatalar, toz toprak bir yana, yapı yükseldikçe, bizi evden kaçıracak nedenler de durmadan artıyordu. Son katın tavanı çatılınca, adını duymadığımız, yüzünü görmediğimiz gürültücü, beyin tırmalayıcı, sinir bozucu motorlar da çalışmaya başlamıştı. Katlardan birinde inceden bir hızar sesi sinirlerimizi biçerken, başka bir kattan horultulu bir dev, hortumuyla beynimizi yutuyordu bütünüyle!

Camlar, çerçeveler, kapılar takıldı yerli yerine... Boyalar, badanalar, cilalar çekildi, parkeler döşendi. Her işin ayrı bir gürültüsü olduğu için yeni apartmandaki ilerlemeler gözlerimizden kaçsa bile kulaklarımızdan hiç mi hiç kaçmıyordu.

Sıra gelmişti katları satın almak için girip çıkanların tartışmalarına, pazarlıklarına, köşe katlarının kavgalı dövüşlü arttırmalarına! Satışlar başlamıştı ama, gene de gürültüden, gene de bulut bulut yükselen tozdan topraktan kurtulabilirsen kurtul! Sökülen iskeleler, yıkım çatırtılarından daha da korkunç gürültülerle atılıyordu bahçenin ortasına. Kireçli kalaslar, kumlu hatıllar, kirli tahtalardan tepeler yükseldi sıra sıra.

Apartman yapılmış, iskeleler sökülmüş, her şey bitmiş olmalıydı değil mi? Ne gezeeer!..

Her şey bitmişti, biz de bitmiştik ama, henüz çilemiz bitmemişti! Sıskacık iki işçi ellerindeki keserlerle, kerpetenlerle bu iskele kerestelerinin çivilerini kanırta kanırta sökmeğe başlamazlar mı!... Ağzımızın içindeki dişleri çeker gibi... Tak tak önünden vurup, arkadan çıkanı gacır da gacır söke söke...

«Ege... la dedim... Aman gidip görelim şu idealist mühendisleri!...»

Bir sabah ikisini bir arada kıstırdım. Kurdukları piramidin tavanlarına, duvarlarına şişinerek baka baka kat fiyatlarına daha ne kadar eklemeler yapabileceklerini hesaplıyor olmalıydılar.

«Ben komşunuzum!» dedim, «Bitişikteki apartmandan!...»

Başlarını çevirip baktılar. Beni çeşitli kişilere benzetmiş olabilirlerdi ama, bir kat alıcısına hiç sanmıyorum ki benzetmiş olsunlar!

«Baylar, işiniz çok şükür bitti!» dedim.

«Bitti Allah'ın izniyle!»

«Artık toplayın tasınızı tarağınızı da biraz başımızı dinleyelim, biz de Allah'ın izniyle!...»

«Şu kalasların çivileri sökülsün de... Hemen gideceğiz!»

«Yooook!» dedim, «O kadar uzun boylu değil! Yıktığınız yapının, burada yıkılması gerekirdi, başka yere götüremezdiniz! Yapılacak apartman, bu arsaya kurulacaktı, başka yere kuramazdınız! Ama şu döküntü kalasları olsun alın götürün de nerde sökerseniz sökün paslı çivilerini! Bu yazı olsun tozsuz topraksız, patırtısız, gürültüsüz geçirelim!»

Ne evet dediler, ne hayır; ideallerine saygısızlık gösteren kaba bir realiste bakar gibi diktiler gözlerini üzerime. Dipten doruğa süzdüler de süzdüler!

İdeallerinin yeni piramitlerinde kullanılacak olan iskele kalaslarının çivilerini gacırtılarla sökerken bizim balkonun camlarını sıkı sıkı kapamış yazılarımı yetiştirmeğe çalışıyordum bir pazar günü. İdealist mühendisler, küçük işlerle uğraşamadıklarından bütün parça bölük işleri götürü olarak veriyorlardı başkalarına. Bu parça bölük işleri alanlar da gün saat gözetmeden çalıştırıyordu işçilerini! Bayram, seyran, cumartesi, pazar demeden. Yakaladım bunlardan birini:

«Salıverin şu işçileri de bir pazar yapsınlar!» dedim.

«Bakalım onlar isterler mi pazar yapmayı!» dedi.

«Onlar istemezlerse biz istiyoruz! Bütün mahalle istiyor! Bir pazar olsun dinç kalsın başımız!»

«Sizin başınızın dinç kalması pahasına başkalarının ekmek parasıyla nasıl oynarsınız! Nasıl düşünce bu! Siz bu kafayı değiştirmezseniz!..» İdealist böyle olurdu işte!

Evet ortada bir ters düşünce vardı ama, bizde mi, bu patron bozuntusu adamda mı, yoksa pazar demeden bayram demeden çalışan işçilerde mi? Yoksa idealist mühendislerde mi belli değildi. Belliydi de bunu bulup çıkaracak bizde mi kafa yoktu! En doğru tanı buydu işte! İki yıldır tozdan topraktan, gacırtıdan, hırıltıdan, gürültüden, patırtıdan kafa mı kalırdı adamda?

İKİ TANIK

Şadi Şakrak karabatak gibidir. Bir daldı mı en azından altı ay ortalarda görünmez. Bir özelliği daha vardır: Dalarken dipten doruğa adem babadır da çıkarken iki dirhem bir çekirdek, kont! İngiliz kumaşından elbise, kravatlarında moda yaratıcılarının markası, ayakkabı Avrupa, gömlek Avrupa...

Geçenlerde bizim yokuşta burun buruna geldim Şadi ile. Altı ay olmuştu görüşmeyeli. Dişlerine, gözlerinin içine kadar pırıl pırıldı. Defileye çıkmış gibi boy gösterdikten sonra:

«Boş musun bugün?» dedi.

Güldüm:

«Delikanlının birine sormuşlar» dedim, «ne iş yaparsın, diye. Babama yardım ederim, demiş. Baban ne iş yapar diye sormuşlar. Babam mı demiş, boşta gezer. Dostum, ben de öyleyim. Ömür boyunca hep babama yardım ettim.»

«Gel!» dedi,«Bugün de bana yardım et!»

Girdi koluma, beni Gar Lokantasına doğru sürükledi.

«Anlat!» dedim,«Nerdeydin altı aydır?»

«Kazandıklarımı yiyordum!»

«Hayrola, totodan bir şey mi çıktı?»

«Hep aynı şeyler... Yani babaya yardım.»

«Bırak alayı da, anlat şunu!»

Tezgâha yanaşınca büsbütün keyiflendi:

«İki votka, bol limon suyu!» dedi.

Ama gelen votkayı, limon suyuna karıştırmadan yuvarladı.

«İşsizdim o günlerde...» diye başladı.«Bilirsin, kafam böyle zamanlarda çalışır benim. Dehamı işsizliğime borçluyum ben!»

«Bırak böbürlenmeyi şimdi!»

«Borç çıktı çıktı, gırtlağıma kadar geldi, dayandı. Kahveciye bile işlemez oldu selâmım. Düşündüm, taşındım... Verdim kararı... Üstümde başımda para eder ne varsa sattım. Sekiz on top kuşe kâğıt aldım. Pırıl pırıl bir dergi...»

«Dergi mi? Ne dergisi bu?»

«Turistik dergi! Oteli, gazinosu olur da, dergisi olmaz mı? İlk sayfasından Turizm Nedir, Ne Değildir gibilerden uzunca bir yazı döktürdüm. Sonra dış ticaret konusunda bir yazı... En sonra da... Büyük firmalardan, kurumlardan bol ilânlar...»

«Nerden buldun bu kadar ilânı?»

«Bütün gazeteleri teker teker taradım. En büyük kurumların verdiği ilânları çıkarıp koydum dergime.»

«Kaç bin bastın?»

«Kaç bin mi? Sekiz on top kâğıttan ne basılır? Yirmi tanesi savcıya, derlemeye, polise, Basın Yayın'a yüz elli tane bastım. Baskı bittiği gün, bir çeki düzen verdim kendime. İki üç dergiyi çantama yerleştirdim. Bir de fatura defteri... Kadıoğlu Biraderlerde aldım soluğu. Kapıdaki memur yolumu kesti:

«Çok önemlidir Bayım!» dedim, «Kurumumuzun tutumu ile yakından ilgili, önemli bir iş! Mutlaka görmeliyim İlyas Beyefendiyi!»

Adam sersemlemişti. Açtı kapıyı buyrun, dedi, daldım içeri:

«Efendim!» dedim, «Müessesenizin, elli bin satan bir mecmuada reklâmını görmek istersiniz tabii. Beş renk, kuşe kâğıt üzerine. Bakın şu nefasete!»

Serdim dergiyi önüne. Herif, göz ucuyla bir baktı:

«Sana bu ilânı kim koy dedi?»

«Hiç kimse» dedim. «Böyle bir mecmuaya nasıl olsa ilân vereceğinizden emin bulunuyordum.»

«Acayip! Bu güven nerden geliyor, anlamadım.»

«Sağduyumdan.»

«O da kim oluyor?»

Birden suratı karmakarışık oldu:

«Bana bak!» diye yürüdü üzerime, «Al şu paçavranı da, nerden geldiysen, oraya yollan! Seninle uğraşacak halim yok benim!»

Dergiyi fırlattı suratıma. Yerden soğukkanlılıkla aldım. Bu sözler sanki bana değilmiş gibi:

«Beyefendi!» dedim, «Şakayı bırakın da vezneye bir emir verin, hemen beş bin lira mı ödesinler.»

«Beş bin lira ha? Defol!»

«Telaşlanmayın! Almadan gitmeyeceğim Beyefendi!»

Ben üzerime doğru yürümesini beklerken, o masasındaki zile dokundu.

Beni adamlarını çağırıp attıracaktı...

«Yorulmayın boşuna!» dedim. «Beş bin liranın hepsini birden vermeseniz de olur. Biz müşterilerimize her türlü kolaylığı gösterecek kadar anlayış sahibiyiz. Bu beş bin lirayı beş taksitte de ödeyebilirsiniz.»

Adamın sabrı tükenmişti. Adamlarının gelmesini beklemeden yapıştı enseme tuttuğu gibi attı dışarı:

«Defoool, utanmaz herif!...»

«Eğer» dedim, «Bunu yanına korsam bana da Şadi Şakrak demesinler!»

Kendimi sokakta bulmuştum. Doğru Yenicami'nin arkasında dilekçe yazanlarda aldım soluğu. Savcılığa İlyas Kadıoğlu tarafından hakarete uğradığımı bildirir uzun bir dilekçe döşendim. Çok değil, kırılan izzet-i nefsimin tamiri için tam bir kuruş manevi tazminat istiyordum.

«Çok istemişsin!» dedim.

«Sen işin sonuna bak» diye serteldi.

«Eee, sonra?»

«Aradan çok zaman geçmedi, gazetem için adres verdiğim hanın kapıcısı bir avukatın kartvizitini tutuşturdu elime. Bekliyordum zaten. Kadıoğlu Biraderler Müessesesine davet ediliyordum. Aramızda hiçbir şey geçmemiş gibi kalktım gittim, doğru İlyas Bey'in odasına. Avukatı da oradaydı. Düğmelerine basılmış gibi kalktılar ayağa.

«Buyurun!» diye yer gösterdi patron. «Ne içersin, çay mı kahve mi?»

«İşim çok acele!» dedim, «İçemem!»

«Aramızda bir anlaşmazlık oldu geçen sefer,» diye başladı. Özür diledi uzun uzun...

Ağzımı açıp «Estağfurullah» bile demedim.

«Geçen sefer beş bin lira emretmiştiniz, değil mi?» diye sordu.

«Evet!» dedim. «Geçen sefer beş bin demiştim, şimdi elli bin diyorum!»

Tokat yemiş gibi kızardı yüzü

«Bu ne parası?» dedi, «Anlayamadım!»

«Ne parası olduğunu siz daha iyi bilirsiniz!»

«Eğer manevi tazminatsa, dilekçenizde bir kuruş yazılı!»

«Evet» dedim, «Eğer mahkemeyi sürdürürsek, bir kuruşla kurtulursunuz!»

Avukat söze karıştı:

«Mahkemeyi kazanacağınızdan o kadar emin misiniz?»

«Hayır!» dedim. «Hiç emin değilim!», «Çünkü gösterdiğim iki tanık beni tutar mı, tutmaz mı, kesin bilmiyorum!»

«Şu halde kime güveniyorsunuz?»

«Hiç kimseye!»

«Ortada bir hakaretin var olduğunu ileri sürmekte direniyorsanız İlyas Beyefendi zaten sizden af dilemiş bulunuyorlar.»

«Bir ticaret adamının sözle af dilemesinin hiç önemi yok bence! Elli bin liralık bir çek, işi kökünden çözümleyecektir, Sayın Avukatım!»

Şadi votka bardağına yapıştı, bir dikişte bitirdi. Üstüne bir yudum limon suyu içti. Limonun sertliği votkadan daha çok buruşturmuştu suratını:

«Limon piyasada yirmi beş kuruş! Hâlâ limon tozu kullanır bu herifler! Hırsızlık iliklerimize işlemiş bizim. Hırsızlık... Sahtekârlık!... Şantaj... Açıkgözlük!»

«Yahu!» dedim, «Neyine güvenip de asılıyorsun Kadıoğlu'na? Hiç verir mi elli bin lirayı durup dururken!»

«Kıskıvrak bağladım herifi. İster istemez verecek!»

«Eee, sonra?»

«Sonrası... Kadıoğlu, Elini iç cebine attı, çıkardı çek defterini. Bıçağın altına giden öküzler gibi mahzun mahzun baktı yüzüme:

«Otuz bin yazıyorum!» dedi, «Artık uzatmayın sizde!...»

«Olmaz!» dedim. «Elli bin!»

«Bir daha müessesemin önünden geçmeyeceğinize söz verin!»

«Söz!» dedim. «Taksim'e bundan sonra Şişhane'den değil, Tozkoparan'dan çıkacağım!»

«Yahu anlayamadım. Herif ne halt etmeye veriyor senin gibi adama elli bin lirayı?»

«Vermek zorunda da ondan!»

«Neden vermek zorunda olsun?»

Gürültülü bir gülüşten sonra:

«Hele vermesin bakalım!» dedi. «Yüz milyonluk karısını kaybeder sonra!»

«Nasıl kaybeder?»

«Açtığım bir kuruşluk hakaret davasına başlandığı gün...»

«Nasıl, anlayamadım!»

«Nasılı var mı, İki tane tanığım var ki, kale gibi!»

«Yahu adamın seni kovduğu gün yazıhanede kim vardı? Yalancı şahit mi buldun yoksa?»

«Kimse yoktu ama... Ben öylesine iki şahit buldum ki, ikisi bir araya geldiği gün Kadıoğlu artık Kadıoğlu olmaktan çıkar!»

«Kim bu tanıklar yahu?»

«İşte aziz dostum!» dedi, «Benim deham burda. Dilekçemde gösterdiğim iki tanıktan biri Kadıoğlu İlyas Bey'in pek muhterem refikaları hanımefendi, öbürü de adı henüz gazetelerin sayfalarına bile geçmeyen pek sevgili metresleri Sevim Akarışık. Anlaşıldı, değil mi?»

ŞAKİR'İN BALIĞI

«Verin maça beyine!»

«Bir maça daha!»

«Bir koz!»

«Şu maçaya çak!»

Maçanın kızı da, papaz koz da aynı elde kalmıştı, Gedebot Sami'nin elinde... Sami, kâğıdı maçanın kızıyla tuttu, papaz kozu çekti:

«Ver bir koz da sen bakalım!»

Oyunu izleyen tam on seyirci birden ayağa kalktı:

«Soooooooooz!»

Kara Selim, soloz olmuştu, hem de nasıl soloz! Yediyi rahat tutturacak elle, beşi zor tutturmuştu. Selim Efendi'yi iki şey sinirlendirirdi. Biri soloz olmak, öbürü de, yüzüne karşı birinin açıktan açığa «çingene» demesi... Yüzünün meşin gibi olması, bu ada hak kazandırıyordu ama, var mıydı göbeğinden işeyen kabadayı?... Arkasından bile ona kim «Kara Selim!» diyebilirdi.

Otuz iki kâğıda, parça parça yırtıp yutacakmış gibi baktı:

«Vay namussuz kâğıt!» diye kafasını iki yana devire devire söyleniyordu,«Yaptın bana bunu haaa!»

Hırsından, yeleğindeki kösteğe asıldı. Öbür ucundan «Çümendüfer» marka nal gibi bir saat çıktı:

«Dört, be!» dedi,«Tam dört! Ulan hava da ne erken kararıyor böyle!...»

Havanın karardığı falan yoktu, öyle geliyordu ona. On iki seyirciye iki de oyuncu katılmıştı. Hep birden üstelediler:

«Soooooooooz!...»

Altmışaltıcılar, tavlacılar, solozcular, oyunlarını bırakmışlar Çingene Selim'e sırıtıyorlardı. Tam bu sırada kahvenin kapısı açıldı, Parti Başkanı İbrahim Nalıncı girdi. Kokusundan anlamıştı Nalıncı, soloz olan biri vardı içerde. Masalara bir göz attı. Kaşla, gözle ona işaret ettiler, senin ki soloz oldu diye...

Kara Selim'le kanlı bıçaklıydılar. Hani, karşılıklı iki parti başkanının kanlı bıçaklı olmasında bir aykırılık yoktu ya, bunlarınki hiçbirine benzemiyordu. İkisi de fındık alıcısıydı çünkü. Kıştan bakkaliyeyle, manifaturayla, yok bahasına malı kapatıp, yaz sonu kavga dövüş satıcıdan çatır çatır söken iki insafsız fındık alıcısı... İbrahim Nalıncı, olanı, biteni çoktan anlamıştı. Her şey Çingene Selim'in meşin suratından açık açık okunuyordu. Durumu anladığını belirtmek için, seslendi ocaktan yana:

«Bu boku bilen de oynar, bilmeyen de... Yap Çavuş, bi kaaave!»

Çavuş'un yalı kahvesi sabahın erken saatlerinden beri harıl harıl çalışıyordu. Hava sabahtan, keşişlemeden göstermiş, çok geçmeden poyraza çevirmişti. Sağlam havaydı Poyraz. Böyle havalarda evlerde kimse kalmaz, yalıya inerdi. Kadınlar tarlaya, erkekler yalı kahvelerine. Bu uzun yolu, «sabahları kâr için, akşamları yar için» teperlerdi ama, bu kâr, öylesine kâr değil, kumar kârıydı!

Hava poyraza döndü mü, herkesin kanında bir taşkınlık, bir yanıp yıkma isteği yanardı nedense. Kahvenin dumanlı havası,

bu pis oyun kâğıtları, yağlı tavlalar da olmasa, millet rakıya daha ikindiden başlardı. Kumda bir aynakıç takayla, sanki Amerika'yı yeniden bulmaya giden bir avuç gemici uğurlanır, ondan sonra gelsin barbut, gelsin kılıç...

Gene Çavuş'un kahvesi, yalı kahvelerinin en namuslusuydu. Hava karardı mı kahvenin bir duvarını boydan boya kaplayan pencereye bir perde çekilirdi. Çavuş, tele halkalarla takılmış perdeye yapıştı mı, artık kahve kahvelikten çıkar, meyhane olurdu. Kalkıp evine gidebilecek kadar kendine söz geçirecek güçlüler de çıkardı ara sıra. Bunlar kasabanın ünlü kılıbıklarından sayılırlardı. Motorlar İstanbul'dan dönerken, bu ünlü kılıbıklar için diplomalar getirilir, hep de böyle günlerde, parlak törenlerle verilirdi.

Çingene Selim, Çavuş'un kahvesine seyrek düşerdi. İşi olmasa bu kahveye adımını bile atmazdı. İnsan, kahveye çıkacak olduktan sonra, Yeniçarşı'daki memurlar kahvesine çıkar, iki boyunbağlı efendi yüzü görürdü. Çok çeşitli işleri olurdu, yoluna koyacak. Hele bir kooperatif işi vardı ki, ayda bir gidip içine tükürmese, çoktaaan memleketin başına belâ olurdu, bu kooperatifçilik.

Kel başa şimşir tarak. Bu köyden bozma ilçeye kooperatif de ne oluyordu! Fındık alıcısı mısın, fındık yetiştirene gaz, tuz mu gerekiyor, işte dükkân! Kızına çeyiz, oğluna güveylik mi istersin, işte mağaza. Kız marka laciverdine kadar, al, götür! Sizden para pul mu soran var? Sen fındıklığından haber ver. Değirmen ağzında mı, kaç dönüm?

Oyun süresince elini gözetleyen, kahve dövücünün hınk deyicisi Damalı Bekir'e döndü:

«Koz yapılmaz mıydı bu elle?» dedi.

«Nasıl yapılmaz? Namussuz kâğıt bu kadar taksimsiz çıkarsa, koz yapanın ne suçu olur?»

«Öyle kâğıt her el gelsin, her el koz yaparım!»

Gedebot Sami:

«Her el de içeri gidersin!» dedi, «Neden koz istiyorsun? Oyna maçayı! Bakalım maçalar kozun yanında mı, değil mi, bir yokla!»

Gedebot haklıydı ama Damalı Bekir:

«Kâğıt bu kadar ters çıktıktan sonra!» dedi, «Hayır mı gelir?»

Çingene Selim, konuyu değiştirmek için:

«Çavuş!»diye seslendi, «Çayın taze mi?»

Ocaklıktan başını çıkaran Çavuş:

«Bu saatte taze çay mı istiyorsun? Nerdeyse fabrika dağılacak.»

Fabrika dediği, kahvenin az ilerisinde, kolla çalışan bir fındık kırma makinesiydi, elâmet bir şey. Kırılan fındıkları kabuğundan ayırmak için yirmi otuz kız çalışırdı. İşten çıkarken onu, on beşi, yüklenebildikleri kadar fındık çuvalını sararlardı sırtlarına. Yol, oldukça yokuş olduğu için, otuz kırk kilodan çoğunu taşıyanı az çıkardı. Zaten eti ne, butu neydi kızların. Yedikleri üç öğün mısır ekmeğiyle keşkekti, ya da keş!

Hemen hepsi de kazandığını ne üstüne başına harcıyor, ne boğazına veriyordu. Boynuna bir iki altın takabilen, her şeyini sağlama bağlamış sayıyordu kendini. Sırtına çuvalı saran kız, bir delikanlıya rastladı mı, dişlerinin arasına kıstırdığı örtüyü sözde düzeltmek için kovuveriyor, boynundaki altını övünerek gösteriyordu.

Kocaya gidecek kızın değeri, bu Konak Bayırı'nda ölçülüp biçilirdi. Birinci ölçü, kaç kilo yük taşıyabildiği, ikincisi de altınlarının sayısı...

Damalı Bekir, Çingene Selim'i dürttü.

«Fabrika dağılıyor!» dedi.

Selim buraya babasının hayrına gelmemişti. Oğlunun, akşamları fabrika önünde dolaştığını duymuştu. Çavuş'un kahvesinden başka, haylaz oğlanı gözetleyebilecek elverişli bir yer yoktu.

Kahvenin önünden geçen üç beş kişilik bir kız topluluğu, çarşı içine vurmamak için sağa saptı. Bunlar, fabrikanın en cılızlarıydı. Çocuk denecek yaşta oldukları halde şalvar giymişler, başlarını da sıkı sıkı örtmüşlerdi. Tek gözle, basacakları kaldırım taşlarını kolluyorlardı, takılıp düşmemek için.

Gedebot Sami:

«Bak Selim Efendi, senin oğlana!» dedi, «Koku almış tazı gibi dolanıyor!»

Selim, başını o yana çevirdi:

«Vay anasını!» dedi, içinden, «Doğruymuş dedikleri, hele dur sen!»

Dükkânı bırakıp nasıl çıkardı. Çekmecenin başına ondan başka kimi oturtabilirdi ki... Oğlan henüz on altı, on yedi yaşındaydı ama, güvenilir çocuktu, başkasını oturtmak da ne oluyordu...

Damalı Bekir:

«Bak!» dedi, «Takıldı Düriye'nin peşine!»

Damalı, mahalle kızlarının, yedi göbek soyunu sopunu bilirdi. Altı ay öncesine kadar bekçi tahsildarlığı yapmıştı mahallede. Çalmadığı kapı kalmamıştı bu yüzden!

Kara Selim:

«Hangisi Düriye bunların?» diye sordu.

«Şu ortadaki! Sırtına çuval sarmış olanı!»

«Kimin kızı bu?»

«Şakir'in!»

«Hangi Şakir'in?»

«Fidanların Şakir'in. Şu balıkçı Şakir canım!»

Ne tarla vardı Şakir'de, ne fındıklık. Birbirinden güzel üç kızı vardı, o kadar. Üç doymak bilmeyen boğaz. Kızlarının en gösterişlisi de Düriye'ydi.

Düriye köşeyi kıvrılıp da tam kahveden yana dönünce, bütün gözler üzerine çevrildi. Köşeden biri:

«Hey maşallah!» dedi, «Ne kız ya?»

«Diri kız, sallı kız!»

«At gibi maşallah!»

«Sırtındaki, altmış kilo yoksa, yüzüme tükür!»

«Çık, çık, korkma!... Yetmişe çık!»

«Neyle besliyor Fidanların Şakir bu kızı be!»

«Mısır bazlamasıyla, hamsiyle!»

«Kaç para eder? Kız tam kız ama, Şakir'in kızı.»

Tam bu sırada Şakir'in sesi duyuldu kapıdan:

«Uskumruuuu!»

«Hey mübarek! Canlı canlı bunlar!... Diri diri!»

«Derya kuzuları!...»

«Taze taze!...»

«Ne balıklar...»

Sanki altmış, yetmiş kiloyu arkasına vurup da Konak Bayırı'na yönelen kızını övüyordu.

«Hey maşallah, diri diri be!»

«Bu balık, başka balık!... Yok mu ağzının tadını bilen?»

Elindeki sepeti masalara doğru uzatıyordu:

«Ne Uskumru ya!»

Başlar sepetteki balıklara döndü. Beş altı istavritin yanında o kadar da kolyos vardı ama, kimse uskumru değil, diyemedi. Yetmiş kiloluk fındık çuvalını yüklenip de Konak Bayırı'na tırmanan Düriye'nin babası vardı karşılarında. Şakir, kötü düşüncelileri sezmiş gibi:

«Kolyos olsun, uskumru olsun! İkisi de meze olacak değil mi? Hadi hepsine üç kâğıt! İstavritler de birlikte!»

Felek İdris bir kez daha sepettekileri inceledi:«Yedi kolyos, sekiz istavrit, iki starongilos, bir zargana!...»

Yani, ağından ne çıkmışsa. Lüfer bile çıktığı olurdu bu on kulaçlık ağ parçasından. Sabahtan kurardı kayaların çevirdiği koya. Öğleye doğru atlardı sandala, iki kürekle varırdı şamandıraya. Ağdan sandala dökülenleri kıyıdan seyrederlerdi. Oyununu bırakıp gelenler bile olurdu. Bu da kumardı. Mevsiminde barbunya çıkardı. Barbunya, kırlangıç, pisi. Hamsiden, gümüşe, lüferden kefala kadar... Felek İdris:

«İki lira vereyim de bırak!» dedi.

«Olmaz, iki buçuk ver hiç olmazsa!»

«İki! Çavuş'a ver de ayıklasın!»

Balıkçı Şakir tutulmuştu bir kere Felek İdris'e. Onun fiyat verdiği mala, fazlasını verip kimse almazdı. İster istemez Çavuş'un uzattığı tepsiye boca etti. Can çekişir gibi:

«Bir yirmi beş daha!...» diyebildi.

«Al şu iki lirayı da, doğru ağının başına. Akşam çekilen ağın hali başkadır. Ondan alırsın daha çoğunu!»

Hani Felek'in dediği de yabana atılmazdı. Hava poyrazdı çünkü. Hiç belli olmazdı hani! İki üç lüfer çıktı mı birini verirsin kiremitin üstünde fırına. Kafayı bir temiz çekersin. Geriye kalanı da artırmaya kor, üç, beş okutursun!

Şakir, parayı alıp kahveden çıkarken, herkesin bakışlarında bir başkalık, bir dostluk gördü bu akşam. Eğer balıklara Felek asılmasaydı şu efendiler, haydi haydi bir beş kâğıt verirlerdi. İbrahim Efendi, Selim Gedebot, Damalı... Bir cesaret geldi içine:

«Var mısınız?» dedi, «Ağı beş kâğıda çekmecesine!...»

Kahvedekilerin hemen hepsinin kumarcı olduğunu biliyordu. Memleket kumarcıydı zaten. Sepetteki gözle görülen balığa iki lira verirler ama, denizin dibindekine rahat rahat beş kâğıdı toslarlardı, gözlerini kırpmadan!

«Ha, ne dersiniz? Beş kâat! Kadere kırk beş!»

Bekçi kâtibi, iyi bir şey çıkarsa, karakoldaki Başçavuşa götürmeyi düşündü.

«Benden var!» dedi, «Beş kâat!»

Damalı hemen artırdı:

«Beş yüz on!»

Bu akşam temiz müşteriler vardı kahvede. Eğer yüklüce bir balık çıkarsa on mislini alacağını düşündü Çavuş!

«Benden beş yüz otuz!» dedi.

Gedebot, ağzının payını verdi hemen:

«Beş buçuk olsun!»

Dipten biri:

«Altı!»

Kara Selim adına bir kabadayılık etmeyi düşündü:

«Yedi olsun!»

Bu oğlanı dükkâna bağlamak için Düriye'yi alsa hiç de kötü olmazdı. Güçlü kuvvetli kızdı. Tapusu cebinde olan 5 fındık tarlasına Düriye gibi kızlar gerekti. Böyle iki gelini olsa, Melen'de yeni açmalar bile açardı. Yeni fındıklıklar alırdı onlara güvenerek...

İbrahim Nalıncı, kafasından geçenleri bilmiş gibi, karşısına çıktı. Onun da bir oğlu vardı. Hem bu iş, biraz parti işi, biraz ticaret, biraz da fors işiydi:

«On yap şunu Şakir!» dedi.

Kara Selim ikinci defa soloz olmamak için, hiç düşünmeden arttırdı:

«On beş!»

«Yirmi!»

«Otuz!»

«Elli!»

Memleketin başa güreşen iki pehlivanı karşı karşıyaydı. Ama Şakir, bu işin uzanmasında tehlike gördüğü için, arttırmayı burda kesmek istiyordu:

«Elli. Sat!... tıım...»

«Dur! Nereye satıyorsun? Hele yavaş ol biraz! Bir on lira daha koy, benden bakalım!»

«Yüz yap şunu!»

Balıkçı Şakir'in keyfi kaçmıştı. Ya su koyverirlerse?... Çivisi çıkmıştı işin! İster istemez tekrarladı söylenenl:

«Selim Efendi'den yüz!»

«Elli daha!»

«İbrahlm Efendi'den bir elli daha! Oldu yüz elli!»

Burda bitmeliydi artık. Fakat Selim yerinden doğruldu:

«Ağır ol!» dedi, «Bir elli de benden, acelen ne?»

«İki yüz oldu!»

«Üç yüz!»

«Dört yüz!»

«Tam beş yüz!»

Kara Selim doğrudan doğruya İbrahim'e döndü:

«Bin!» dedi, «Var mı bir diyeceğin?»

«Yok!» dedi, «Haydi, hayrını gör!»

Yenilmişti.

Çingene Selim, cüzdanına yapıştı. Kırmızı bir binlik attı ortaya.

«Al bakalım şunu!» dedi, «Kısmetimize ne çıkacak bakalım, ağdan!»

Çavuş kahve ocağından çıktı, masanın üstündeki binliği aldı. Şakir'in cebine koydu. Donup kalmıştı Şakir. Damalı, ayağa kalkmıştı. Onu sürüp çıkarmıştı dışarı:

«Hadi gidiyoruz ağı çekmeğe! Düşün peşimize!...»

Haber bütün yalı kahvelerine ulaşmıştı. Kâğıtlar masaların üstüne olduğu gibi atılmış, tavlalar kapanmıştı.

«Vay anasını!» diyorlardı. «Bin lira ha? Olur şey değil!»

Balıkçı Şakir sandalına atladı. İki de delikanlı bindi, ağları çekmek için.

Seyircilerden biri:

«Aman Şakir!» diye bağırdı, «Ağlar doluysa seslen de başka sandal gönderelim!»

«Sandal az gelir, motor!»

Ağları boyuna çekiyorlardı. Balığa benzer bir şey görünmüyordu. Ağın bir ucundan yapışan Dursun bir ara:«İki izmarit!» diye bağırdı. Felek kıyıdan:

«Haberciler göründü!» diye Çingene Selim'i avutuyordu.

Bir İzmarit daha!»

«Bir Yahudibalığı!»

«Bir hamsi»

«Bir hamsi daha!»

On kulaç ağın nerdeyse sonu gelmişti. Bir ara istavritten daha büyük bir balığın çırpındığı göründü. Karnının akı ağın içinde yalap yalap aynalanıyordu. Bir lüfer olabilirdi bu. Ağın son kulacı da çekildi. Şakir silkeledi sandalın içine:

«Palamut!»

Şaşkın bir palamuttu bu, sürüden kopmuş...

Kürekçilerden biri balığı tuttuğu gibi fırlattı kıyıya kumların üstüne. Balık, Kara Selim'in ayaklarının dibine düşmüştü. İbrahim'in adamlarından biri:

«Palamut!» diye bağırdı. «Çingene Palamudu!»

Başka biri sordu gülerek:

«Ne palamudu dedin?»

«Vay anasını, bin liraya bir Çingene Palamudu haaa?...»

«Ne Palamudu, ne Palamudu?»

«Çingene!»

İbrahim'in adamları kırılıyordu gülmekten. Bin liraya bir Çingene Palamudu! Olur kepazelik değildi. Sanki karşı partililerden biri eliyle yakalayıp koymuştu ağın içine! Selim'i şu kadar insanın içinde iki paralık etmek, yerin dibine sokmak için.

Çingene Selim, bir kere daha soloz olmuştu akşam akşam...

SEVİŞEBİLİRSEN SEVİŞ

Üsküdar vapurunda ilk karşılaştığım gün:

«İşte!» dedim, «Yıllardır beklediğim, rüyalarımı süsleyen güzel!»

Sonra ayrıntılarına bir göz attım, yani şurasına, burasına... «Belin daha incesi, boyun daha uzunu, saçların daha dalgalısı, kirpiklerin daha kıvrığı, kaşın daha kalem gibisi can sağlığı...» dedim, «Güzellik dediğin bu kadar olur işte!...»

Kızın geriye kalan eksiklerini kafamda tamamlayacak bir yaştaydım. Şiir bile yazdığım oluyordu o günlerde.

Yüzümü kızartıp yanına oturabilirdim ya... Yüzünü göremeyecek olduktan sonra, ha yanında oturmuşum, ha arkasında... Tuttum karşısına geçtim. Gözlerinin içine bakmak istiyordum ama, nerde bende o yüreklilik! Gözlerine bakmaktansa dolgun göğüslerine, taşkın kalçalarına, biçimli bacaklarına bakmak daha kolayıma gidiyordu. Bir de ne göreyim, bütün yolcular aynı düşüncede... Hep birden baskı altına aldığımız halde, o hepimizden daha hareketli, hepimizden daha rahattı. Gülüyor, şakalaşıyor, öndeki, arkadaki tanışlarına söz yetiştiriyordu.

Vapur saatinden, lâf attığı arkadaşlarının kılığından kıyafetin-

den bir yerde çalıştığını anlamak zor değildi, bir işe gidip geliyordu. Şu halde onu her gün görebilecektim.

İkinci gün, konuşmalardan adını öğrenmiştim: Feriha'ydı. Üçüncü gün, bir yazıhanede daktiloluk ettiğini anladım.

Vapur arkadaşlarımız hemen hiç değişmiyordu. Burnunun dibine sokulan lâcivertli bir delikanlı, yerimi kapmaya çalışan üstü yağ kokan bir tezgâhtar. Bir de hepimizi önüne katıp kovalamak ister gibi uzakta dikilen bir futbolcu bozuntusu... Bakışıyla, duruşuyla kıza sahip çıkan bir mahalle kabadayısı... Hani, kızların «Kenan Aaaabi!...» dedikleri, sünnet düğünü kavalyeleri yok mu, onlardan...

Kız arkadaşlarına, «Ne işin var buralarda!... Görmeyim bidaaa!... Kırarım bacaklarını!...» diyecek kadar yetkili bir komşu... Gene de selâmlaşıp, iki çift lâf etmeyi duruma aykırı bulacak kadar da resmi!... İşte böyle bir Kenan Abi'nin göz hapsine girivermiştim, birinci haftadan...

İki de yakın arkadaşı vardı Feriha'nın. İkisi de kendinden çirkindi tabii... «Okuyan kız» görünmek için kapağı ofset baskılı bir dergi alıyorlardı. Her hafta biri veriyordu parasını... Üçü birden çeviriyorlardı sayfalarını. İlk önce resimlerine bakıyorlar, sonra dudaklarını kıpırdata kıpırdata sürüp giden «Gecelerin Ötesinde» adlı dizi romanını okuyorlardı. Feriha'nın daha hızlı okuduğunu, sayfayı bitirdiği zaman beklediğinden anlıyordum. Bu benim için övünme nedeniydi: Okumuş kızdı Feriha.

Ben de aynı dergiyi almakla onların üçlü grubuna, dördüncü kişi olarak girmiş sayıyordum kendimi. Bir gün aralarında «seninki» diye benden söz edildiğini bile duymuştum.

Kenan Abi'nin gözünden kaçırarak selâmlaşmaya bile başlamıştık. Bundan yüreklenerek «Gecelerin Ötesinde» romanından yürüttüğüm satırlarla uzun bir mektup yazdım. Bunu, çalıştığı yazıhanenin adresine postaladım. Bir yanıt bile istemiyordum kendisinden. Sırf kendimi göstermek için yazmıştım bu yapıtı. Ben de onun kadar yazı makinesi kullanıyordum. Okuduğu romandaki düzgün satırlar gibi bir şeyler döktürebiliyordum ben de... Bunun ilk olumlu belirtisi Feriha'nın selâmı kesmesi oldu. Yüzüme, bile bakmıyordu. İkinci sabah tam vapurdan inerken

Kenan Abi yolumu kesti:

«Ağır olsana biraz delikanlı!» dedi, «Konuşacaklarımız var!»

«Söyle!» dedim.

«Sen bu kızın yakasından ne zaman düşeceksin?»

Bilmemezlikten geldim.

«Hangi kızın?»

«Bilirsin sen?»

Korkmaya gelmezdi:

«Sana ne bundan? Nesi oluyorsun Feriha'nın?»dedim.

«Nesi mi oluyorum? Ulan semtimizin kızı be! Nesi oluyorsunu var mı?»

«Bu kadar yakın akrabası olduğunuzu bilmiyordum. Kusura bakma!»

«Maytap geçme bizimle... Kötü olur soona. Köprü üstünde gözünün balon olmasını istemezsin herhalde!»

«Sen ister misin?»

«Kim balon edecekmiş, gözümü sen mi?»

«Belli olmaz!»

«Ağzın süt kokuyor, mektepli sen de...»

Dediği biraz doğruydu. Okulda tanınmış sporculardandım ama, elimi kaldırıp kimseye bir fiske bile vurmamıştım. Boksa çalıştığım yıllar bile olmuştu... Hem ne gereği vardı kavganın... İnsanlar kavgasız da anlaşamazlar mıydı?

Benim durakladığımı görünce büsbütün horozlandı:

«Bak delikanlı!» dedi, «Bu yedi kırk vapuru var ya... Bu vapurda bi daaa görmeyeceğim seni, anladın mı?»

«Neden?»

«Neden mi, bu vapur çok kalabalık. Bir de sen binip de büsbütün kalabalık etme!»

«Bu, Deniz Yolları'nın bileceği iş!»

«Bunu ben de bilirim! Zararlı çıkarsın sooona... Gözden kaştan olursun!»

En sinirlendiğim organ, gözdür. Gözüme kirpik bile kaçsa sinirlerim altüst olur... Mosmor olmuş bir göz kapağı geldi, gözümün önüne... Acısı vız gelirdi ama, görünüşü hoşuma gitmezdi. Sonra, ben kavgadan da hoşlanmazdım.Hiç sesimi çıkarmadan

yürüdüm, «Kenan Abi'nin» önünden... Kavgayı kazanmış horoz gibi eşenledi durdu yerinde. Bir sigara tüttürmüş olacaktı, sonra da...

Patronun özel işlerine bakıyordum. Ertesi gün bir iş bahane ederek araba vapuruyla geçtim. «Gecelerin ötesinde»yi okudum vapurda. Oğlan, özel arabasını kızın iş yerine dayıyor; karşıdan kızı görür görmez «Buyurmaz mısınız Hanımefendi?» diyordu. Kız, (Adı,Süheylâ'ydı romanda) teşekkür ederim deyip yürüyordu. «Islanacaksın yağmur başladı!» deyince önce duraklıyor yolun üstünde, sonra çevik bir davranışla oğlanın yanına atlıyordu: «Mersi!»

Bir şimşek çaktı kafamda. Patronun yedek şoförü gibiydim. Tam fabrikanın çıkma saatinde, atladım arabaya. Kızın yazıhanesinin önündeki parka çektim. Çok beklemeden göründü karşıdan. Biraz sürdükten sonra biçimli bir yerde yavaşladım. Tam önümden geçerken açtım kapıyı:

«Buyurmaz mısınız Feriha Hanım!» dedim. Romanda «Hanımefendi» deniliyordu ama, bu kadar da benzemesi gülünç olurdu.

Romandaki gibi gülümseyerek «Teşekkür ederim.» dedi, yürüdü. «Yağmur başladı, ıslanacaksınız!» dedim. Hava pırıl pırıldı. Yağmur değil, gökyüzünde el kadar bir bulut bile yoktu. Sabahleyin vapurda hep birlikte gene roman okumuş olacaktı ki, dayanamadı, güldü. Çevik bir davranışla atladı arabaya: «Mersi!»

«Mektubumu aldınız mı?» dedim.

Hafiften kızardı: «Aldım!» dedi.

«Aldığınızı, Kenan Abi'ye de söylediğiniz değil mi?»

«Hangi Kenan Abi bu?»

«Hani, vapurda karşınızda dikilen!»

«Ha o mu? Kenan Abi değil o, Abdurrahman! Yanımdaki kızlardan biri söylemiş ona! Ne oldu. Bir kabalık mı yaptı... Siz bakmayın ona! O, mahallenin bütün kızlarına karışır. Kızlar gene de bildiğini okur. Aldırmayın siz!»

«Sizi yarın akşam bir yere davet etsem, diyelim ki bir sinemaya... Bir... Ne bileyim, ben...»

«Henüz pek erken değil mi? Mektubunuzu çok sevdim. Yarın ancak sizinle on dakika konuşabilirim. Beni aynı yerde bek-

leyin. Otururuz bir muhallebicide...»

Köprünün üstündeydik, birden yapıştı kapıya:

«İneyim, vapuru kaçırmayayım! Haydi Allahaısmarladık!»

Ertesi akşam bir muhallebicide oturduk, sağ elini avuçlarımın içine alacaktım ki, karşı masada biri ilişti gözüme, sövecekmiş gibi bakıyordu bize. Feriha'nın kulağına eğildim:

«Tanıyor musun bu herifi?»

«Yooo!... Nerden tanıyayım!»

«Bakıyor da kötü kötü...»

«Aldırmayın siz!»

Yeniden tutacak oldum, yumuk yumuktu elleri...

«Ayıp be!» dedi, karşıdaki adam, «Biz erkek değil miyiz! Göz göre göre...»

Yanındaki onu haklı çıkardı:

«Ulan!» dedi, «Oldu olacak bir de öp bari. Her şeyin yeri var! Bu kadar insanın içinde... Yiyecek kızı be!»

Feriha kulaklarına kadar kızarmıştı:

«Kalkalım!» dedi.

İki çift göz bırakmamıştı peşimizi.

Feriha'yla Eminönü meydanında ayrılırken:

«Bu cumartesi...» dedim. «Buluşabilir miyiz?»

Nazlanmadı:

«Muhallebiciye falan oturmayız değil mi?» diye güldü.

«Hayır şekerim, gezeriz!» dedim.

Cumartesiyi iple çektim. Kabataş iskelesinde buluştuk. Yürüdük Beşiktaş'a doğru. Ne elinden tutabiliyordum, ne de koluna girebiliyordum. Yoldan geçenlerin sıkı yönetimi altındaydık sanki... Tuş bekleyen bir minder hakemi dikkatiyle gözler, bize çevrilmişti. Bu bakışlardan sevgimizi korumak için, ayaklarımız Yıldız Parkı'na doğru kendiliğinden gitmişti. Parkın sessizliği içinde kendimizi daha özgür sayıyor, birbirimize sıkı sıkı sokuluyorduk. Avuçlarımın içindeydi o yumuk eller...

«Bakamıyorum tırnaklarıma!» diyordu. «Bütün gün yazıhanede... Son bulaşığından tahtasına kadar benim üzerimde...»

Becerikli ellerdi bunlar, canlı ellerdi.

Ben bu cefakeş elleri tam dudağıma götürmüştüm ki, kulağımın dibinde bir düdük. Üzerimize iri bir adamın gölgesi düştü.

«Yasak!»

«Nedir bu yasak olan?» diyebildim.

Ters ters baktı suratıma:

«Herife bakın be! Hâlâ soruyor! Dağ başı mı burası, Yıldız Parkı mı?»

«Parka girmek mi yasak, anlayamadım! Nedir bu yasak olan?»

«Kertenkeleler gibi sevişmek yasak!»

«Biz insanlar gibi...»

«Bırak lâfı!» diye olgunluk göstermek istedi. «Götürürüm sonra karakola!...»

Eliyle parkın kapısını gösteriyordu. Dolaşan bir çift, suç üstü yakalandığımızı sanıyor, bize biraz acıyor, biraz da tiksinerek bakıyorlardı.

«Yürü!» dedim, «Heybeli'ye gidelim!»

Atladık bir vapura. Her gün işe gelip giderken deniz havasını almıyor değildik ama, sırf gezmek için yola çıkmak başkaydı. Martılar bile bir hoş uçuyorlardı üstümüzde... Park, ne de olsa kentin içindeydi. Bambaşkaydı Heybeli. Hele çamlar... Çam limanına doğru uzanan yol...

İskeleden bir arabaya atlamış, sanatoryuma doğru ağır ağır tırmanıyorduk. Feriha, «Gecelerin ötesinde» geçen bir pasajda olduğu gibi, başını göğsüme bırakmıştı. Saçları rüzgârda kıpırdadıkça çeneme değiyordu. Belinden hafifçe tuttum, çektim kendime. Tam yanağımı yanağına değdirmiştim ki, geriden biri seslendi:

«Heyyyy!...»

İki eliyle itti sevgilim beni. Baktım, iki atlı polis... Arabanın arkasından iki Macar Beygiri uzatmıştı başını:

«Buyrun Karakol'a!»

Sonra arabacıya seslendiler:

«Hüseyin Ağa, dön geri!»

Bizi Karakol'daki işlemden sonra götürüp iskelede bıraktılar. Vapurun güvertesinden, şakalaşan martıları seyrettik. Sonra birer gazete aldık. Tanınmış bir kadınla eski başbakanlardan birinin gönül serüvenlerini okuduk, taaa köprüye kadar...

Feriha'yı Üsküdar, vapuruna bindirirken bir de baktım ki,

karşımızda Kenan Abi...

Benim kavgayı kabul edip etmeyeceğimi şöyle bir hesapladıktan sonra, geçti karşıma:

«Arkadaş!» dedi, «Hani o gün bir şeyler söylemiştim sana.»

Feriha, vapura girebilirdi ama, girmiyor, kapıda dikiliyordu. Biraz da ona gösteriş için Kenan Abi'si yapıştı yakama:

«Doğru söyle!» dedi, «Yumruğu hak etmedin mi gözünün üstüne!»

Dört yanıma bakındım. Bir polis pabuçlarını boyatıyordu. Tehlike yok demekti bir bakıma.

«Sana ne oluyor!» diye yapıştım bileğine. Yakamı kurtarmıştım elinden. Sağ eli boşta kalınca, iri bir yumruk oldu. Savurdu burnumun üstüne. Kendimden beklediğim bir çeviklikle birden eğdim başımı. Feriha:

«Ay!» diye bağırdı uzaktan. Vapura girenler kavgayı görmüşler, dolayımızı çevirmişlerdi bile.

Hiç tanımadığım bir genç:

«Vur!» dedi, «Ne duruyorsun?»

Dengesi bozulan saldırıcının, ayaklarına doğru sıkı bir tekme salladım. Futbolcu olduğum için bu işin fazla bir zorluğu yoktu. Kenan Abi boylu boyunca serilmişti dubanın üstüne... Kalkacak gibi olunca bir tekme de karnına salladım. İş yumruğa kalırsa, gözümün üstüne bir iki tane konduracağından hiç kuşkum yoktu. Bu korkuyla, bir tekme daha savurdum... Bir, bir daha...

«Yaşa delikanlı!»

«Hak etmişti zaten!»

«Kıyak delikanlı be!»

«Aşkolsun doğrusu!»

Polis aramıza girecek oldu:

«Bırak Polis Efendi!» dediler, «Şakalaştı onlar! Bir şey yok aralarında!»

Kenan Abi'nin koluna girdiler, yetiştirdiler kalkan vapura.

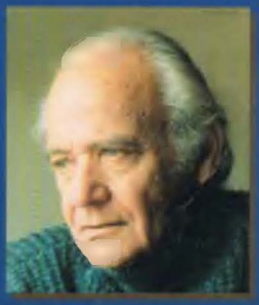
Ben hırsımı alamamış, boyuna bağırıyordum:

«Kaçıyorsun ha! Ulan nereye kaçıyorsun! Dövüşmek yasak mı be! Sevişmek yasak, dövüşmek de mi yasak bu memlekette! Dön de dişlerini dökeyim senin!»

Rıfat Ilgaz

Nerde O Eski Usturalar

MİZAH ÖYKÜLERİ

Kırk kuşağının önde gelen adlarından Rıfat Ilgaz, yazar ve aydın olma sorumluluğunu yazının her alanında taşıyan kimliğiyle gelecek kuşaklara hep örnek olacaktır. Başta şiir olmak üzere roman, anı, makale, oyun, çocuk ve mizah dalında verdiği 70 dolayında ürün, aydınlatıcı ve sanatsal yanıyla okurlarıyla halen kol koladır. Mizah olarak adlandırılırsa da, öyküleri yaşamın / yaşamımızın insanla örtüşen yanını her dokunuşunda yeniden anımsatıyor bize...

"...Eleştirmenlerden bir ricam olacak. Öykülerimi gerçek bir eleştirmen ciddiyetiyle yeniden ele alsınlar. Hiç öykü antolojisinde benim adım geçmez. Öykü müdür, değil midir bunu değerlendirsinler. Mizah mıdır, değil midire bakmasınlar. Ben onların mizah olduğunu çok iyi biliyorum. Öykü müdür, Nasrettin Hoca'nın fıkra anlayışı mıdır yoksa? Ben daha ileri giderek söyleyeyim, batıda bunun usta mizahçılar tarafından yazılmışlarını görüyorum. Yanlış anlaşılmasın, diyelim ki O'Henry, Çehov, Thunber, Mark Twain örneklerini bir hatırlayalım dedim..."

(Doğan Hızlan - Rıfat Ilgaz, Gösteri, Temmuz 1982)

www.cinaryayincilik.com.tr
cinar@cinaryayincilik.com.tr

ISBN 975-348-030-X